

EKONOMICKÁ UNIVERZITA V BRATISLAVE
NÁRODOHOSPODÁRSKA FAKULTA

Evidenčné číslo: 101003/I/2022/36145173626458628

**SÚVISLOSTI MEDZI PRÍJMOVOU NEROVNOSŤOU,
EKONOMICKOU MOBILITOU A ROVNOSŤOU
PRÍLEŽITOSTÍ**

Diplomová práca

EKONOMICKÁ UNIVERZITA V BRATISLAVE
NÁRODOHOSPODÁRSKA FAKULTA

**SÚVISLOSTI MEDZI PRÍJMOVOU NEROVNOSŤOU,
EKONOMICKOU MOBILITOU A ROVNOSŤOU
PRÍLEŽITOSTÍ**

Diplomová práca

Študijný program: Financie

Študijný odbor: Ekonómia a manažment

Školiace pracovisko: Katedra financií

Vedúci záverečnej práce: Ing. Erika Majzlíková, PhD.

2022

Bc. Ditrich Štefan Fidermák

Pod'akovanie

Touto cestou chcem poďakovať mojej školiteľke Ing. Erike Majzlíkovej, PhD. za jej cenné rady a pomoc pri písaní mojej diplomovej práce.

ABSTRAKT

FIDERMÁK, Ditrich Štefan: Súvislosti medzi príjmovou nerovnosťou, ekonomickou mobilitou a rovnosťou príležitostí. Ekonomická univerzita v Bratislave. Národohospodárska fakulta; Katedra hospodárskej politiky. – Vedúci záverečnej práce: Ing. Erika Majzlíková, PhD. – Bratislava: NHF EU, 2022, 76 s.

Táto diplomová práca skúma súvislosti medzi príjmovou nerovnosťou, ekonomickou mobilitou a rovnosťou príležitostí. Cieľom práce je analýza schopnosti štátu pomáhať spoločnosti znížiť jej príjmovú nerovnosť a zvýšiť rovnosť príležitostí pomocou vhodných nástrojov. Práca pozostáva zo štyroch kapitol. Jednotlivé kapitoly sú zamerané na teoretický rozbor danej problematiky, ciele a metódy skúmania, ktoré v práci využívame, analýzu samotných výsledkov a hľadanie vhodných hospodárskych nástrojov. V prvej teoreticky zameranej kapitole, skúmame doterajšie zistenia v oblasti danej problematiky. Táto kapitola je rozdelená do troch podkapitol: príjmová nerovnosť, ekonomická mobilita a rovnosť príležitostí. Druhá kapitola približuje stanovenie hlavného cieľa a čiastkových cieľov, ktoré chceme touto prácou dosiahnuť. Popisujeme v nej metódy, ktoré sme použili na skúmanie danej problematiky. V tretej kapitole sa venujeme výsledkom práce a ich štatistickej interpretácii. V rámci výskumu k našej práci, sme našli koreláciu medzi príjmovou nerovnosťou a rovnosťou príležitostí, a taktiež koreláciu medzi ekonomickou mobilitou a rovnosťou príležitostí. V práci sa taktiež venujeme súvislostiam medzi jednotlivými ukazovateľmi rovnosti príležitostí a príjmovou nerovnosťou, respektíve, ekonomickou mobilitou. V poslednej kapitole interpretujeme výsledky našej práce z pohľadu hospodárskej politiky a hľadáme možné vhodné nástroje na riešenie danej problematiky. Svoje zistenia taktiež porovnávame so zisteniami iných autorov, pričom mnohé naše zistenia sa s nimi zhodujú. Navrhujeme aj budúce možnosti skúmania danej problematiky, pričom kladieme dôraz na skúmanie kauzálnosti a medzigeneračnej ekonomickej mobility.

Kľúčové slová: príjmová nerovnosť, ekonomická mobilita, rovnosť príležitostí, Giniho koeficient, Miera rizika chudoby

ABSTRACT

FIDERMÁK, Ditrich Štefan: Relations between income inequality, economic mobility and equality of opportunities. – University of Economics in Bratislava. Faculty of National Economy; Department of Economic Policy. – Thesis supervisor: Ing. Erika Majzlíková, PhD. – Bratislava: NHF EU, 2022, 76 p.

This thesis studies the relations between income inequality, economic mobility, and equality of opportunities. The objective of the thesis is to analyse the ability of the state to help lower-income inequalities and increase equality of opportunities using apposite implements. The thesis consists of four chapters. Those chapters focus on, theoretical analysis of the problem, objectives of the research, methods used, analysis of the outcome, and finding the right economical implements. In the first chapter, focused on the theoretical analysis, we are discussing the research outcomes of the problem up to now. This chapter consists of three subchapters: income inequality, economic mobility, and equality of opportunities. In the second chapter, we determine the main and partial objectives of the research. We describe the methods selected for the research. In the third chapter, we analyze the outcomes of the research, and we present statistical interpretation. In our research we have found out there is a correlation between income inequality and equality of opportunities, also a correlation between economical mobility and equality of opportunities. In this thesis, we also focus on links between each indicator of equality of opportunities and income inequality. In the last chapter, we interpret the outcomes of our research from point of view of general economic policy. We are also discussing apposite implements for solving the problem. We compare our outcomes to the outcomes of other researchers, while most of them are coincidental. We suggest options for further research, while we focus on examining causality and intergenerational economic mobility.

Keywords: income inequality, economic mobility, equality of opportunities, Gini Coefficient, At Risk of Poverty Rate

OBSAH

Úvod.....	9
1 Súčasný stav riešenej problematiky.....	10
1.1 Príjmová nerovnosť.....	12
1.1.1 Príčiny príjmovej nerovnosti a polarizácie.....	13
1.1.2 Meranie príjmovej nerovnosti, polarizácie a rizika chudoby	15
1.1.3 Dôsledky príjmovej nerovnosti	17
1.2 Ekonomická mobilita	18
1.3 Rovnosť príležitostí.....	21
1.3.1 Úloha štátu.....	22
1.3.2 Diskriminácia na základe pohlavia.....	23
1.3.3 Diskriminácia na základe veku.....	24
1.3.4 Ostatné formy diskriminácie	25
1.3.5 Sociálna mobilita.....	26
2 Ciele a metodika práce	28
3 Výsledky práce	30
3.1 Analýza príjmovej nerovnosti a miery rizika chudoby	30
3.2 Ekonomická mobilita	41
3.3 Rovnosť príležitostí.....	49
3.3.1 Diskriminácia na základe pohlavia.....	50
3.3.2 Diskriminácia na základe veku.....	53
3.3.3 Vzdelanie.....	56
3.3.4 Zdravie.....	59
3.3.5 Celkové hodnotenie rovnosti príležitostí.....	62
4 Diskusia	64
Záver	70
Zoznam použitej literatúry	71

Zoznam skratiek a symbolov

EÚ 27 - Európska únia po roku 2020

EU-SILC - The European Union Statistics on Income and Living Conditions

HDP - Hrubý domáci produkt

PKS - Parita kúpnej sily

USA - Spojené štáty americké

Úvod

Naša spoločnosť sa mení každým dňom. To, čo bolo moderné včera, dnes môže byť zastaralé. Tieto zmeny sú spojené najmä s globalizáciou a technickým pokrokom. Globalizácia a snahy o ňu, sú prítomné dlhodobo, avšak jej silu a dominanciu výraznejšie pozorujeme v dnešnej spoločnosti, v ktorej si viac uvedomujeme, aká dôležitá je spolupráca namiesto konfliktu. Ruka v ruku s globalizáciou kráča aj technologický pokrok, ktorý je naviazaný na globálny svet a zlepšuje ľuďom ich každodenný život. Každým dňom výskumníci, vedci a inovátori hľadajú cesty k zlepšeniu a k zefektívneniu sveta.

Naopak na druhej strane je podstatné upozorniť na to, že hoci spolupráca a technologický pokrok prinášajú skvelé inovácie a vylepšenia spoločnosti, nie každého člena zasiahnu rovnako. Mnohí jedinci nemusia byť pripravení na tieto zmeny. Negatívne dopady sa môžu týkať najmä nízkokvalifikovanej pracovnej sily a najzraniteľnejších skupín spoločnosti. Mnohí z nich sa adaptujú na nové prostredie len s ťažkosťami, alebo sa naň neadaptujú vôbec. Z toho dôvodu mnohé medzinárodné spoločenstvá a organizácie upozorňujú na najpálčivejšie globálne a medzinárodné problémy už dnes, pričom tieto problémy sa v budúcnosti môžu ešte stupňovať.

My sa v našej práci zameriavame na problematiku nerovností a to konkrétne príjmovej nerovností a rovnosti príležitostí. Skúmame taktiež aj ekonomickú mobilitu, ktorá je úzko naviazaná na túto problematiku. Naša práca je rozdelená do štyroch kapitol. Prvá kapitola popisuje súčasný stav riešení danej problematiky, pričom v tejto časti skúmame už vyskúmané poznatky iných autorov a vytvárame si teoretický základ pre naše ďalšie skúmanie. V druhej kapitole sa venujeme cieľom a metodike práce. Stanovujeme si ciele, ktoré chceme dosiahnuť a približujeme zvolené metódy, použité pri analýze danej problematiky. V tretej kapitole sa venujeme analýze výsledkov, avšak v tejto časti ich len hodnotíme zo štatistického hľadiska. Hlbšiemu skúmaniu výsledkov sa venujeme v poslednej kapitole práce a to v interpretácii, kde nielen skúmame štatistický význam daných hodnôt, ale hľadáme aj využitie daných výsledkov ku vzťahu k hospodárskej politike. Okrem navrhovania vhodných nástrojov v praxi, porovnávame naše výsledky s inými autormi, a v neposlednom rade, hľadáme vzťah medzi skúmanými premennými. V závere už iba sumarizujeme poznatky, na ktoré sme prišli a konštatujeme závery, pričom predkladáme aj možnosti budúceho výskumu tejto problematiky.

1 Súčasný stav riešenej problematiky

Nerovnosti sú témou, ktorá je v spoločnosti čoraz viac skloňovaná. Každému pod týmto pojmom napadne niečo iné. Ak by sme sa spýtali laikov na názor k tejto téme, pravdepodobná odpoveď by bola, že nerovnosť je určitý nedostatok alebo opak rovnosti. My si s takýmto zadefinovaním nerovnosti, samozrejme, nemôžeme vystačiť a pod pojmom nerovností si budeme predstavovať stav, keď jedinec na základe určitých noriem nie je v rovnakom postavení, napríklad, zdravia, príjmov, možností, sociálneho statusu bohatstva a iných kvalitatívnych a kvantitatívnych ukazovateľov (Guidetti - Rehbein, 2014). Ak vychádzame z tejto definície zistíme, že problematika nerovnosti je omnoho komplikovanejšia a je možné ju skúmať z objektívneho, ale aj subjektívneho hľadiska. Čo sa týka subjektívneho vnímania nerovnosti, tieto nevieme zmerať, keďže sú špecifické a každý člen spoločnosti ich môže vnímať inak a my nevieme merať emócie, nálady alebo subjektívny postoj človeka v spoločnosti. Objektívne meranie nerovnosti je o čosi jednoduchšie, ale aj tu môžeme polemizovať o tom, čo a ako merať. Pri objektívnom meraní vychádzame zo spoločnosti ako celku a porovnávame namerané hodnoty k určitej rovnosti. Predchádzajúce tvrdenie platí pre kvantitatívne merania. Problém nastáva pri hľadaní vhodnej miery pre meranie kvalitatívnej nerovnosti, pričom i pri ňom sa spoliehame na kvantitatívne premenné a snažíme sa hľadať vhodnú mieru pre meranie kvalitatívnej nerovnosti. Vychádzať budeme z definície uvedenej vyššie. Jedinec môže pozeráť na svoju nerovnosť v spoločnosti z rôznych uhlov pohľadu, a preto je dôležité si zadeľiť nerovnosti do určitých skupín. My budeme pri našom výskume vychádzať zo štyroch skupín nerovností:

Príjmová nerovnosť je najznámejšia meraná nerovnosť. Je to kvantitatívna nerovnosť a vieme ju ľahko vypočítať pomocou rôznych nástrojov. Počíta sa pre celú spoločnosť a porovnáva sa s teoretickým modelom totálnej rovnosti v spoločnosti. Tejto nerovnosti sa budeme venovať v prvej časti tejto kapitoly.

Majetková nerovnosť je druhá známa meraná nerovnosť. Taktiež ju zaradíme medzi kvantitatívne nerovnosti. Pri tomto type nerovnosti sa používajú na výpočet rovnaké nástroje ako pri príjmovej nerovnosti, to znamená, že nerovnosť sa porovnáva s dokonalým stavom. Tento typ nerovnosti bol dlho opomínaný, avšak v dnešnej dobe sa na majetkovú nerovnosť upriamuje zvýšená pozornosť, keďže sa spolu s ňou rieši dedenie a s ním spojené problémy blahobytu. My sa tejto nerovnosti nebudeme bližšie venovať, ale považovali sme za veľmi podstatné oboznámiť čitateľa aj s takýmto druhom nerovnosti.

Nerovnosť príležitosti považujeme za kvalitatívnu nerovnosť. To znamená, že nastáva, ak jedinec prežíva nejaký kvalitatívny stav, ktorý mu určitým spôsobom zhoršuje podmienky v spoločnosti. Tieto okolnosti môžu pretrvávať od narodenia, môžu byť taktiež spôsobené zlými rozhodnutiami jedinca, ktoré, alebo faktom, že mal jednoducho len nedostatok šťastia. Keďže sa táto nerovnosť najťažšie meria, môžeme sa zamerať na rôzne ohľady v jeho živote, ako je zdravie, vzdelanie, sociálny status a mnohé iné veci, ktoré sa dajú skúmať. Ako vyplýva už z názvu témy, budeme sa zaoberať aj touto nerovnosťou a bližšie sa na ňu pozrieme v tretej časti tejto kapitoly (Európska komisia, 2017).

Kombinácia nerovností je poslednou kategóriou. O nej hovoríme ak jedinec alebo domácnosť trpia dvoma alebo troma týmito nerovnosťami. Musíme si uvedomiť, že tieto nerovnosti nie sú od seba oddelené a musíme o nich uvažovať ako o prepojených javoch. To znamená, že ak jedinec alebo domácnosť trpí nedostatkom príjmu, zákonite si nemôže dovoliť vyšší blahobyt a s tým spojené vlastníctvo väčšieho majetku, alebo si tento jedinec nemôže dovoliť lepšie vzdelanie, či zdravotnú starostlivosť. Tu je podstatné taktiež podotknúť úlohu štátu, ktorý buď môže poskytovať tieto služby zadarmo alebo nechávať všetko na trh a ľudia si musia za tieto služby platiť.

Ak hovoríme o kombinácii nerovností je potrebné spomenúť aj pojem chudoba. Chudobu môžeme jednoducho definovať, ako výrazný nedostatok blahobytu, čo znamená, že jedinci alebo domácnosti nemajú dostatok finančných prostriedkov na naplnenie základných potrieb. Jedinci trpiaci chudobou sa dostávajú do určitého cyklu. Keďže trpia nedostatkom financií nemôžu si zaplatiť lepšie vzdelanie, a tým sa táto nerovnosť prenáša aj na nasledujúce generácie, a tak sa vytvára generačná chudoba, z ktorej je mnohokrát ťažké sa vymaniť (Haughton - Khander, 2009).

Problémy nerovností a chudoby spolu úzko súvisia, čo znamená, že ak sa priepať nerovností zväčšuje vytvára sa tak aj priestor na zvyšovanie chudoby. Hlavným rozdielom medzi príjmovou nerovnosťou a chudobou je, že zatiaľ, čo meranie príjmovej nerovnosti vychádza z celej príjmovej distribúcie, meranie chudoby sa zameriava na jej najnižšie decily. Pri kvantifikácii chudoby sa môžeme stretnúť s dvoma prístupmi. Prvý udáva absolútny počet ľudí nachádzajúcich sa v podmienkach chudoby, avšak v praxi sa využíva relatívny prístup, ktorý predstavuje pomer ľudí nachádzajúcich sa pod určitou úrovňou príjmu voči celkovej populácii. V Európskej únii sa meria Miera rizika chudoby, ktorá sa udáva ako percento jedincov nachádzajúcich sa pod 60% mediánu ekvivalentného disponibilného príjmu (Vlačuha - Kováčová, 2019).

Táto miera je vypočítavaná každý rok pre každý štát v Európskej únii spolu s ďalšími ukazovateľmi sústrediacimi sa na príjmovú nerovnosť, ktorej sa budeme venovať v nasledujúcej časti.

1.1 Príjmová nerovnosť

V tejto kapitole nadviažeme na úvodné slovo a budeme sa bližšie venovať príjmovej nerovnosti. Príjmová nerovnosť je najznámejšou meranou nerovnosťou, pričom sa na túto nerovnosť môžeme pozrieť z rôznych hľadísk. Pre nás bude, samozrejme, najdôležitejšie ekonomické hľadisko, avšak táto nerovnosť je interdisciplinárna a okrem ekonómov sa ňou zaoberajú taktiež sociológovia, geografi, ale aj politici. Pre ekonómov je hlavnou oblasťou skúmanie nerovností a ich ďalšieho vplyvu na ostatné veličiny. Sociológovia skúmajú tento fenomén so zreteľom na spoločnosť, geografi skúmajú hlavne územné rozdelenie nerovností, ktoré je taktiež veľmi podstatné a politikom zostáva najnevďačnejšia úloha, a to riešenie tohto problému, či už na globálnej alebo lokálnej úrovni.

Všetky tieto nazerania na ten istý problém majú svoje opodstatnenia, ale je dôležité tiež nazrieť až k jeho koreňom. O príjmovej nerovnosti môžeme začať hovoriť od vzniku príjmu, ale aj modernej spoločnosti. Ak sa pozrieme na počiatky, tak sa vrátíme do 19. storočia, konkrétne do industriálnej Veľkej Británie. Tu niekde začína zmena hierarchie spoločnosti a to v takom zmysle, že mnohí ľudia v tomto období opúšťajú svoje rurálne usadlosti a sťahujú sa do väčších miest, aby našli prácu vo fabrikách. To znamená, že vzniká hierarchizácia spoločnosti a s ňou prvé pozície podnikateľov a zamestnancov. Ak sa pozrieme na spoločnosť 20. a 21. storočia môžeme si všimnúť, že tieto vzťahy sa nijako nezmenili hoci v iných ohľadoch prebehli ďalšie technologické revolúcie (Výbošťok - Michálek, 2020).

Meraním príjmových nerovností sa zaoberali už ekonómovia 20. storočia. Na začiatku tohto storočia publikoval svoju prácu Lorenz (Lorenz, 1905), ktorý položil prvé základy merania príjmovej nerovnosti. Avšak v období dvoch svetových konfliktov nezostával čas na riešenie týchto problémov. Prihliadať na problematiku nerovnosti sa začalo až v období šesťdesiatych rokov, kedy sa ekonómovia vrátili k meraniu príjmovej nerovnosti, avšak nebolo to hlavnou témou ich záujmu. Skutočné vnímanie tohto problému nastalo až v neskoršom období, pretože sa príjmová nerovnosť čoraz viac prehlbovala. Dôležitým medzníkom sa stala kríza v roku 2008, kedy sa okrem iných finančných problémov nanovo otvorila aj táto téma (Pauhofová, 2016).

Politici, ale aj ekonómovia začali znova upozorňovať na tento problém, čoho vyústením bolo prijatie Agendy 2030, ktorá definovala 17 cieľov udržateľného rozvoja, kde sa okrem ekonomických cieľov definovali aj ciele klimatické a sociálne. Pre potreby našej práce budú najdôležitejšie ciele zamerané na nerovnosti a chudobu, a tými sú: žiadna chudoba, rodová rovnosť a zníženie nerovností. Taktiež sa čiastočne dotkneme problematiky kvalitného vzdelania, kvality života a zdravia, dôstojnej práce a ekonomického rastu (OSN, 2015).

Svet a svetoví lídri si uvedomili závažnosť tohto problému a s tým spojené prepojenie na udržateľný rozvoj. Avšak, ak chceme efektívne riešiť problém nerovností musíme poznať príčiny a tomu sa budeme venovať v nasledujúcej časti.

1.1.1 Príčiny príjmovej nerovnosti a polarizácie

Riešenie každého dôležitého problému začína identifikovaním príčin. Inak to nebude ani v tomto prípade. V tejto časti sa zameriame na príčiny príjmovej nerovnosti. Ak sa pozrieme na problém nerovností zo širšieho záberu, tak sa dostaneme k hlavnej príčine nerovnosti, ktorou je nesúlads rastu zisku firiem v porovnaní s rastom ekonomík, to znamená, že podnikateľom na čele spoločnosti rastú rýchlejšie zisky, ako zamestnancom, ktorým rastie mzda podľa výkonnosti ekonomík. Na tento problém upozornil slávny socialistický ekonóm Thomas Piketty vo svojej knihe Kapitál v 21. storočí (Piketty, 2015).

Takto by sme ozrejmili základný problém nárastu nerovností, avšak my vieme ísť oveľa hlbšie a zamerať sa aj na ďalšie menšie príčiny. Príčiny nerovností vieme rozdeliť na exogénne a endogénne. Medzi exogénne príčiny môžeme zaradiť príčiny, ktoré vychádzajú z vonkajšieho sveta a patria tu najmä globalizácia a technologický pokrok (Pauhofová, 2016).

Globalizácia sa stáva čoraz intenzívnejšou a prináša nie len pozitívne, ale aj negatívne dôsledky na národnú ekonomiku. Pauhofová hovorí o nesúlade teoretického modelu a reálneho sveta, kde model ukázal zníženie nerovností, avšak výsledky reálneho vývoja hovoria niečo iné. Autorka vidí problém aj v krajinách bohatých na prírodné bohatstvo, hoci vyššia prepojenosť krajín pomáha danej krajine predávať svoje nerastné suroviny na svetových trhoch, väčšina týchto ziskov ide do rúk úzkej politickej skupiny alebo skupiny napojenej na politickú moc. Pri téme globalizácie je dôležité tiež spomenúť liberalizáciu trhu a s tým spojenú mobilitu kapitálu. Z liberalizácie medzinárodného obchodu ťažia najmä medzinárodné korporácie, z čoho vyplýva aj znížený vplyv odborov a v konečnom dôsledku aj to prispieva k prehĺbovaniu nerovností. V konečnom dôsledku na

globalizáciu doplácajú nízkokvalifikovaní zamestnanci, ktorí buď musia získať vyššiu kvalifikáciu alebo sa musia zmieriť s nižšou mzdou. Tento problém je spojený so schopnosťou medzinárodných korporácií presúvať svoju výrobu do krajín s nižšími pracovnými nákladmi. Podobný problém nastáva pri technologických zmenách. Dynamika technológií a previazanosť ekonomík spôsobujú, že znova dominujú ekonomiky, ktoré majú vysokokvalifikovaných zamestnancov pripravených na zmeny, pričom pracovníci s nižším vzdelaním sa stávajú nezamestnanými, čo znova zvyšuje príjmovú nerovnosť (Pauhofová, 2016).

Ďalej sa bližšie pozrieme na endogénne príčiny nerovností, to znamená na príčiny, ktoré vychádzajú z danej ekonomiky. Medzi endogénne príčiny zaraďujeme politiku trhu práce, nerovnosť v bohatstve, zdaňovanie a sociálnu distribúciu. Ak sa pozrieme na túto problematiku z pohľadu domácností, najväčší problém nastáva v zamestnanosti členov rodiny a ich vzdelania. Tieto faktory sú prepojené, čo znamená, že ak členovia danej domácnosti majú nižšie vzdelanie môžu mať problém aj s nájdením práce, čo v konečnom dôsledku môže prispieť k zníženiu príjmov domácnosti. Vo viacerých štúdiách Pauhofová upozorňuje na vplyv nezamestnanosti na príjmovú nerovnosť a to najmä v rozvojových a menej rozvinutých krajinách. Problém sa prehĺbuje, ak sa jedná o dlhodobú nezamestnanosť a domácnostiam tak vypadne príjem na dlhšie obdobie. Dlhodobá nezamestnanosť je tak právom považovaná za jeden z hlavných determinantov regionálnej príjmovej nerovnosti čím sa vytvárajú rozdiely medzi regiónmi. (Pauhofová, 2016).

Ďalej autorka upozorňuje na štúdiu Holznera (2012), ktorá skúmala rozmedzie medzi rokmi 2003-2009. Autor skúmal krajiny EÚ a prišiel k záveru, že progresívne dane z príjmu a zdanenie kapitálu pozitívne korelujú s nižšou príjmovou polarizáciou. Autor ďalej pridáva ďalšie zdroje zníženia polarizácie príjmov a to najmä zníženie nezamestnanosti, zvýšenie vzdelania obyvateľstva, medzinárodný obchod krajiny, respektíve, jej otvorenosť a priemyselná základňa. Ak sa bližšie pozrieme na krajiny EÚ zistíme, že medzi krajinami nájdeme exogénne, ale aj endogénne príčiny nerovností. Hlavným faktorom príjmových nerovností krajín je už spomínaná nezamestnanosť, avšak ale aj nedostatočný redistribučný efekt daní a dávok. V niektorých krajinách sa uvádza ako príčina nerovnomerné rozdelenie trhových príjmov spojené s nezamestnanosťou. Je taktiež dôležité povedať, že tieto faktory nie sú jediné a do problému nerovností vstupujú mnohé iné príčiny neekonomického charakteru, ktoré nemusíme vedieť ovplyvniť. Spomenieme dva faktory, a to úlohu inštitúcií pri hľadaní práce, ktoré nemusia fungovať efektívne a môžu byť byrokratický zatťažené a demografiu, ktorú štát nemôže ovplyvniť (Pauhofová, 2016).

V tejto časti sme si povedali bližšie o príčinách príjmovej nerovnosti. Ďalej sa budeme zaoberať problematikou merania príjmovej nerovnosti, ktorú je podstatné vysvetliť pre náš ďalší výskum

1.1.2 Meranie príjmovej nerovnosti, polarizácie a rizika chudoby

Na meranie príjmových nerovností sa používajú rôzne nástroje. Dôležité je zameranie výskumníka, na časť príjmovej distribúcie, ktorou sa chce zaoberať. To znamená, či berie celkovú príjmovú distribúciu ako celok, respektíve, porovnáva extrémy medzi časťami príjmového rozdelenia, alebo sa zameriava na konkrétnu časť príjmového rozdelenia, napríklad, na najchudobnejších.

Ak sa pozrieme na meranie príjmovej nerovnosti celkovej príjmovej distribúcie, tak mnohé tieto veličiny vychádzajú z Lorenzovej krivky. Lorenzo, ako sme spomínali, uvažoval o rovnosti tak, že určité percento celkového obyvateľstva musí zarobiť rovnaké percento celkových príjmov. Napríklad 50% všetkých obyvateľov danej krajiny by malo zarobiť 50% celkových príjmov. Lorenzo položil týmto základy merania príjmovej nerovnosti a mnohí iní autori z tohto konceptu vychádzajú (Lorenz, 1905).

Najznámejšia miera, ktorá sa používa a vychádza z Lorenzovej krivky je Giniho koeficient, ktorým je vlastne pomer plochy medzi ideálnou krivkou a reálnou krivkou voči celkovej ploche nachádzajúcej sa pod ideálnou krivkou. Výsledná hodnota sa pohybuje na intervale od 0 po 1, respektíve od 0 po 100, ak uvažujeme v percentách, pričom 0 predstavuje absolútnu rovnosť a 1, respektíve 100 absolútnu nerovnosť. Tato miera je najčastejšie používaná a je vypočítavaná mnohými svetovými a európskymi inštitúciami (Veselovská, 2015).

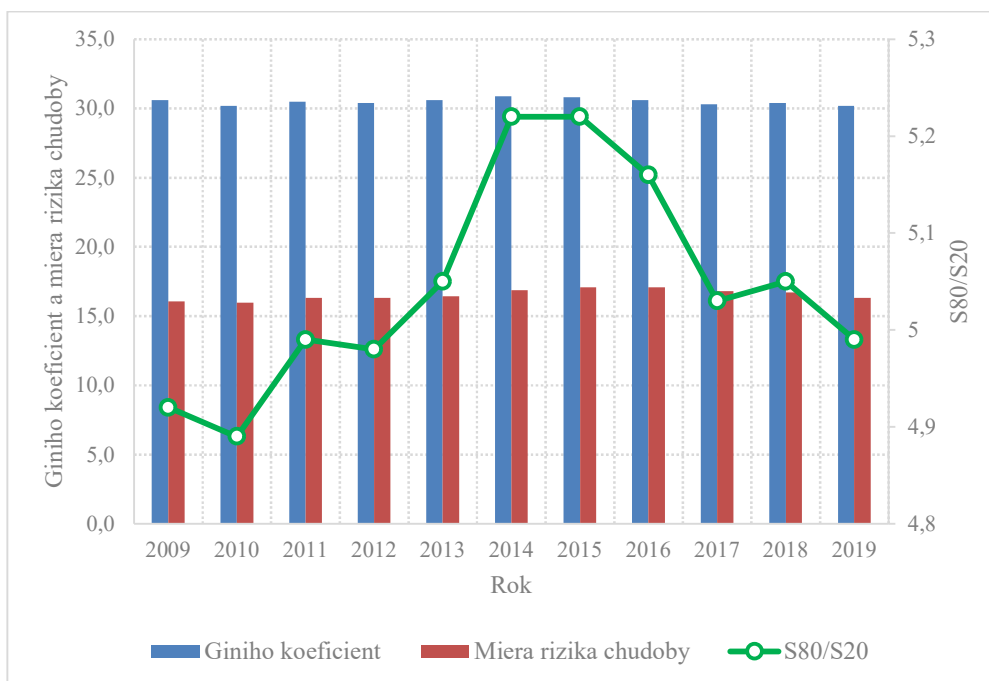
V praxi sa môžeme stretnúť aj s inými menej známymi ukazovateľmi merania príjmovej nerovnosti, ako Robin-Hood index, ktorý hovorí o tom, koľko percent príjmov je potrebné rozdeliť, aby nastala dokonalá rovnosť. Atkinsonov index, ktorý predstavuje kritiku Giniho koeficientu, keďže Atkinson kritizoval, že tento ukazovateľ nekladie dôraz na spodné časti príjmovej nerovnosti. To znamená, že tento index je citlivý na zmeny spodnej časti príjmového rozdelenia. Posledný, ktorý z tejto časti spomenieme je Theilov index, ktorý je naopak citlivý na zmeny v hornej časti príjmového rozdelenia a jeho silnou stránkou je schopnosť dekompozície na medziskupinovú a vnútroskupinovú zložku. Všetky tieto miery majú taktiež rozsah od 0 po 1, respektíve od 0 po 100, pričom 0 predstavuje najnižšiu nerovnosť a 1, respektíve 100 najvyššiu. My na našu analýzu budeme pracovať s Giniho koeficientom (Veselovská, 2015).

Ďalšími mierami, ktoré sa zameriavajú na túto problematiku sú miery, ktoré porovnávajú určité skupiny v príjmovej distribúcii. Existuje viacero takýchto mier, ktoré sa používajú na porovnanie extrémov v hornej a dolnej časti príjmového rozdelenia. My budeme pracovať s porovnaním horného a dolného kvintilu tzv. S80/S20, ktoré vypočítava aj Eurostat a je to porovnanie sumy príjmov 20% najlepšie zarábajúcich jedincov k sume príjmov 20% najhoršie zarábajúcich jedincov. Táto miera sa interpretuje jednoducho, keďže čím je tento pomer vyšší, tým v spoločnosti dochádza k vyššej polarizácii príjmov (Vlačuha - Kováčová, 2019).

V neposlednom rade sa niektoré miery zameriavajú na určitú časť príjmového rozdelenia, väčšinou na najnižšie časti príjmového rozdelenia, napríklad, Miera rizika chudoby. My sme už Mieru rizika chudoby spomínali, pričom Eurostat tento ukazovateľ vypočítava každoročne pre krajiny Európskej únie. Tento ukazovateľ udáva percento ľudí nachádzajúcich sa pod hranicou rizika chudoby, čo predstavuje 60% mediánového príjmu krajín EÚ (Vlačuha - Kováčová, 2019).

Na grafe vyššie môžeme vidieť vývoj týchto troch veličín, pričom sledovaným obdobím je obdobie medzi rokmi 2009-2019.

Graf 1: Vývoj Giniho koeficientu, Miery rizika chudoby a pomer kvintilov S80/S20 (po sociálnych transferoch) v krajinách EÚ27

Zdroj: Eurostat, vlastné spracovanie.

Ak sa pozrieme na daný graf môžeme vidieť zmeny okolo roku 2013, kedy vrcholila kríza v Grécku a zároveň na štáty Európskej únie dopadli dôsledky krízy v rokoch 2008-

2009. Ak sa pozrieme na Giniho koeficient a Mieru rizika chudoby, môžeme vidieť mierny nárast, pričom maximálnu hodnotu Giniho koeficientu sme dosiahli v roku 2014, kedy Giniho koeficient dosiahol hodnotu 30,9. Naopak Miera rizika chudoby dosiahla svoj vrchol až v roku 2016, konkrétne 17,1. Môžeme povedať, že táto veličina môže reagovať oneskorene na vývoj Giniho koeficientu, avšak na potvrdenie takéhoto tvrdenia by bol potrebný hlbší rozbor.

Ak sa pozrieme na vývoj pomeru horného a dolného kvintilu S80/S20 môžeme vidieť, že sa pohyboval rovnakým smerom ako predchádzajúce veličiny, to znamená, že tento ukazovateľ taktiež vrcholil v roku 2015 s hodnotou 5,22. Môžeme povedať, že do roku 2015 dochádzalo k zvyšovaniu príjmovej polarizácie, čo prispelo k zvýšeniu príjmovej nerovnosti. Pri tejto miere môžeme taktiež analyzovať, či došlo k zvýšeniu horného alebo dolného kvintilu. Z toho vyplýva dôležitosť analýzy vývoja nižších príjmových skupín, ktorý taktiež do tohto obdobia rástol, čo prispelo k prehĺbeniu príjmovej polarizácie v tomto období. Ďalej môžeme vidieť, že po roku 2015, respektíve, po roku 2016 dochádza k poklesu všetkých veličín, k čomu mohol pomôcť ekonomický rast v krajinách EÚ 27. Bolo by zaujímavé skúmať tieto veličiny aj v ďalšom období, avšak mnohé štáty tieto hodnoty pre rok 2020 a 2021 zatiaľ nezverejnili, a taktiež by tieto veličiny boli výrazne ovplyvnené koronakrízou a finančnou pomocou daných štátov.

1.1.3 Dôsledky príjmovej nerovnosti

Doteraz sme sa venovali príčinám a meraniu príjmových nerovností. Teraz sa bližšie pozrieme na dôsledky príjmovej nerovnosti na ekonomiku. Nerovnosti môžu mať v prvom rade pozitívny alebo negatívny dopad na ekonomický rast, čo závisí od stupňa rozvoja danej ekonomiky. Ak sa pozrieme na ďalšie ekonomické dôsledky príjmovej nerovnosti je to najmä už spomínaná chudoba a generačná chudoba. Chudoba rodín a jednotlivcov môže mať dopad aj na ich možnosti a príležitosti, čo znamená, že príjmová nerovnosť úzko súvisí aj s rovnosťou príležitostí, ktorej sa budeme venovať v ďalších kapitolách. Záleží na tom, ako sa konkrétny štát postaví k problematike týchto nerovností a aké nástroje hospodárskej politiky použije na ich riešenie (McKay, 2002).

Dôležité je taktiež uvedomiť si, že problematika nerovností má aj väčší dopad, čo znamená, že okrem ekonomických dôsledkov existujú mnohé iné dôsledky, napríklad, sociálne, ktoré môžu vplývať na danú krajinu. Medzi tieto dôsledky môžeme zaradiť zvýšenie kriminality, ktorá môže narušovať bezpečnosť daného štátu a zároveň vytvárať prostredie pre nelegálne príjmy. Ďalším fenoménom, ktorý sa môže prejaviť v danom štáte

je korupcia, ale aj porušovanie ľudských práv, ktoré úzko súvisia s demokraciou a slobodou ľudí v danej krajine (McKay, 2002).

Medzi najhoršie dôsledky nerovností môžeme zaradiť sociálne konflikty v krajine, prípadne občiansku vojnu. Tieto dôsledky majú vplyv na všetky oblasti danej krajiny a prispievajú k jej celkovému kolapsu. Tým, že klesá bezpečnosť, krajina nie je schopná ekonomického rastu, a z dôvodu vojnového konfliktu dochádza k úteku obyvateľstva z danej krajiny.

1.2 Ekonomická mobilita

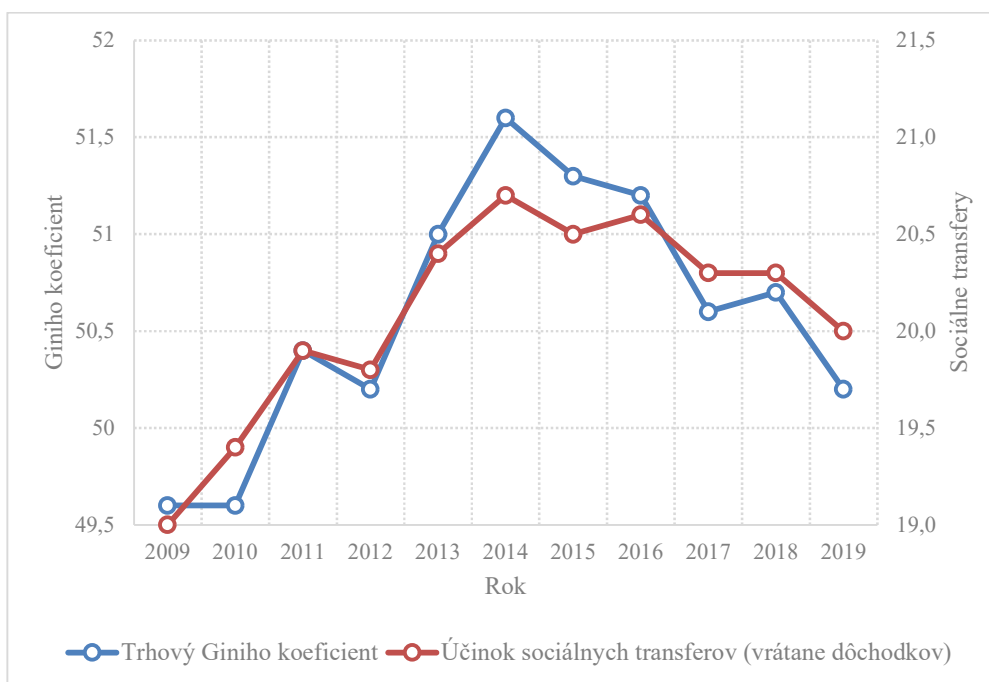
V tejto časti sa bližšie pozrieme na ekonomickú mobilitu ako jeden z možných ekonomických nástrojov riešenia príjmovej nerovnosti a nerovnosti príležitostí. Ekonomickú mobilitu môžeme definovať ako schopnosť jedinca zmeniť svoj príjem alebo bohatstvo. To znamená, že hovoríme o schopnosti jedinca dostať sa do vyšších príjmových skupín. V literatúre sa dočítame, že môžeme ekonomickú mobilitu skúmať z pohľadu života jedinca a jeho schopností alebo medzigeneračnej ekonomickej mobility, kde sa skôr porovnáva schopnosť jedinca dosahovať vyšší príjem ako jeho rodič. Z tohto pohľadu môžeme ekonomickú mobilitu zaradiť medzi podskupinu k sociálnej mobilitě, ktorá má širší význam a my sa jej v tejto práci budeme venovať neskôr. Mobilita jedinca sa skúma z jeho celkového príjmu, to znamená zo mzdy za prácu, zárobkov z podnikania, ale aj zo sociálnych transferov štátu. Pri tejto problematike sa spomína vzdelanie, ako hlavný determinant zmeny príjmu, avšak tomuto aspektu sa budeme venovať taktiež neskôr. Pri skúmaní tejto problematiky je dôležité taktiež časové hľadisko, keďže sa jedincom pri jej skúmaní môžu meniť príjmy, a tak sa skúmanie musí uskutočňovať v určitých intervaloch (Amadeo, 2021).

Ekonomická mobilita je úzko prepojená s problematikou nerovností a môžeme povedať, že príjmová nerovnosť a rovnosť príležitostí majú priamy vplyv na schopnosť jedinca dostať sa do vyššej príjmovej skupiny. To znamená, že jedinci s najnižšími príjmami môžu mať v niektorých prípadoch takmer nulovú šancu dostať sa do vyšších príjmových skupín, respektíve, vzdelávať sa na lepších školách, keďže sú brzdení obmedzeným príjmom. (Amadeo, 2021).

Pri skúmaní medzigeneračnej mobility a mobility počas života môže byť náročné získať dáta dostupné v tejto oblasti, a tak sa mnohokrát skúma vplyv štátu na zmenu ekonomickej mobility. Štát môže nástrojmi hospodárskej politiky do veľkej miery, rôznymi

nástrojmi ovplyvňovať príjmy jedincov. Medzi tieto nástroje môžeme zaradiť správne nastavenú daňovú politiku, ale aj sociálne transfery, ktoré štát vypláca jedincom. Tento vplyv štátu môžeme skúmať z rôznych hľadísk. My sa pri našom výskume budeme zameriavať na porovnanie Giniho koeficientu a Miery rizika chudoby pred a po sociálnych transferoch, a tým skúmať vplyv sociálnych transferov na zmenu príjmovej nerovnosti a Miery rizika a chudoby, a tým pomáhať zmiernovať trhové prerozdelenie príjmov. Týmto spôsobom môžeme nazerať na to, ako krajiny využívajú sociálnu politiku, a zároveň skúmať jej efektívnosť. Bližšie sa pozrieme na účinok daní a sociálnych transferov (starobný a vdovský dôchodok, podpora v nezamestnanosti, podpory spojené s rodinou, invalidný dôchodok, školské štipendiá, príspevky na bývanie, sociálna asistencia a ostatné formy podpory) na Giniho koeficient v krajinách EÚ 27 (priemer Európskej únie) (Eurostat).

Graf 2: Vývoj trhového Giniho koeficientu (pred sociálnymi transfermi) a účinok sociálnych transferov v krajinách EÚ27

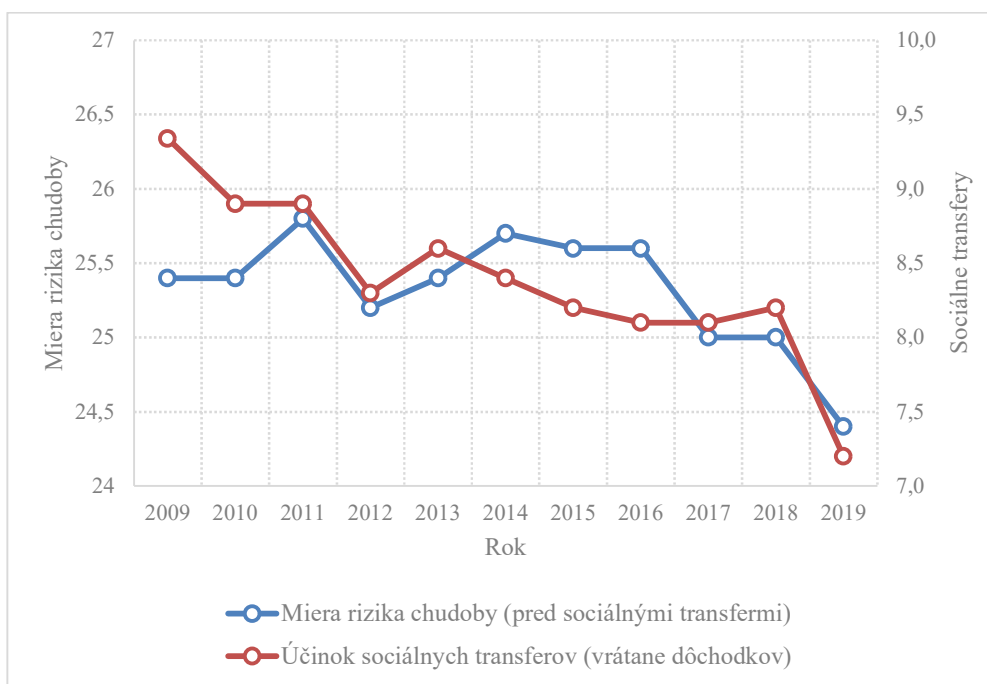
Zdroj: Eurostat, vlastné spracovanie

Na grafe vyššie môžeme vidieť samotný vývoj trhového Giniho koeficientu a sociálnych transferov v období medzi rokmi 2009 a 2019. Vidíme, že medzi rokmi 2009 až 2011 rástli oba ukazovatele, pričom trhový Giniho koeficient spočiatku nerástol, ale následne nasledoval sociálne transfery.

Zmena nastala po roku 2011, kedy oba ukazovatele poklesli, ale keďže účinok sociálnych transferov klesal nižším tempom ako Giniho koeficient, malo to za následok zníženie Giniho koeficientu po účinkoch daní a transferov. Po roku 2011 sa situácia zmenila

a v tomto období dochádza k nárastu aj Giniho koeficientu po účinkoch daní a transferov, keďže trhový Giniho koeficient rástol rýchlejšie ako účinok sociálnych transferov. Po roku 2014 dochádza v krajinách EÚ27 k oživeniu ekonomiky a ekonomickému rastu, čo malo za následok aj pokles trhového Giniho koeficientu, avšak ako môžeme vidieť dochádza aj poklesu daní a transferov v tomto období. Po roku 2016 sa účinok sociálnych transferov nachádza nad trhovým Giniho koeficientom, čo okrem poklesu trhového Giniho koeficientu prispieva k poklesu nerovností. Ako sme zistili, medzi týmito dvoma veličinami je vysoká korelácia, čo má za následok rovnaký smer rastu. Pričom prudší pokles trhového Giniho koeficientu, ako vplyvu na dane a transfery vnímame pozitívne, keďže obe veličiny pozitívne vplyvajú na pokles Giniho koeficientu po sociálnych transferoch. Vyššie sme sa bližšie pozreli na vplyv štátu na Giniho koeficient, to znamená na jeho vplyv na celú populáciu bez ohľadu na príjem. Teraz sa bližšie pozrieme na vplyv daní a transferov na tých najzraniteľnejších, ktorí sa nachádzajú v najnižších častiach príjmového rozdelenia.

Graf 3: Vývoj Miery rizika chudoby (pred sociálnymi transfermi) a účinok sociálnych transferov v krajinách EÚ27

Zdroj: Eurostat, vlastné spracovanie.

Ako môžeme vidieť, pri ukazovateli Miera rizika chudoby je situácia iná. Na grafe vidíme vývoj Miery rizika chudoby pred sociálnymi transfermi a účinok sociálnych transferov v krajinách EÚ 27 za obdobie 10 rokov a to od roku 2009 až do roku 2019.

Môžeme vidieť, že do roku 2011 sa obe tieto veličiny približovali, čo malo za následok nárast Miery rizika chudoby na hodnotu 16,9. Potom prišiel pokles oboch premenných, a po tomto období došlo k ich rozdielnemu vývoju. Zatiaľ, čo Miera rizika chudoby stúpala, účinok sociálnych transferov klesal, čo zapríčinilo nárast Miery rizika chudoby po sociálnych transferoch. Vrchol Miery rizika chudoby po sociálnych transferoch dosiahla EÚ27 v roku 2016. Po roku 2016 dochádzalo k postupnému poklesu Miery rizika chudoby, pričom môžeme vidieť, že účinok sociálnych transferov mierne stúpал a začal klesať po roku 2018. Po roku 2016 začala klesať aj celková Miera rizika chudoby a postupne obe veličiny klesali, pričom účinok sociálnych transferov klesal strmšie, čo malo za následok zvýšenie Miery rizika chudoby po sociálnych transferoch.

Môžeme vidieť, že účinok sociálnych transferov má väčší vplyv na znižovanie nerovností ako na mieru rizika chudoby. Z tohto pohľadu môžeme zhodnotiť, že ekonomická mobilita štátu pomáha väčšou mierou jednotlivcom, ktorí sa nachádzajú nad mierou rizika chudoby, čím sa znižuje Giniho koeficient po sociálnych transferoch.

V tejto kapitole sme sa bližšie venovali ekonomickej mobilite, pričom sme sa pozreli na to, ako štát pomáha jedincom dostať sa do vyšších príjmových skupín a tým si zlepšovať príležitosti v živote.

1.3 Rovnosť príležitostí

V tejto časti sa bližšie pozrieme na problematiku rovnosti príležitostí, ktorá úzko súvisí s ostatnými nerovnosťami a má priamy dopad na život jedinca. Ako sme spomínali, rovnosť príležitostí závisí od miesta, kde sa jedinec narodil, od jeho rozhodnutí a v konečnom dôsledku je aj o šťastí. Prví, ktorí upozornili na túto problematiku boli filozofovia Dworkin (1981), Arneson (1989) a Cohen (1989). Neskôr sa začali tejto téme venovať taktiež ekonómovia, ktorí začali uvažovať o tom, že v živote jedinca môžeme sledovať dva typy situácií. Tie, ktoré jedinec môže priamo ovplyvniť a tie, na ktoré nemá dosah. Z toho vyplýva, že rovnosť, respektíve, nerovnosť príležitostí jedinca sa počíta ako funkcia jeho úsilia, ktoré môže ovplyvniť a okolností na ktoré nemá priamy dosah. Šťastie môžeme prideliť rovnako k okolnostiam života aj k úsiliu, keďže niektorí jedinci sa môžu viac snažiť a to znamená, že môžu mať šťastie a dosahovať lepšie pozície. Problém nastáva pri meraní týchto veličín, a keďže táto problematika je príliš náročná iba ju zľahka načrtujeme.

Ak berieme do úvahy okolnosti, tak pri tejto veličine sú jedinci rozdelení do homogénnych skupín s rovnakou mierou okolnosti, avšak jedinci v tejto skupine sa líšia svojím úsilím. V problematike úsilia dochádza k rozkolom medzi ekonómami, o tom ako túto veličinu merať. Niektorí navrhovali merať úsilie ako mieru absolútneho úsilia, pričom tento prístup bol kritizovaný, keďže, napríklad, deti rodičov s vyšším vzdelaním môžu mať vyššie predpoklady vynaložiť úsilie pri dosahovaní vyššieho vzdelania. Z tohto dôvodu sa pracuje skôr relatívnou mierou úsilia, ktorá je určená ako percentil z celkového rozdelenia (Brunori - Ferreira - Peragine, 2013).

Pri analýze tohto modelu si môžeme určiť rôzne predpoklady a to tak, že buď všetci ľudia zdieľajú rovnaké okolnosti alebo naopak rovnaké úsilie. Z toho vyplýva aj ex-ante a ex-post analýza. Ex-ante sa výrazne využíva v empirických štúdiách a zameriava sa na to, ako treba jednotlivcov vyberať a ako by sme nerovnosť príležitostí mali merať. Rôzni autori spomínajú rôzne nástroje, pričom môžeme spomenúť porovnanie priemerov, logaritmickej odchýlky a transformáciu Giniho koeficientu. Naopak ex-post analýza sa zameriava na odstránenie nerovností medzi jednotlivcami, ktorí vynakladajú rovnaké úsilie. Jedným z dôsledkov by bolo odstránenie všetkých príjmových nerovností, ktoré je v praxi nemožné (Brunori a kol., 2013).

Pri takomto skúmaní rovnosti príležitostí je nevyhnutné získať o jedincovi veľa informácií. To znamená, že na jednotlivca vplyvajú okolnosti, avšak je dôležité aj jeho úsilie. Ak chceme skúmať okolnosti jedinca, tak ide napríklad hlavne o to, kde a v akom období sa daný jedinec narodil, aké je vzdelanie jeho rodičov, aký je príjem jeho rodičov, poprípade iné okolnosti, ktoré daný jedinec nevie ovplyvniť.

A v druhom rade úsilie, ktoré záleží na každom jedincovi. My sa budeme zaoberať tým, akú úlohu hrá štát pri týchto nerovnostiach, a či vôbec môže ovplyvniť rovnosť príležitostí.

1.3.1 Úloha štátu

Ak sa pozrieme bližšie na problematiku rovnosti príležitostí zistíme, že tento problém je oveľa obširnejší ako sa môže zdať. Problematika rovnosti príležitostí môže ovplyvňovať život jedincov v každodennom živote. Absolútnym základom každého štátu pri riešení tohto problému je dodržiavanie ľudských práv a slobôd. To znamená, že ústava a zákony štátu zaručujú plnohodnotný život a obhajobu práv každého jedinca.

Pri splnení týchto predpokladov môžeme ďalej postupovať a skúmať bližšie rovnosť, respektíve, nerovnosť príležitostí v danom štáte. Pri ďalšom skúmaní problematiky je ešte

potrebné spomenúť ďalšie pojmy a to predsudky, stereotypy a diskrimináciu. Tieto problémy vychádzajú z charakteru daného štátu. Ak hovoríme o predsudkoch a stereotypoch, hovoríme o vytvorení si názoru na určitú skupinu obyvateľstva alebo jedinca bez toho, aby sme mali reálnu skúsenosť. Príkladom môže byť vytváranie si určitej predstavy na migrantov v našej krajine bez spoznania týchto ľudí. Druhým problémom je diskriminácia, čo predstavuje vytváranie odlišných podmienok pre rôznych jedincov. Príkladom môže byť rôzna mzda pre ženu a muža, pričom obaja vykonávajú tú istú prácu. Môžeme ju deliť na nepriamu a priamu diskrimináciu, ktorá priamo diskriminuje určitú skupinu, ako sme spomínali vyššie. Pri nepriamej diskriminácii hovoríme o nepriamom vytváraní podmienok, ktoré sú pre určité skupiny nesplniteľné (Pietruchová, 2009) (Európske spoločenstvo, 2006).

To znamená, že pri rovnosti príležitostí môže dôjsť na trhu k rôznym formám diskriminácie, ktoré by štát mal eliminovať. Z tohto pohľadu môže byť narušená schopnosť jedinca uspieť na trhu práce, ktorý je najbežnejší, avšak môže dôjsť aj k narušeniu prístupu rôznych skupín k určitým službám. Z tohto hľadiska môžeme hovoriť o rôznych formách diskriminácie, a to na základe rasy, pohlavia, etnika, sexuálnej orientácie, veku, náboženského vyznania, zdravia a rôznych iných kritérií. (Pietruchová, 2009)

Z tohto dôvodu krajiny Európskej únie prijali antidiskriminačné zákony, ktoré sa zameriava na elimináciu diskrimináciu v spoločnosti z rôznych hľadísk. Aj medzi dokumentami európskeho práva nájdeme dokumenty zamerane na túto problematiku a štáty sú povinné tieto dokumenty prebrať. My sa z ekonomického hľadiska pozrieme, ako sa tieto zákony dodržujú, ako dané štáty pristupujú k tejto problematike, pričom našej práci sa bližšie budeme venovať diskriminácii na základe pohlavia a diskriminácii na trhu práce.

1.3.2 Diskriminácia na základe pohlavia

V tejto časti sa bližšie pozrieme na diskrimináciu na základe pohlavia, respektíve, rodu. Táto téma dostáva čoraz väčšiu pozornosť, najmä vo svete, avšak tieto témy sa postupne dostávajú aj k nám na Slovensko. Na začiatok je dôležité zdefinovať si pojmy rod a pohlavie.

Pohlavie považujeme za biologickú danosť, to znamená, či je človek na základe biologických znakov muž alebo žena. Človek sa rodí s určitým pohlavím a nevie ovplyvniť s akým pohlavím sa narodil. (Glosár rodovej terminológie, 2017)

Ak hovoríme o rode, hovoríme o sociálnom konštrukte, ktorý je ovplyvnený spoločnosťou a formuje sa na základe vzdelania, prostredia, očakávaní, jazyka a vlastných

rozhodnutí. Z tohto dôvodu môžu vznikať rodové stereotypy, ktoré môžu byť pozostatkom historického vývoja alebo súčasnej kultúry spoločnosti, v ktorej daní jedinci vyrastajú, pričom ženy a muži môžu mať už vopred rozdelené svoje roly v spoločnosti. (Glosár rodovej terminológie, 2017)

Z tohto dôvodu vznikajú rozdiely v spoločnosti medzi mužmi a ženami. Otázkou zostáva, ako tieto rozdiely riešiť, respektíve, ako dosiahnuť rodovú rovnosť. Pod rodovou rovnosťou sa rozumie rovnaké zaobchádzanie v spoločnosti pre mužov a ženy a to nie len v ekonomickej rovine, ale aj v ostatných aspektoch fungovania v spoločnosti. S rodovou rovnosťou priamo súvisí diskriminácia žien. Táto diskriminácia môže byť v rôznych formách, či už ide o ekonomickú alebo sociálnu formu. Obe tieto formy môžu priamo alebo nepriamo sťažovať ženám uplatnenie v spoločnosti, čo môže byť menší alebo väčší problém. Štáty EÚ sa zaviazali taktiež riešiť rovnosť príležitostí aj v tejto oblasti (Pietruchová, 2009).

V našej práci sa budeme bližšie zaoberať ekonomickou diskrimináciou žien. Túto diskrimináciu môžeme skúmať z rôznych hľadísk. Prvým je diskriminácia žien na trhu práce, čo znamená, že sa skúma nezamestnanosť medzi mužmi a ženami, respektíve, skúma sa rozdiel medzi nezamestnanosťou pohlaví. Vysoký rozdiel môže naznačovať diskrimináciu žien na trhu práce, a tým sťaženie podmienok pre nájdenie uplatnenia na trhu práce. Druhým, často využívaným, spôsobom je počítanie Gender pay gapu, ktorý sa počíta, ako podiel rozdielu mužskej a ženskej mzdy ku mužskej mzde. Pomocou tohto ukazovateľa vieme zistiť v percentách rozdiel medzi mzdami žien a mužov. Logicky, ak je tento ukazovateľ vyšší, značí to väčší rozdiel v mzdách mužov a žien, čo priamo diskriminuje ženy v kvalite ich života. Problémom prehlbujúcim rodovú rovnosť v danej krajine, tiež môže byť, ak sú ženy samoživiteľkami. (ILO, 2019).

1.3.3 Diskriminácia na základe veku

Ako vyplýva zo samotného názvu, v tejto časti sa pozrieme bližšie na problematiku diskriminácie na základe veku. Táto problematika sa týka najmä trhu práce. Budeme sa zaoberať diskrimináciou dvoch skupín obyvateľstva: mladých ľudí, to znamená absolventov po skončení vzdelávania a seniorov, ktorým chýbajú posledné roky do dôchodku.

Pri tejto kategórii taktiež môžeme hovoriť o priamej a nepriamej diskriminácii. Ak hovoríme o priamej diskriminácii, je to diskriminácia explicitná a hovoríme pri nej o inom, menej výhodnom zaobchádzaní s ľuďmi, ktorí sa nachádzajú v kritickom veku, v porovnaní s ľuďmi v iných vekových kategóriách (Pietruchová, 2009).

Avšak v praxi sa skôr stretávame s nepriamou diskrimináciou, ktorá je založená na tom, že zamestnávateľia, respektíve, trh vytvára také podmienky, aby ľudia v danej kategórii nemali možnosť sa zamestnať. Typickým príkladom môže byť prepustenie zamestnanca v pred dôchodkovom veku, pričom tento zamestnanec mal rovnaké skúsenosti a zručnosti ako jeho ostatní kolegovia. V praxi sa môžeme stretnúť aj s tým, že zamestnávateľ žiada zručnosť v novej, úzko špecifikovanej oblasti tak, aby znemožnil jedincovi staršieho veku dostať sa na túto pozíciu. Nemôžeme hovoriť o diskriminácii z dôvodu veku, ak zamestnávateľ určí minimálnu a maximálnu vekovú hranicu, ak požaduje určitý počet rokov praxe pre danú pozíciu alebo podľa ostatných osobitostí, ktoré si môže určiť zamestnávateľ (Pietruchová, 2009).

Diskriminácia na trhu práce sa môže stať viacnásobnou a do procesu získania práce môžu vstúpiť iné faktory. Najbežnejším príkladom je kombinácia diskriminácie na základe veku a pohlavia u žien, kedy ženy môžu narážať na oveľa vyššiu diskrimináciu v porovnaní s mužmi. Táto téma je preberaná aj vo svete a medzinárodných inštitúciách a mnohé dokumenty sa jej venujú. U nás na Slovensku ju primárne upravuje Zákonník práce a Zákon o službách zamestnanosti, ktorý aj explicitne pomenúva ohrozené skupiny na trhu práce a snaží sa rôznymi nástrojmi eliminovať tieto problémy v spoločnosti. Jedným z príkladov môže byť absolventská prax, ktorá má pomôcť absolventom zaradiť sa na trhu práce a to formou získania skúseností. Medzi nástroje a ciele, ktoré dané štáty využívajú pri riešení tohto problému ide najmä o zvyšovanie zamestnanosti týchto skupín, elimináciu diskriminácie žien v pred dôchodkovom veku a v neposlednom rade zameranie sa na celoživotné vzdelávanie ľudí, a tým zvyšovanie ich kvalifikácie, ktorá im môže pomôcť pri hľadaní práce na trhu (Pietruchová, 2009).

1.3.4 Ostatné formy diskriminácie

V predchádzajúcich častiach sme sa venovali konkrétnym kategóriám diskriminácií na trhu práce, avšak na trhu môžu existovať i rôzne iné formy diskriminácie.

Prvou formou, ktorá je diskutovaná v Európskej únii je diskriminácia na základe zdravotného stavu, respektíve, zdravotného postihnutia. Pri tejto forme diskriminácie záleží výhradne na prístupe štátu k týmto ľuďom. Títo ľudia buď môžu byť izolovaní, alebo sa spoločnosť snaží zaradiť ich do pracovného procesu. Zdravotné postihnutie môže nepriaznivo pôsobiť aj na okolitú rodinu, ktorá sa stará o tohto človeka, pričom opatrovník nemôže chodiť do práce a tým sa znižujú životné pomery danej rodiny, ktorá tak môže podľahnúť špirále chudoby. (Pietruchová, 2009)

V dnešných dňoch je čoraz viac spomínaná aj téma diskriminácie na základe rasy alebo sexuálnej orientácie. V USA je táto téma veľmi rozoberaná a spoločnosť hľadá vhodné nástroje na riešenie tohto problému. V Európe tento problém nie je zatiaľ až tak viditeľný, avšak predchádzajúce migračné vlny a problémy budúcnosti nám naznačujú, že je dôležité diskutovať na túto tému aj v európskom regióne.

Ak hovoríme o diskriminácii sexuálnych menšín, musíme povedať, že táto téma je v mnohých krajinách tabu. Často sú títo ľudia odcudzovaní len na základe predsudkov, ktoré v danej krajine prevládajú. Tieto predsudky vychádzajú či už kultúrnych alebo religióznych fundamentov danej krajiny.

V mnohých krajinách môžu vznikať aj iné formy diskriminácie, zahŕňajúce až do prenasledovania. Príkladom môže byť diskriminácia na základe vierovyznania alebo politického názoru, pričom je dôležité povedať, že tieto extrémne formy diskriminácii prevládajú najmä v nedemokratických spoločnostiach.

Tieto formy diskriminácie nemusia mať priamy dôsledok na kvantitatívnu stránku daného jedinca, avšak môžu mať vplyv na kvalitu jeho života v spoločnosti, ktorá môže byť značne skomplikovaná.

1.3.5 Sociálna mobilita

V predchádzajúcich častiach sme sa venovali konkrétnym formám diskriminácie. V tejto časti sa budeme venovať sociálnej mobilite. Sociálna mobilita úzko súvisí s ekonomickou mobilitou, avšak sociálna mobilita je širší pojem ako ekonomická mobilita.

Ak hovoríme o sociálnej mobilite, môžeme ju definovať podobne, ako ekonomickú, ako schopnosť jedinca, rodiny alebo určitej skupiny presúvať sa v sociálnej hierarchii. To znamená, že nehovoríme len o ekonomickej schopnosti presúvať sa v rámci sociálnych skupín, ale pri tomto skúmaní zaraďujeme aj sociálny rozmer a to, napríklad vzdelanie, zdravie, dodržiavanie ľudských práv a mnohé iné. Podobne ako pri ekonomickej mobilite aj pri sociálnej mobilite môžeme hovoriť o horizontálnom presune, to znamená jedincovi alebo skupine sa nemení sociálna trieda, avšak presúva sa z jednej skupiny do druhej, napríklad zmena náboženstva, alebo hovoríme o vertikálnom presune, keď sa jedinec alebo skupina presúvajú v rámci sociálnych skupín, pričom môže ísť o posunutie do vyššej sociálnej triedy, napríklad, ak sa jedinec dostane na lepšiu pracovnú pozíciu, alebo do nižšej sociálnej triedy, napríklad, keď šľachta v rámci revolúcie stratila svoje postavenie. V rámci sociálnej mobility môžeme tiež hovoriť o vnútrogeneračnej sociálnej mobilite, kde sa skúma schopnosť jedinca posunúť sa v sociálnych triedach v rámci svojej generácie alebo o medzigeneračnej sociálnej

mobilita, kde sa skúma medzigeneračná sociálna zmena. Sociálna mobilita je komplexná problematika a je mnohokrát ťažké vyhodnotiť každého jednotlivca zvlášť. Aj pri tejto problematike hrá rolu samotný jedinec, avšak významu úlohu hrá aj konkrétny štát (CFI).

Pri analýze sociálnej mobility, a s ňou spojenej ekonomickej mobility, je zároveň podstatné spomenúť, aké následky prináša neriešenie sociálnej mobility. Prvým a dôležitým prvkom je nedostatočný ekonomický rast, keďže mnohokrát talentovaní ľudia z nižších príjmových skupín nebudú dostatočne motivovaní, čo môže prispievať k zníženiu efektívnosti danej ekonomiky. Týmto nedostatočným stimulom môžu nakoniec trpieť aj ľudia vo vyšších príjmových skupinách, keďže investovaním do talentovaných ľudí sa v konečnom dôsledku zlepšia aj ich príjmy. Sociálna mobilita ďalej prispieva k zvyšovaniu blahobytu, či už jedinca alebo celej spoločnosti, čo pozitívne ovplyvňuje sociálnu participáciu ľudí v spoločnosti a prispieva k zlepšeniu medziľudských vzťahov. Nasledujúci argument nadväzuje na predchádzajúci a to v tom, že zvýšená sociálna mobilita prispieva k zvýšenej súdržnosti spoločnosti, ale taktiež k zvýšeniu participácie občanov v demokracii. S ňou spojená zvýšená rovnosť príležitostí prispieva k zníženiu rizika sociálneho konfliktu, a taktiež k zníženiu rizika sociálneho vylúčenia (OECD, 2018).

Ako sme spomínali meranie sociálnej mobility je náročné a je na uvážení každého výskumníka, aké miery pri meraní použije. Jedným z ukazovateľov, ktorý meria danú mobilitu je Globálny index sociálnej mobility, ktorý je vypočítavaný Svetovým ekonomickým fórom. Svetové ekonomické fórum vychádza z toho, že nerovnosť príležitostí a nerovnosť výstupov sa javia ako kauzálne a korelované. Ako uvádza dokument Svetového ekonomického fóra, tieto miery majú vplyv na budúce generácie, a preto je podstatné zaoberať sa nimi. Dnešné výsledky majú vplyv na príležitosti budúcej generácie. Index je počítaný pomocou ôsmich pilierov, ktoré sú celkovo aj samostatne vypočítavané pre každý sledovaný štát a pravidelne zverejňované v reporte. Pri našom výskume budeme vychádzať z dvoch pilierov, a to zdravie a vzdelanie, pričom budeme hľadať vhodné nástroje na ich meranie (WEF, 2020).

2 Ciele a metodika práce

Táto práca sa venuje problematike príjmovej nerovnosti, ekonomickej mobilite, rovnosti príležitostí a ich vzájomným súvislostiam. Vhodným skúmaním tejto problematiky je stanovenie si hlavného cieľa, ktorý je doplnený o čiastkové ciele. Podstatné je aj využitie vhodných metód na vyvodenie záverov.

Hlavným cieľom a predmetom nášho skúmania je analýza schopnosti štátu pomôcť spoločnosti znížiť jej príjmovú nerovnosť a zvýšiť rovnosť príležitostí pomocou vhodných nástrojov. Tento cieľ sa budeme snažiť naplniť aj pomocou ďalších čiastkových cieľov a to:

1. Teoretickým vymedzením kľúčových tém, ako príjmová nerovnosť, ekonomická mobilita a rovnosť príležitostí.
2. Analýzou problematiky, prostredníctvom vhodných štatistických nástrojov a hľadaním vzťahov medzi jednotlivými ukazovateľmi.
3. Hľadaním vhodných nástrojov hospodárskej politiky na riešenie konkrétnych nerovností, ale aj nerovnosti globálne.

Na analýzu používame informácie a dáta z dostupných zdrojov a to z Eurostatu a Svetovej banky. Ukazovatele, ktoré sledujeme sú rozdelené do troch kategórií: príjmová nerovnosť, ekonomická mobilita a rovnosť príležitostí. Pri všetkých ukazovateľoch analyzujeme krajiny Európskej únie, to znamená 27 krajín. Pri niektorých ukazovateľoch môže byť zahrnutých viacero krajín, avšak tieto krajiny nezahrňame do celkovej analýzy.

Pri príjmovej nerovnosti sme vychádzali z informácií Eurostatu, ktorý vypočítava príjmovú nerovnosť a ukazovatele spojené s príjmom zo štatistík EU-SILC. Zisťovanie EU-SILC predstavuje zber prierezových údajov domácností, zbieraných v krajinách Európskej únie každoročne, pričom sa tieto údaje zameriavajú na príjem domácností, chudobu, sociálne vylúčenie a životné podmienky domácností (Eurostat).

Na výpočet štatistík zo zisťovania sa používa ekvivalentný disponibilný príjem. Tento príjem je počítaný v troch krokoch. Prvým je sčítanie všetkých príjmov domácnosti z pracovnej činnosti, investícií, sociálnych transferov(nemusia byť nutne zahrnuté), a iných foriem príjmov, ktoré sú následne očistené o dane a všetky sociálne a iné platby. Následne je tento disponibilný príjem rozdelený ekvivalentnou veľkosťou domácností v súlade s modifikovanou OECD škálou. Každá váha člena domácnosti je určená podľa jeho veku, pričom prvý dospelý má váhu 1, ďalší dospelý člen domácnosti a všetci členovia domácnosti nad vek 14 rokov majú váhu 0,5, a deti do 14 rokov majú váhu 0,3. A posledným krokom je

samotný výpočet ekvivalentného disponibilného príjmu, a tento príjem je rovnaký pre každého člena danej domácnosti (Eurostat).

Pri analýzach používame taktiež jednoduchý korelačný koeficient, ktorý meria silu vzťahu medzi dvoma premennými, a taktiež sme dve premenné modelovali pomocou jednoduchého lineárneho trendu, ktorý je modelovaný pomocou jednoduchej lineárnej funkcie (Hayes, 2021) (Andrew, 2013).

Analýzu každej časti zakončujeme výpočtom kompozitného indikátora, pričom premenné sme normalizovali pomocou metódy preškálovania, tzv min-max normalizácie. Normalizácia predstavuje techniku, ktorá rôzne druhy jednotiek prekonvertuje na bezrozmerné čísla, ktoré sa dajú navzájom porovnať. Šírka škály môže byť rôzna, my sme si zvolili rozmedzie medzi 1 a 0, pričom 1 predstavuje najlepšiu možnú hodnotu a 0 najhoršiu možnú hodnotu. Nižšie môžeme vidieť vzorce, ktoré využívame na preškálovanie premenných použitých na výpočet kompozitného indikátora (OECD, 2008).

Vzorec 1: Preškálovanie premenných

$$I_{ci} = \frac{X_{ci} - \min_c}{\max_c - \min_c} \quad I_{ci} = \frac{\max_c - x_{ci}}{\max_c - \min_c}$$

Zdroj: vlastné spracovanie, (OECD, 2008)

Prvý vzorec predstavuje Min-Max metódu, čo predstavuje metódu preškálovania, kde maximum je najlepšia hodnota. Druhý vzorec predstavuje nami upravenú verziu prvého vzorca, pričom v tomto prípade minimum predstavuje najlepšiu hodnotu (OECD, 2008).

Pre analýzu dát sme použili aj vhodnú vizualizáciu stĺpcových grafov, čiarových grafov, kartogramy, ale aj box plot. Box plot predstavuje vizualizáciu rozdelenia pomocou jednoduchého grafu, ktorý sa skladá z tela, ktoré sa nachádza medzi prvým a tretím kvartilom a knôtmí, ktoré predstavujú ostatné hodnoty v danom rozdelení. Kartogram predstavuje prezentovanie výsledkov pomocou máp. (Chambers a kol, 1983)

Nakoniec sa dostávame k samotným premenným, ktoré sme použili na analýzu a dosiahnutie nášho cieľa. Niektoré indikátory sme už popisovali v prvej časti práce a všetky použité indikátory sú znova vysvetlené pri samotných analýzach daných ukazovateľov, pričom všetky dáta sú čerpané z Eurostatu, okrem Strednej dĺžky života, ktorú sme analyzovali zo zdrojov Svetovej banky. Na výpočet príjmovej nerovnosti a ekonomickej mobility vychádzame z ekvivalentného disponibilného príjmu, ktorý sme popísali vyššie. Zvyšné ukazovatele sú vypočítavané v jednotkách, ktoré sú bližšie uvedené v texte nasledujúcej časti tejto práce.

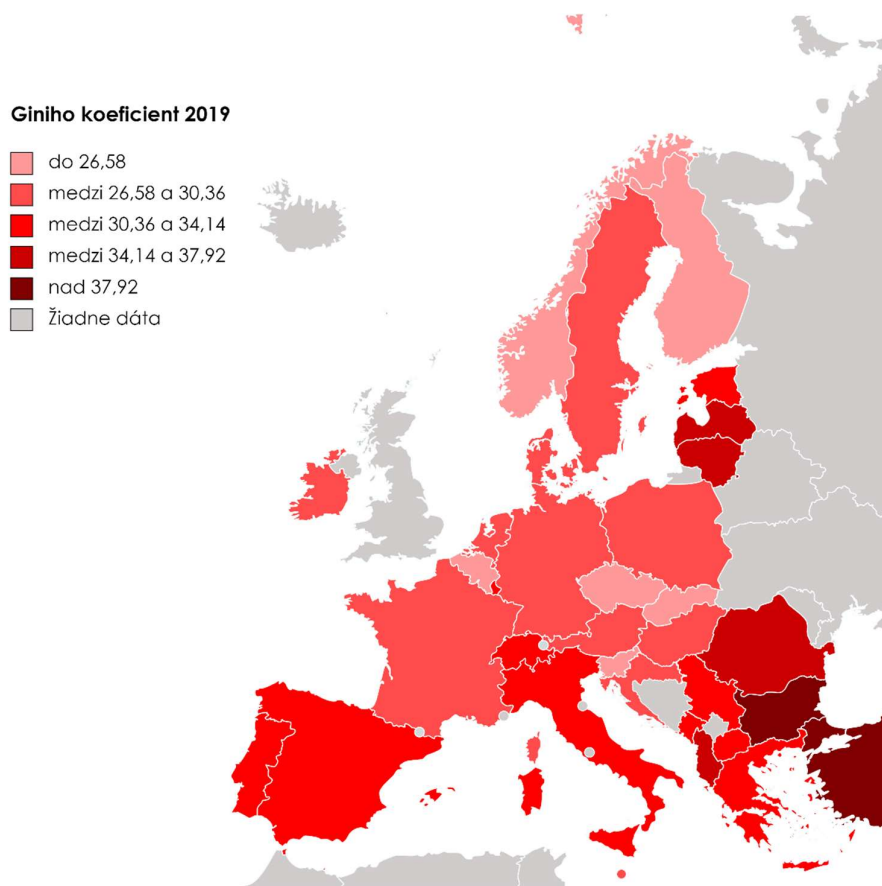
3 Výsledky práce

V tejto časti, ako už sám názov napovedá, sa budeme venovať analýze výsledkov práce. Naša práca sa bude venovať európskym krajinám, pričom za referenčný rok budeme považovať rok 2019, keďže po tomto roku mnohé ukazovatele ovplyvnila pandémia a nie všetky dáta sú dostupné. Začneme analýzou príjmovej nerovnosti a rizika chudoby.

3.1 Analýza príjmovej nerovnosti a Miery rizika chudoby

Ako sme spomínali na analýzu príjmovej nerovnosti môžeme použiť rôzne nástroje. My budeme využívať Giniho koeficient a Mieru rizika chudoby (po sociálnych transferoch) a okrajovo sa pozrieme aj na ukazovateľ S80/S20. Už skôr sme si vysvetlili Giniho koeficient, avšak môžeme si ho v jednoduchosti pripomenúť. Čím vyššiu hodnotu Giniho koeficient dosahuje, tým je v danej krajine vyššia nerovnosť, pričom môže nadobúdať hodnoty od 0 po 1 v našom prípade od 0 do 100.

Obrázok 1: Giniho koeficient (po sociálnych transferoch) v krajinách Európy v roku 2019

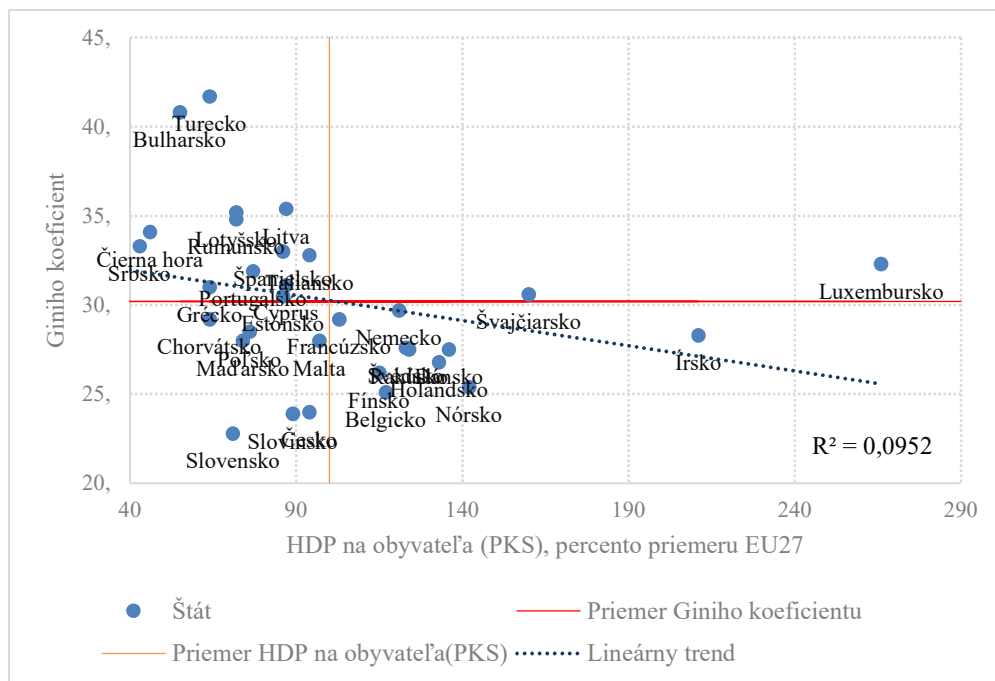

Zdroj: Eurostat, vlastné spracovanie pomocou mapchart.net.

Na mape vyššie môžeme vidieť rozdelenie krajín podľa hodnoty Giniho koeficientu. Môžeme vidieť, že krajiny Európy dosahujú rôzne stupne príjmovej nerovnosti. Krajiny sú rozdelené rôznym odtieňom nerovnosti, pričom krajiny s tmavším odtieňom farby dosahujú vyššiu príjmovú nerovnosť Giniho koeficientu. Krajiny vyznačené sivou farbou neanalyzujeme, keďže o nich nemáme dáta podľa metodiky Eurostatu. Štáty sú štatisticky rozdelené do piatich kategórií. Do kategórie s najnižšou príjmovou nerovnosťou sa dostalo šesť krajín a to konkrétne Slovensko, Česká republika, Slovinsko, Belgicko, Nórsko a Fínsko. Najnižšiu príjmovú nerovnosť podľa metodiky Eurostatu dosahuje naša krajina. Do druhej kategórie sa zaradilo jedenásť štátov, medzi nimi naši susedia Poľsko, Rakúsko, Maďarsko, ale aj najsilnejšie ekonomické štáty Európy a to Nemecko, Francúzsko. Do kategórie medzi 30,36 a 34,14 sa zaradilo jedenásť štátov Európy. Ide najmä o južné štáty Európy, ako Taliansko, Grécko, Španielsko, Portugalsko a Cyprus. V nasledujúcej kategórii sa nachádzali iba dva štáty Albánsko a Lotyšsko a poslednú kategóriu s najvyššou nerovnosťou reprezentujú krajiny Bulharsko a Turecko. Turecko dosahuje najvyššiu nerovnosť s hodnotou Giniho koeficientu na úrovni 41,7. V roku 2019 Bulharsko dosahovalo najvyššiu nerovnosť v rámci krajín Európskej únie. Tieto krajiny môžeme považovať za extrém, pričom za extrém môžeme považovať aj najnižšie hodnoty. Priemer EÚ 27 sa v roku 2019 nachádzal na úrovni 30,2. Pod touto hladinou sa nachádzalo sedemnášť krajín v Európe, avšak ak nerátame Nórsko nachádza sa tam šesťnásť krajín z Európskej únie, čo predstavuje takmer 60% krajín EÚ. Dôležité je taktiež povedať, že priemer EÚ 27 je o čosi vyšší, ak neberieme do úvahy ostatné štáty Európy. Nerovnosti môžeme ďalej analyzovať a skúmať ich pomocou ďalších štatistických veličín. Pod hodnotou prvého decilu sa nachádzajú tri krajiny Európskej únie. Zaujímavosťou je, že tieto krajiny sú z východnej Európy a konkrétne sú to Slovensko, Česká republika a Slovinsko. Posledný decil sa nachádza na hodnote 35,3, pričom nad touto hodnotou sa nachádzajú dve krajiny a to Bulharsko a Litva. Z tohto môžeme vidieť, že odľahlé hodnoty sú skôr výnimkou ako pravidlom. Skúmali sme tiež koľko krajín sa nachádza okolo priemeru, a to pomocou smerodajnej odchýlky. Na vzdialenosť jednej smerodajnej odchýlky od priemeru sa nachádza takmer 67% všetkých krajín. Ďalej sme analyzovali vzťah medzi príjmovou nerovnosťou a ekonomickou vyspelosťou krajiny. Na horizontálnej osi sa nachádza HDP na obyvateľa (Parita kúpnej sily), ako percento priemeru EÚ, ktorým sme chceli demonštrovať ekonomickú vyspelosť daného štátu a na vertikálnej osi sa nachádza Giniho koeficient ako miera nerovností. Dôležitými súčasťami sú červená horizontálna čiara, ktorá reprezentuje priemer Giniho koeficientu a oranžová vertikálna čiara, ktorá prezentuje priemer HDP na

obyvateľa (PKS). Každá bodka reprezentuje umiestnenie štátu v súradnicovej sústave, podľa toho aké hodnoty dosiahol. Daný graf uvádzame za náš referenčný rok, ktorým je rok 2019. Samotný graf môžeme vidieť nižšie.

Graf 4: Analýza vzťahu HDP na obyvateľa (PKS) a Giniho koeficientu po sociálnych transferoch v krajinách Európy za rok 2019

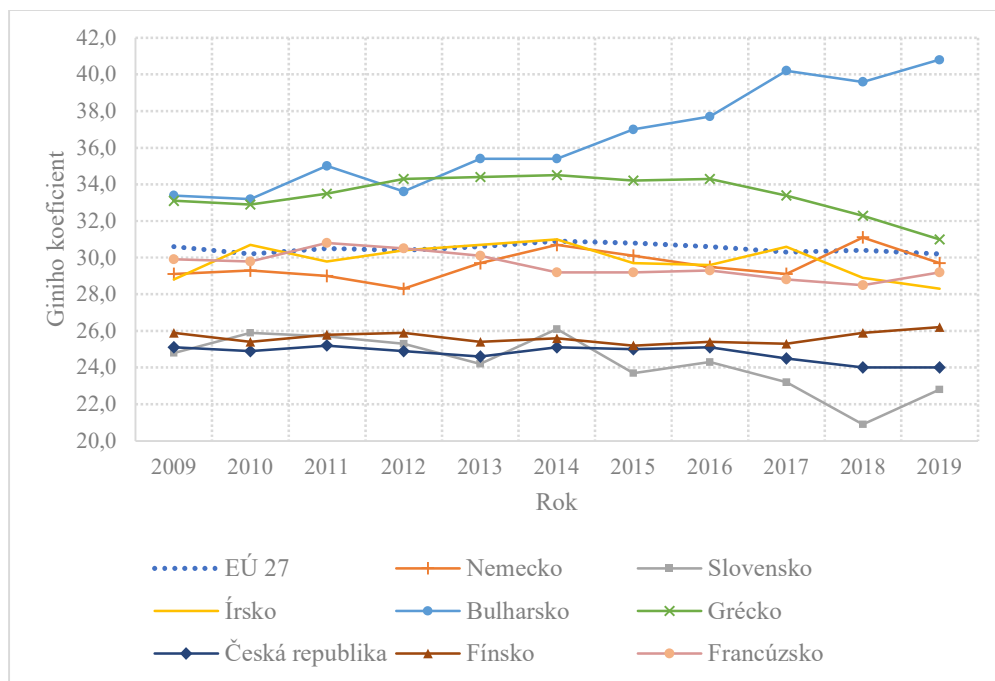

Zdroj: Eurostat, vlastné spracovanie.

Na grafe môžeme pozorovať viacero zaujímavých skutočností. Môžeme vidieť, že medzi veličinami HDP na obyvateľa (PKS) a Giniho koeficientom neexistuje silná korelácia. Zaujímavé je aj rozdelenie krajín. Tie krajiny, ktorých HDP na obyvateľa sa nachádza pod priemerom EÚ 27, dosahujú väčší rozptyl ako krajiny, ktoré sa nachádzajú nad týmto priemerom. Krajiny, ktoré sa nachádzajú po priemerom HDP na obyvateľa dosahujú viac ako päťnásobne väčší rozdiel od priemeru oproti vyspelejším krajinám. Tieto výsledky určite znásobuje aj to, že medzi krajinami pod priemerom HDP na obyvateľa sa nachádzajú maximálne aj minimálne hodnoty Giniho koeficientu za dané obdobie. Naopak pri pohľade na ekonomicky vyspelejšie krajiny je zaujímavosťou to, že všetky krajiny okrem Švajčiarska a Luxemburska sa nachádzajú pod priemerom EÚ 27. Z tohto dôvodu je u týchto krajín menší rozptyl oproti priemeru EÚ 27, pričom pri vyselektovaní týchto krajín môžeme pozorovať už konkrétnejší vzťah medzi ekonomickou silou danej krajiny a príjmovou nerovnosťou. Dané nerovnosti sme analyzovali len za rok 2019, avšak dôležitou súčasťou je aj skúmanie nerovnosti v čase, keďže podľa jedného roka neviem určiť trend a vývoj

príjmovej nerovnosti, pričom graf vývoja nám ukáže, či v danom štáte dochádza k zvyšovaniu, znižovaniu alebo udržiavaniu príjmovej nerovnosti.

Graf 5: Vývoj Giniho koeficientu po sociálnych transferoch 8 krajín EÚ medzi rokmi 2009-2019

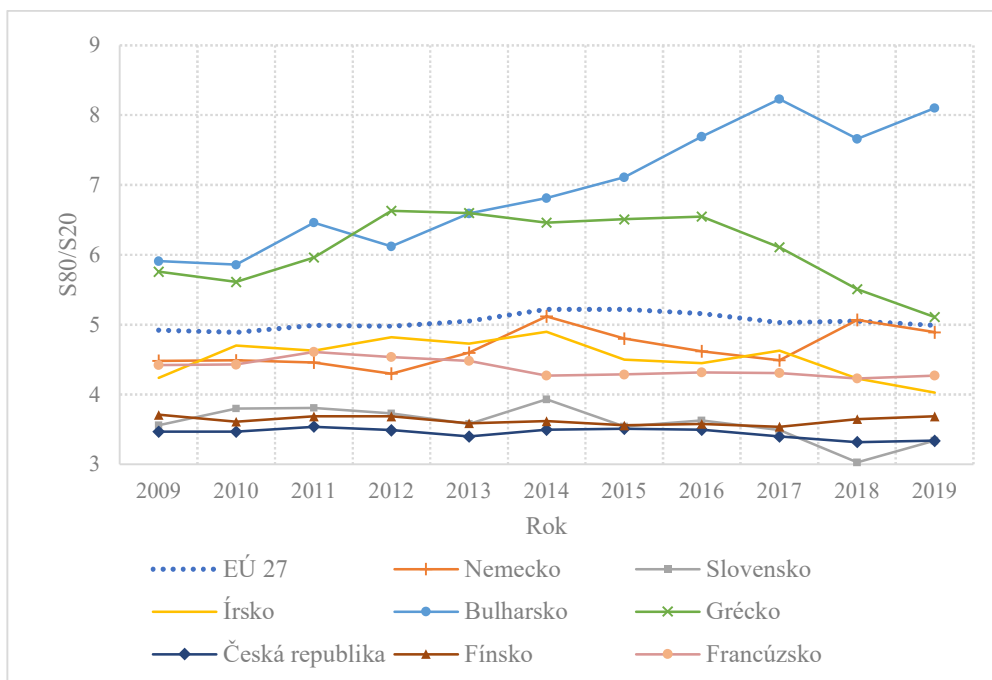

Zdroj: Eurostat, vlastné spracovanie.

Na grafe vyššie môžeme vidieť už samotný vývoj daných krajín za roky 2009-2019. Vybrali sme si osem krajín, konkrétne Nemecko, Slovensko, Írsko, Bulharsko, Grécko, Českú republiku, Fínsko a Francúzsko, ktoré budeme používať aj pri analýze iných ukazovateľov. Sledovanie v ukazovateľov je dôležité pre určenie trendu. Ak sa pozrieme na krajiny, ktoré sa nachádzajú pod priemerom EÚ 27, vidíme krajiny ako Fínsko, Slovensko a Českú republiku. Môžeme vidieť, že nízke hodnoty Giniho koeficientu z roku 2019 nie sú len ojedinelý jav a z dlhodobého hľadiska sa tieto krajiny držia v určitom pásme. Vidíme, že do roku 2014 sa tieto tri krajiny vyvíjali rovnako, pričom po roku 2014 došlo k poklesu tohto ukazovateľa v Slovenskej republike a neskôr tento trend nasledovala Česká republika. Ďalej sa pozrieme na dve najsilnejšie ekonomiky v Európskej únii, avšak do tejto kategórie zaradíme aj Írsko, ktoré sa pohybuje v rovnakom pásme. Vidíme, že Írsko sa nachádza striedavo nad a pod priemerom EÚ 27, Nemecko sa nachádzalo celý čas pod hranicou priemeru, okrem roku 2018, kedy sa Nemecko dostalo nad tento priemer. Francúzsko bolo na tom podobne, len s tým rozdielom, že Francúzsko sa dostalo nad priemer len v roku 2011, zvyšok času sa nachádzalo Francúzsko pod priemerom. Posledné dve krajiny, ktoré sa nachádzajú nad priemerom EÚ 27 sú Grécko a Bulharsko. Bulharsko je najhoršia krajina

v Európskej únii na základe tohto ukazovateľa, avšak je zaujímavé, že v roku 2009 malo Bulharsko hodnotu tohto ukazovateľa na úrovni 33,4. Od tohto roku dochádzalo už iba k nárastu tohto ukazovateľa. To znamená, že v Bulharsku dlhodobo rastie príjmová nerovnosť a bolo by zaujímavé skúmať príčiny tohto rastu za dané obdobie, avšak to nie je cieľom tejto práce. Ak sa pozrieme na vývoj príjmovej nerovnosti v Grécku, môžeme vidieť, že po roku 2009 dochádza v Grécku k miernemu nárastu, avšak do roku 2019 dochádzalo v tejto krajine k poklesu. V tomto kontexte sme sa pozreli na celkovú príjmovú distribúciu v daných krajinách, pričom je podstatné sledovať extrémny v príjmových skupinách, respektíve sledovať najnižšie príjmové skupiny v daných štátoch. My sa teraz bližšie pozrieme na ukazovateľ S80/S20, čo predstavuje porovnanie najvyššieho a najnižšieho kvintilu v príjmovom rozdelení. To znamená, že čím vyšší je tento ukazovateľ, tým vyšší je podiel hodnoty príjmu 20% najlepšie zarábajúcich k hodnote príjmu 20% najhoršie zarábajúcich, to znamená najchudobnejších.

Graf 6: Vývoj S80/S20 po sociálnych transferoch 8 krajín EÚ medzi rokmi 2009-2019

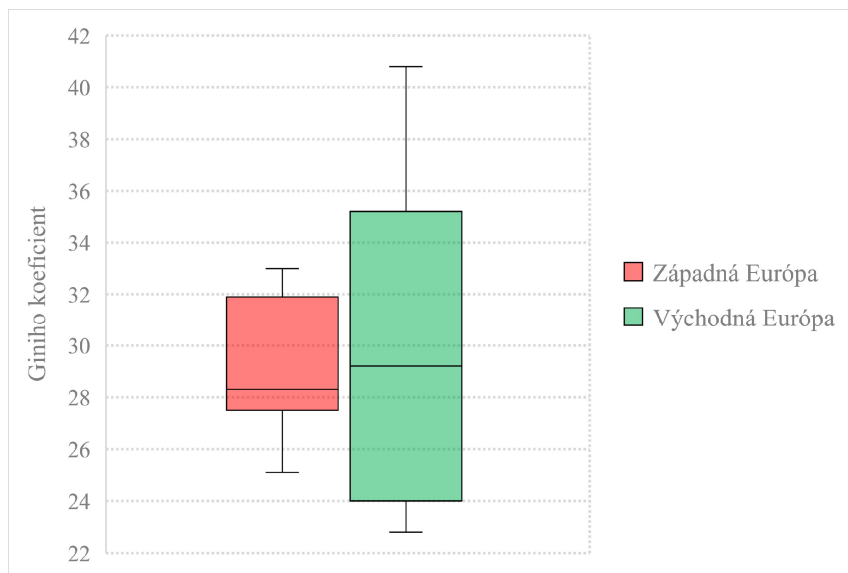

Zdroj: Eurostat, vlastné spracovanie.

Pri analýze ukazovateľa S80/S20 je podstatné hodnotiť ako sa vyvíjal v čase, respektíve či existuje vzťah medzi týmto ukazovateľom a Giniho koeficientom. Podľa tejto analýzy vieme určiť, či zmena nastáva len týchto dvoch extrémoch alebo v celkovej príjmovej distribúcii. Medzi týmito dvoma veličinami existuje priamy vzťah, čo dokazuje aj samotná regresná analýza, pričom zmeny, ktoré nevie model vysvetliť mohli nastať medzi

týmito dvoma kvintilmi. Môžeme vidieť podobný vývoj, ako pri Giniho koeficiente, čo znamená, že Slovensko, Česká republika a Fínsko sa nachádzajú hlboko pod priemerom EÚ 27. Francúzsko, Írsko a Nemecko dosahujú v tomto ukazovateli ešte lepšie hodnoty ako pri Giniho koeficiente a všetky tri krajiny sa za dané obdobie nachádzajú pod priemerom Európskej únie. Pri Bulharsku a Grécku je vývoj tohto ukazovateľa rovnaký, ako pri Giniho koeficiente, to znamená, že hodnota tohto ukazovateľa pri Bulharsku dlhodobo rastie, zatiaľ čo pri Grécku sme videli nárast ale postupne dochádza k poklesu tohto ukazovateľa. V tomto smere sme sa venovali časovému hľadisku nerovnosti, pričom teraz sa hlbšie zameriame na jej teritoriálne rozdelenie. V našej analýze budeme porovnávať krajiny Európskej únie, avšak rozdelili sme ich na základe historického hľadiska na východnú a západnú Európu. Delenie krajín na severné a južné by bolo náročné, tak sme zvolili prirodzené historické delenie. Do východnej Európy zaradíme všetky krajiny, ktoré boli súčasťou Varšavskej zmluvy, okrem Nemecka, ktoré sme celé zaradili do západnej Európy. Zvyšné krajiny sú zaradené do kategórie západná Európa. Variabilitu samotného Giniho koeficientu pre krajiny z oboch častí Európy môžeme vidieť nižšie na grafe.

Graf 7: Porovnanie Giniho koeficientu po sociálnych transferoch západnej a východnej Európy

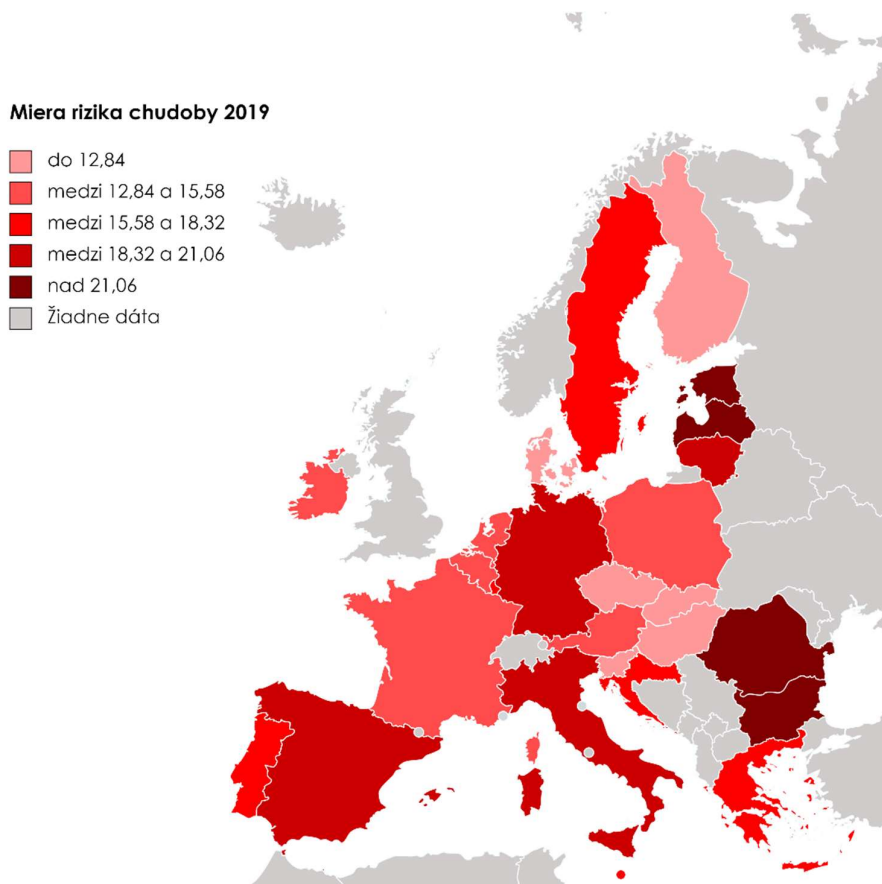

Zdroj: Eurostat, vlastné spracovanie.

Ako môžeme vidieť tak východná Európa dosahuje oveľa väčšie extrémny ako západná Európa. Vo východnej Európe sa nachádzajú krajiny, ktoré dosahujú minimálne hodnoty Giniho koeficientu, ale naopak aj krajiny, ktoré dosahujú maximum v tomto ukazovateli, avšak tieto krajiny nie sú ojedinelé a vysokú variabilitu dokazuje aj to, že 50% krajín sa nachádza medzi hodnotou Giniho koeficientu 24 a 35,2, čo predstavuje prvý a tretí

kvartil. Hodnota mediánu sa pre východnú Európu nachádza na hodnote 29,2. Horný a dolný knôt reprezentujú zvyšné hodnoty Giniho koeficientu v danom regióne, pričom dolný knôt reprezentuje 25% krajín pod hranicou prvého kvartilu a horný knôt 25% nad hranicou horného kvartilu. Čo sa týka západnej Európy, môžeme vidieť, že situácia je iná a krajiny tejto časti Európy dosahujú oveľa menšiu variabilitu oproti východnej Európe. Polovica krajín sa nachádza medzi prvým a tretím kvartilom, to znamená medzi hodnotami 27,5 a 31,9 Giniho koeficientu. Medián sa nachádza na úrovni 28,3, čo predstavuje nižšiu hodnotu oproti východnej Európe. Knôty sviečky predstavujú zvyšné hodnoty, ktoré sa nenachádzajú medzi prvým a tretím kvartilom, pričom maximálna hodnota bola na úrovni 33 a minimálna na úrovni 25,1. Môžeme si všimnúť extrémne rozdiely v rozdeleniach nerovností naprieč Európou. Bližšie sa pozrieme na najzraniteľnejšiu skupinu v rámci príjmov. Budeme sa zameriavať na spodný koniec príjmového rozdelenia, ktoré budeme hodnotiť na základe Miery rizika chudoby. Miera rizika chudoby predstavuje percento ľudí, ktorí sa nachádzajú pod hranicou rizika chudoby, čo predstavuje 60% národného mediánového príjmu danej krajiny. Stav krajín na základe tohto ukazovateľa môžeme vidieť nižšie.

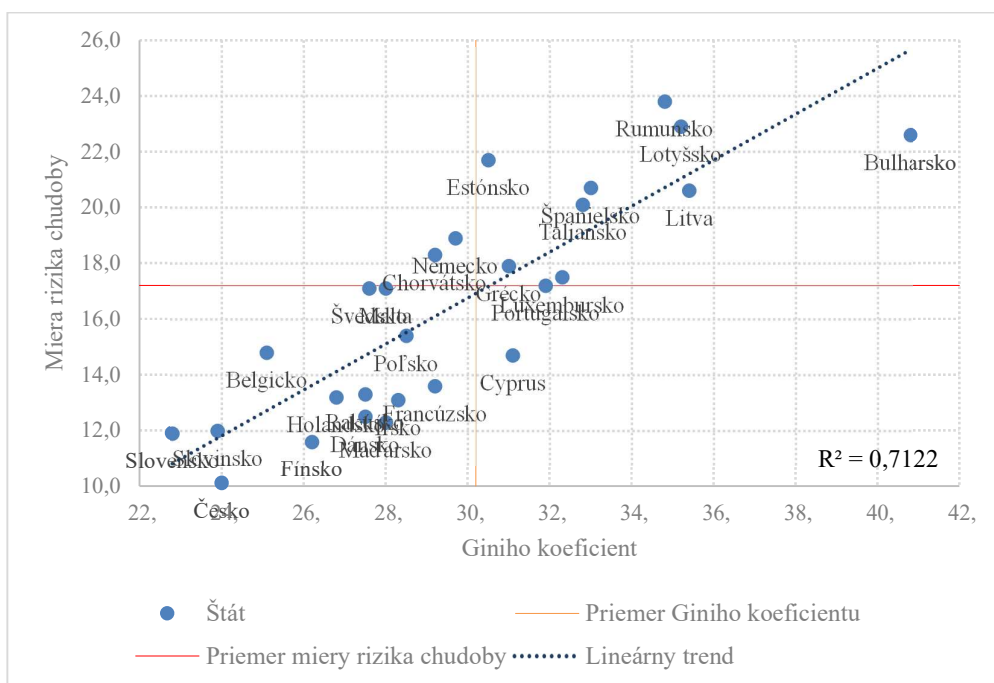
Obrázok 2: Miera rizika chudoby (po sociálnych transferoch) v krajinách Európy v roku 2019

Zdroj: Eurostat, vlastné spracovanie pomocou mapchart.net.

Podobne, ako pri Giniho koeficiente sme krajiny rozdelili do piatich kategórii, pričom, čím tmavší odtieň farby, tým vyššia Miera rizika chudoby. Sivé krajiny sme neanalyzovali, keďže o týchto krajinách nemáme dostupné dáta. Môžeme vidieť, že do prvej kategórie s najnižšou mierou rizika chudoby je zaradených šesť krajín a to Slovinsko, Maďarsko, Slovensko, Česká republika, Fínsko a Dánsko. Do ďalšej kategórie medzi 12,84 a 15,58 je zaradených sedem krajín, medzi ktorými nechýba Francúzsko, Poľsko a Rakúsko. Do tretej kategórie je zaradených šesť krajín a sú to krajiny ako Grécko, Portugalsko a Švédsko. Ďalej sa dostávame už do vyšších kategórii Miery rizika chudoby. Do predposlednej kategórie tohto ukazovateľa môžeme zaradiť štyri krajiny, a to Nemecko, Taliansko, Španielsko a Litvu. Poslednú a najhoršiu kategóriu reprezentujú krajiny ako Bulharsko, Rumunsko, Lotyšsko a Estónsko. Najlepšou krajinou na základe tohto ukazovateľa sa stala Česká republika, naopak najhoršou krajinou sa stalo Rumunsko. Pri skúmaní a analýze Miery rizika chudoby je dôležité poznať, čo ovplyvňuje daný ukazovateľ. Samozrejme, najdôležitejšie bude samotné skúmanie príjmovej distribúcie pre každý štát. V našom prípade to nie je možné, preto sme sa rozhodli skúmať vzťah medzi príjmovou nerovnosťou a Mierou rizika chudoby. Domnievali sme sa, že krajiny s príjmovou nerovnosťou budú trpieť aj zvýšeným ukazovateľom Miery rizika chudoby. Samotný graf a analýzu tohto vzťahu môžeme vidieť na obrázku nižšie.

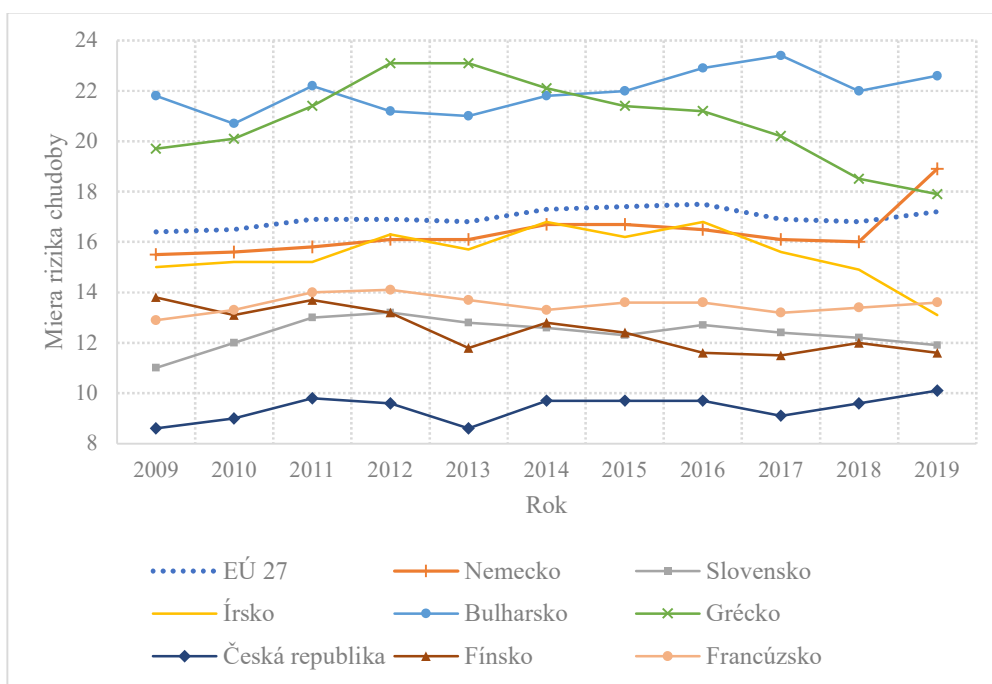
Graf 8: Analýza vzťahu Giniho koeficientu po sociálnych transferoch a Miera rizika chudoby po sociálnych transferoch v krajinách Európskej únie za rok 2019

Zdroj: Eurostat, vlastné spracovanie.

Náš jednoduchý lineárny regresný model vysvetľuje približne 71% celkovej variability Miery rizika chudoby. Vidíme, že model je pomocou priemerov znova rozdelený na kvadranty. Oranžová čiara reprezentuje priemer Giniho koeficientu EÚ27 a červená čiara reprezentuje priemer Miery rizika chudoby taktiež pre EÚ 27. Pod oboma priermi sa nachádza štrnásť krajín, čo predstavuje nadpolovičnú väčšinu, takmer 52% všetkých krajín. Pod priemer Giniho koeficientu, ale nad priemer Miery rizika chudoby sa dostali dve krajiny, a to Chorvátsko a Nemecko. Nad priemer Giniho koeficientu a pod priemer Miery rizika chudoby sa dostala jediná krajina, a to Cyprus. Portugalsko sa dostalo nad priemer Giniho koeficientu a presne na priemernú hodnotu Miery rizika chudoby. V poslednej kategórii nad priemer Giniho koeficientu a nad priemer Miery rizika chudoby sa dostalo deväť krajín. Vidíme, že medzi týmito dvoma veličinami existuje vzťah, či už modelovaný pomocou lineárneho trendu alebo pomocou priemerných hodnôt. Podobne, ako pri predchádzajúcich ukazovateľoch je dôležité skúmanie tohto ukazovateľa v čase. Desaťročný vývoj ôsmich krajín Európskej únie môžeme vidieť na grafe nižšie.

Graf 9: Vývoj Miery rizika chudoby po sociálnych transferoch 8 krajín EÚ medzi rokmi 2009-2019

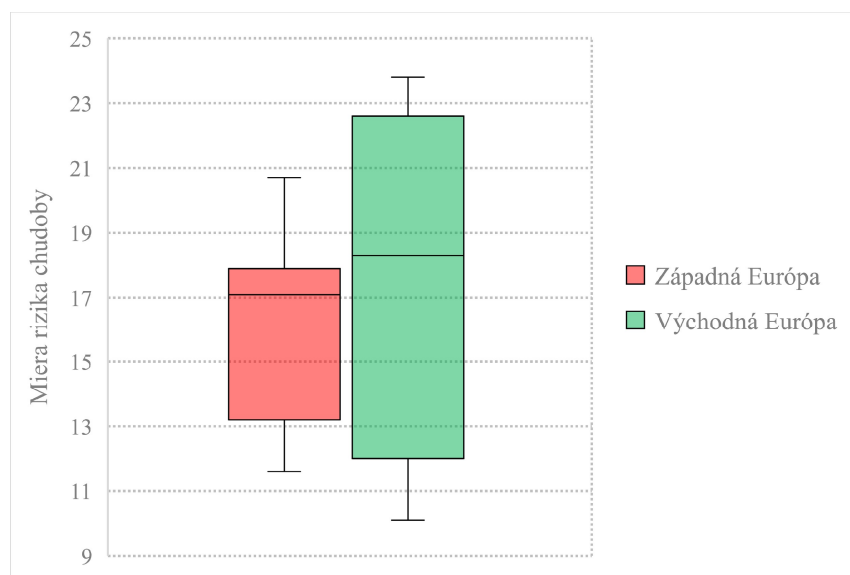

Zdroj: Eurostat, vlastné spracovanie.

Môžeme vidieť, že najlepšie výsledky v tomto ukazovateli za 10 rokov dosahovala Česká republika, ktorá sa nachádzala v intervale medzi 8 až 10. V roku 2019 sa dostali nad hodnotu 10 Slovensko a Fínsko sa po roku 2012 pohybovali približne rovnako, avšak Fínsko začínalo tesne pod 14% a postupne tento ukazovateľ klesal, pričom v roku 2019 sa dostali

pod 12%. U Slovenska bola situácia o čosi iná. V roku 2009 začínalo pod 12%, avšak neskôr došlo k nárastu tohto ukazovateľa, no napriek tomu neskôr opäť došlo k poklesu a Slovensko sa v roku 2019 taktiež dostalo pod 12%. Francúzsko začínalo v roku 2009 medzi týmito dvoma krajinami, no neskôr sa vybralo svojou cestou a v roku 2011 sa dostalo na hranicu 14%, ktorú v roku 2012 prekročilo, avšak dlhodobo sa drží len pod touto hranicou. Iná situácia je pri Nemecku a Írsku, ktoré sa dlhodobo pohybujú v intervale 14% a 16%, avšak došlo k tomu, že prekročili aj hranicu 16%, napriek tomu sa obe krajiny nachádzajú stále pod priemerom EÚ 27. Pri Írsku došlo k radikálnemu zlomu v roku 2016, odvtedy tento ukazovateľ v tejto krajine klesá a dostal sa pod hodnotu 14%, pričom sa dostal pod hodnotu Francúzska. Naopak nevieme posúdiť, čo sa stalo v Nemecku, avšak po roku 2018 došlo k medziročnej zmene z hodnoty 16% na hodnotu 18,9%, čím sa Nemecko dostalo nad priemer EÚ 27. Bulharsko a Grécko si pri tomto ukazovateli taktiež razili samostatnú cestu, pričom obe krajiny sa za dané obdobie nachádzali nad priemerom krajín EÚ 27. Bulharsko dosahovalo za dané obdobie rasty aj poklesy daného ukazovateľa, avšak pohybuje sa v intervale medzi 20% a 24%. Iná situácia sa odohrala pri Grécku, ktoré sa v rokoch 2012-2014 nachádzalo nad Bulharskom, avšak od roku 2013 došlo k dlhodobému poklesu tohto ukazovateľa, pričom v roku 2019 dosiahlo hodnotu 17,9%, čo predstavuje nižšiu hodnotu, ako dosiahlo Nemecko za daný rok.

Graf 10: Porovnanie Miery rizika chudoby po sociálnych transferoch západnej a východnej Európy pomocou boxplotu

Zdroj: Eurostat, vlastné spracovanie.

Ako môžeme vidieť aj pri Miere rizika chudoby vykazujú štáty východnej Európy vyššiu variabilitu. Medián pre východnú Európu sa nachádza na úrovni 18,3, pričom 50%

hodnôt sa nachádza medzi prvým a tretím kvartilom, to znamená medzi hodnotami 12 a 22,6. Zvyšné štáty sa nachádzajú mimo tela boxplotu a predstavujú knôty, pričom najnižšia hodnota je 10,1 a najvyššia 23,8. Naopak je zaujímavé, že boxplot reprezentujúci západnú Európu zastupuje vyšší počet štátov oproti východnej Európe, avšak dosahuje oveľa nižšiu variabilitu. Medián sa nachádza na hodnote 17,1, pričom prvý a tretí kvartil reprezentujú hodnoty 13,2 a 17,9 pričom knôty reprezentujú zvyšných 50% hodnôt. Najnižšia hodnota pre západnú Európu je 11,6, čo je o 1,5 p.b. viac ako pri Východnej Európe. Na druhej strane najvyššiu hodnotu dosahuje západná Európa v bode 20,7, čo je 3,1 p.b. menej oproti východnej Európe. Pri tomto grafe, ale aj pri predchádzajúcom boxplote, môžeme vidieť markantný rozdiel medzi regiónmi v Európe. Doteraz sme analyzovali samotné ukazovatele bez ich určitého spojenia, respektíve bez hľadania inej komplexnejšej metódy. Tento problém sme vyriešili vypočítaním kompozitného indikátora pre všetky krajiny Európskej únie, pričom na výpočet sme použili Giniho koeficient a Mieru rizika chudoby a oba ukazovatele majú pri výpočte rovnakú váhu. Bližšie sme výpočet ozrejmili v metodike práce. V tabuľke nižšie už môžeme vidieť hodnoty kompozitného indikátora pre rok 2019, pre päť najlepších a päť najhorších krajín. V tabuľke zároveň môžeme vidieť aj zmenu oproti predchádzajúcemu obdobiu, to znamená oproti roku 2018.

Tabuľka 1: Najlepšie a najhoršie krajiny Európskej únie na základe kompozitného indikátora (Giniho koeficient, Miera rizika chudoby) za rok 2019

Najlepších 5 krajín za rok 2019					
Rank	Krajina	Giniho koeficient	Miera rizika chudoby	Kompozitný indikátor	Zmena
1	Česko	24,0	10,1	0,9667	=
2	Slovensko	22,8	11,9	0,9343	=
3	Slovinsko	23,9	12,0	0,9001	=
4	Fínsko	26,2	11,6	0,8508	=
5	Dánsko	27,5	12,5	0,7819	=
Najhorších 5 krajín za rok 2019					
Rank	Krajina	Giniho koeficient	Miera rizika chudoby	Kompozitný indikátor	Zmena
23	Španielsko	33,0	20,7	0,3298	=
24	Litva	35,4	20,6	0,2668	▲ 2
25	Lotyšsko	35,2	22,9	0,1884	=
26	Rumunsko	34,8	23,8	0,1667	▼ 2
27	Bulharsko	40,8	22,6	0,0438	=

Zdroj: Eurostat, vlastné spracovanie.

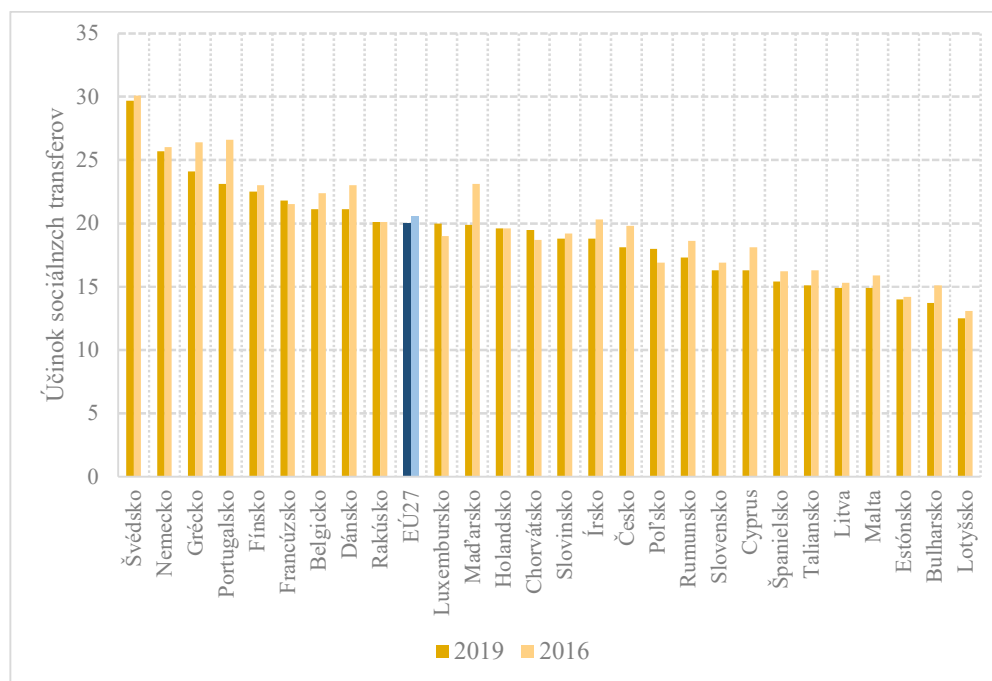
Môžeme vidieť, že medzi päť najlepších krajín sa dostali tri krajiny východnej Európy a dve krajiny Škandinávie. Všetky tieto krajiny zostali na svojich pozíciách oproti predchádzajúcemu roku, pričom maximum dosiahla Česká republika s hodnotu 0,9667.

Naopak na druhom konci, medzi krajinami východnej Európy, sa nachádza Španielsko. Môžeme vidieť, že Španielsko, Lotyšsko a Bulharsko nezaznamenali žiadne medziročné zmeny, pričom Litva a Rumunsko si vymenili pozície. Najnižšiu hodnotu dosiahlo Bulharsko a to konkrétne 0,0438. Aj pri tomto ukazovateli sa nám ukazuje vysoká variabilita východnej Európy, keďže prvé tri a posledné štyri krajiny reprezentujú východnú Európu. V tejto časti sme sa venovali bližšie problému príjmovej nerovnosti a dotkli sme sa aj témy chudoby. V ďalšej časti sa bližšie pozrieme na ekonomickú mobilitu a jej vplyv na znižovanie nerovností.

3.2 Ekonomická mobilita

Táto časť, ako sme už spomínali, je venovaná ekonomickej mobilite. Ekonomická mobilita je jedným z významných prvkov, ktorý zmierňuje prvotné prerozdelenie dôchodkov v spoločnosti, a tým napomáha znižovaniu príjmovej nerovnosti a do určitej miery aj zlepšovaniu rovnosti príležitostí.

Graf 11: Rozdiel Giniho koeficientu pred sociálnymi transfermi (vrátane dôchodkov) a Giniho koeficientu po sociálnych transferoch v krajinách Európskej únie za roky 2019 a 2016

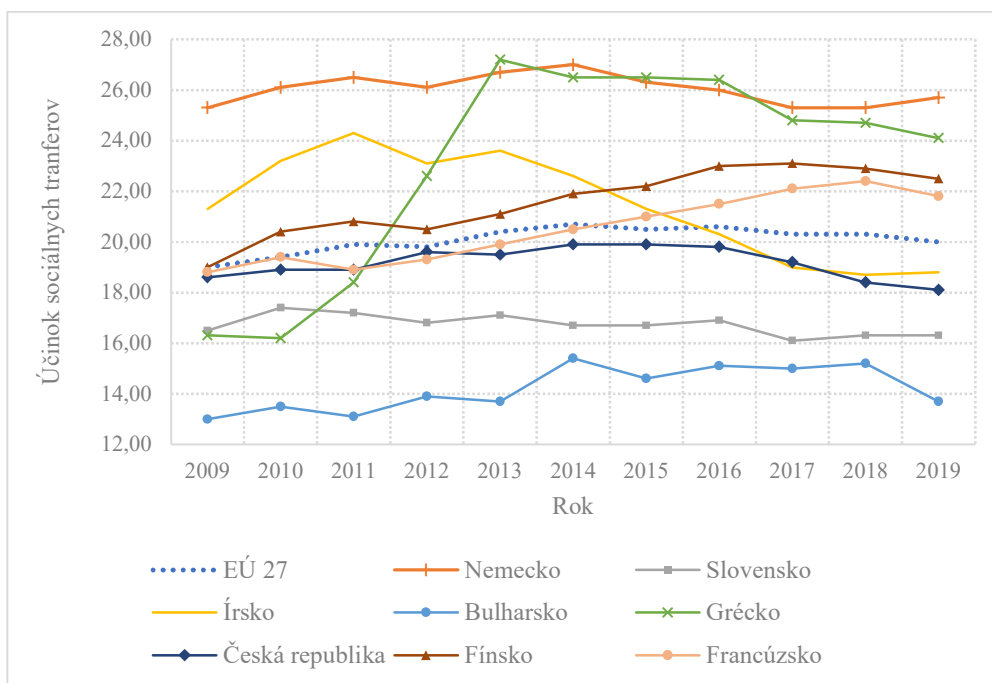

Zdroj: Eurostat, vlastné spracovanie.

Na prvotnú analýzu za roky 2019 a 2016 sme použili rozdiel Giniho koeficientu pred sociálnymi transfermi (vrátane dôchodkov) a Giniho koeficientu po sociálnych transferoch. Tento rozdiel môžeme považovať za mieru, akou sa štáty podieľajú na znižovaní trhového rozdelenia nerovností, a tým napomáhajú zvyšovať kvalitu života svojich občanov. Na grafe

nižšie môžeme vidieť už samotné výsledné hodnoty. Najlepšie podľa tohto ukazovateľa za rok 2019 sa umiestnilo Švédsko, naopak na druhej strane najhoršie sa umiestnilo Lotyšsko. Nad priemer EÚ 27 sa dostalo deväť krajín a to konkrétne: Švédsko, Nemecko, Grécko, Portugalsko, Fínsko, Francúzsko, Belgicko, Dánsko a Rakúsko. Týchto deväť krajín predstavuje 33% zo všetkých krajín, zvyšné krajiny či už východnej alebo západnej Európy sa dostali pod priemer EÚ 27. Zaujímavosťou je napríklad to, že krajiny ako Česko, Slovensko, Slovinsko, ktoré boli najlepšie v hodnotení Giniho koeficientu po sociálnych transferoch dosahujú nižšiu ekonomickú mobilitu, čo znamená, že v týchto krajinách dochádza k spravodlivejšiemu rozdeleniu príjmov už pred sociálnymi transfermi. Naopak v mnohých krajinách západnej Európy môžeme vidieť dosahovanie vyššej ekonomickej mobility, čo znamená, ak to porovnáme s Giniho koeficientom po sociálnych transferoch, že tieto krajiny dosahujú vyššiu príjmovú nerovnosť na trhu a riešia to pomocou druhotného rozdelenia dôchodkov. Krajiny sú rozdelené podľa roku 2019, pričom porovnávame s rokom 2016, a vidíme, že u väčšiny krajín došlo k poklesu.

Graf 12: Vývoj účinkov sociálnych transferov (Giniho koeficientu) po sociálnych transferoch 8 krajín EÚ medzi rokmi 2009-2019

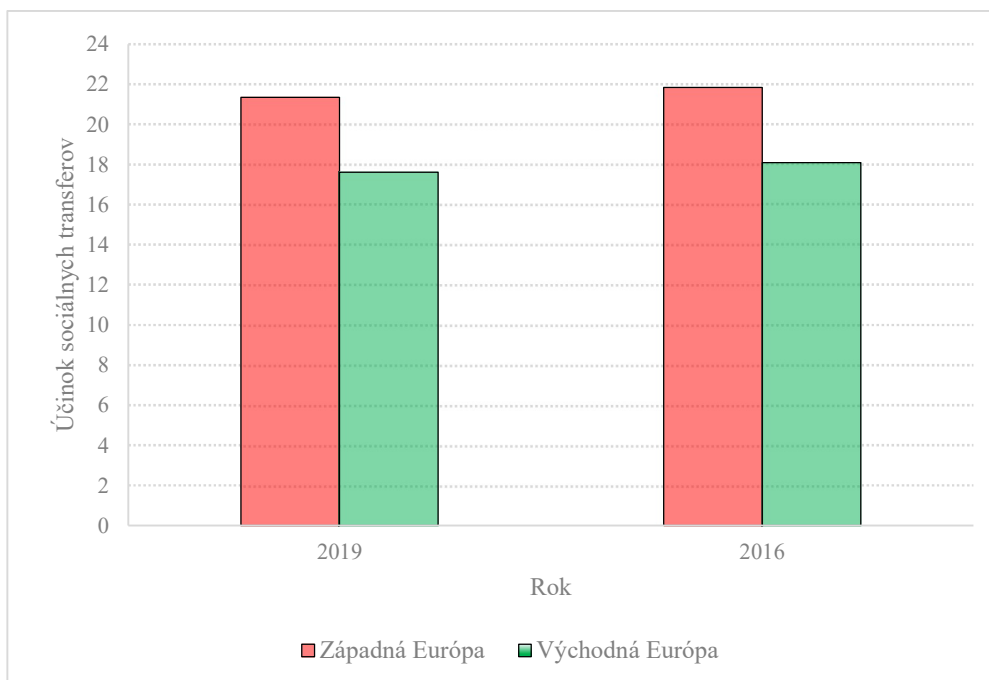
Zdroj: Eurostat, vlastné spracovanie.

Na grafe môžeme vidieť už samotný vývoj účinku sociálnych transferov v čase, pričom mohlo dôjsť k dvom situáciám, buď sa Giniho koeficient pred sociálnymi transfermi (vrátane dôchodkov) zvýšil a štát naďalej udržiaval Giniho koeficient na rovnakých alebo podobných číslach, čo malo za následok vynakladanie vyšších finančných prostriedkov

v podobe sociálnych transferov, alebo bol Giniho koeficient pred sociálnymi transfermi (vrátane dôchodkov) stabilný, ale dochádzalo k poklesu Giniho koeficientu po sociálnych transferoch, čo taktiež znamená vyššie vynakladanie finančných prostriedkov na sociálne transfery, respektíve ekonomickú mobilitu. Každopádne dôležité je sledovanie dlhodobého trendu. Ako vidíme, najhoršie je na tom Bulharsko, ktoré sa pohybuje v pásme medzi hodnotami 12 a 16, pričom dochádzalo k miernym zmenám. Bulharsko, je najhoršou krajinou v hodnote Giniho koeficientu po sociálnych transferoch v Európskej únii. Môžeme povedať, že Giniho koeficient pred sociálnymi transfermi môže byť porovnateľný s inými krajinami, avšak kvôli nedostatku sociálnej mobility dosahuje táto krajina nelichotivé čísla. Naopak Slovensko je opačný príklad. Môžeme vidieť, že Slovensko sa nachádza taktiež pod priemerom EÚ 27, avšak paradoxne dosahuje najlepšie čísla Giniho koeficientu po sociálnych transferoch v rámci Európskej únie. Tieto čísla vyplývajú z toho, že Slovensko dosahuje nižšie hodnoty Giniho koeficientu pred sociálnymi transfermi. Môžeme to hodnotiť ako pozitívny krok, avšak na druhej strane môžu mať takéto štáty, podobné Slovensku, zníženú efektívnosť. To znamená, že zvýšením príjmovej nerovnosti by mohli tieto krajiny dosahovať lepšie výsledky v iných ukazovateľoch. Česká republika sa pohybuje v blízkosti priemeru krajín EÚ 27, pričom dosahuje taktiež jedny z najlepších hodnôt Giniho koeficientu po sociálnych transferoch v krajinách Európskej únie. Francúzsko sa nachádzalo do roku 2014 pod priemerom EÚ 27, avšak po tomto roku sa dostalo nad priemer EÚ 27, pričom po roku 2018 došlo k miernemu poklesu. Fínsko, ako typická škandinávská krajina sa nachádza nad priemerom EÚ 27, pričom po roku 2012 dochádza k miernemu rastu až do roku 2017, keďže po tomto roku dochádza k poklesu. Opačná situácia nastala v Írsku, kde do roku 2011 dochádzalo k nárastu tohto ukazovateľa, avšak po tomto roku dochádzalo k postupnému poklesu tak, že po roku 2015 došlo k poklesu pod priemer EÚ 27, pričom sa Írsko dostalo na úroveň Českej republiky. Iná až dramatická situácia nastala pri Grécku, kde po roku 2011 dochádzalo k prudkému nárastu až do roku 2013, kde Grécko dosiahlo vrchol, odkiaľ dochádza k postupnému poklesu tohto ukazovateľa. Pri Nemecku môžeme vidieť určitú kontinuitu, pričom do roku 2014 sme taktiež zaznamenávali mierny rast a po tomto roku dochádzalo k postupnému poklesu. Je dôležité vnímať tieto čísla aj z kontextu situácií, ktoré sa diali v Európe. Vieme, že medzi rokmi 2012-2013 vrcholila kríza gréckej ekonomiky a celkovo v Európskej únii nedochádzalo k vysokým ekonomickým rastom. Mnohé krajiny chceli touto cestou stimulovať domáci dopyt na úkor verejných financií. Je dôležité povedať, že čo sa týka Grécka, to mnohokrát svoje financie nevyužívalo efektívne, čoho následkom bola práve dlhodobá kríza v Európe. Vieme, že Grécko sa zaviazalo

dodržiavať prísnejšie pravidlá a po roku 2013 dochádza aj k poklesu účinku sociálnych transferov. Zaujímavý pohľad je aj na Írsko, ktoré taktiež nemalo najzdravšie verejné financie, avšak došlo k výraznému zoštíhleniu štátu, čo malo za následok aj pokles tohto ukazovateľa pod úroveň priemeru EÚ 27. Vidíme, že po roku 2012-2013 dochádzalo k nárastu tohto ukazovateľa vo väčšine krajín, avšak s príchodom ekonomického rastu po roku 2015 dochádzalo postupne aj k poklesu tohto ukazovateľa, keďže ekonomický rast priniesol so sebou zníženie príjmovej nerovnosti. Tak, ako pri iných ukazovateľoch aj pri tomto sme sa zamerali na porovnanie východnej a západnej Európy, ktoré môžeme vidieť nižšie, pričom sme porovnávali roky 2019 a 2016.

Graf 13: Porovnanie účinku sociálnych transferov (pomocou Giniho koeficientu) západnej a východnej Európy v rokoch 2019 a 2016

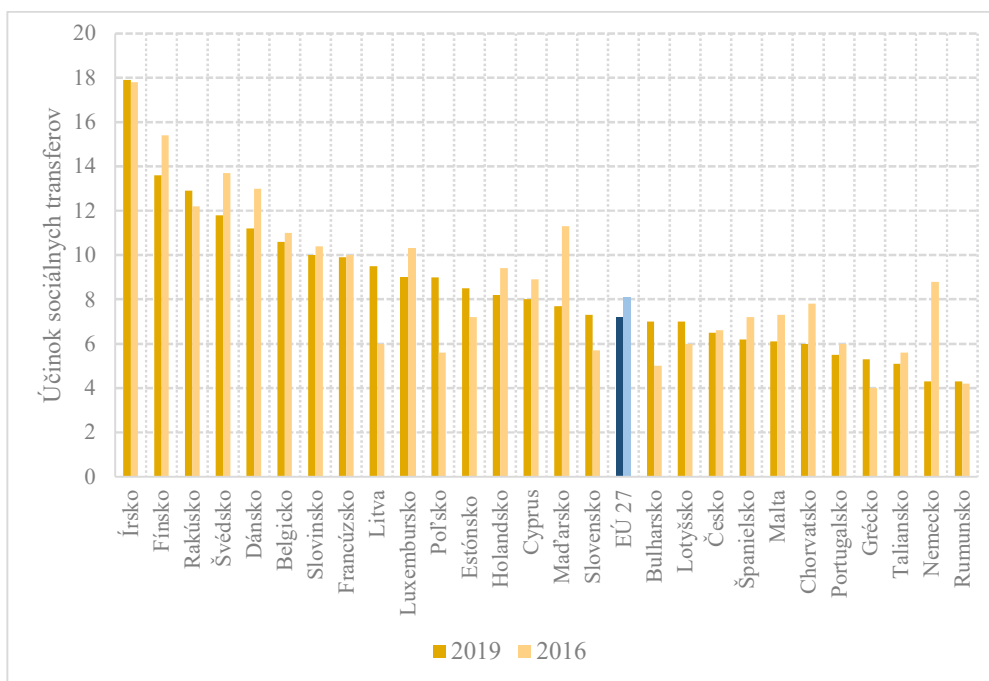

Zdroj: Eurostat, vlastné spracovanie.

Tieto hodnoty sme počítali ako vážený priemer, pričom ako váhu sme určili podiel HDP v bežných cenách k celkovému HDP danej časti Európy. V prvom rade, si na tomto grafe môžeme všimnúť to, že dochádzalo k postupnému poklesu, čo sa prejavilo aj poklesom medzi rokmi 2016 a 2019, či už vo východnej alebo západnej Európe. Ak sa bližšie pozrieme na rok 2016 môžeme vidieť, že ekonomická mobilita prevažovala viac v západných krajinách, ktorých priemer dosiahol hodnotu 21,8, zatiaľ, čo vo východných krajinách Európy priemer dosahoval 18,1. Do roku 2019 došlo k poklesu ekonomickej mobility v západnej Európe o hodnotu 0,5 a účinok sociálnych transferov klesol na hodnotu 21,3. Vo východnej Európe došlo k poklesu o rovnakú hodnotu a to 0,5 na hodnotu 17,6, avšak išlo

o väčší percentuálny pokles ako pri západnej Európe. Tieto čísla sa nám potvrdili aj pri predchádzajúcej analýze, kde sa ani jedná krajina z východnej Európy nedostala nad priemer EÚ 27. Je dôležité povedať, že mnohé krajiny východnej Európy nedosahujú vysokú príjmovú nerovnosť pred sociálnymi transfermi, a teda nemusia vynakladať až také množstvo finančných prostriedkov na riešenie tejto problematiky. Avšak vo východnej Európe je vysoká variabilita príjmovej nerovnosti. Niektoré krajiny by ju mohli riešiť lepšími spôsobmi, a to buď znížením Giniho koeficientu pred sociálnymi transfermi, avšak to štát len ťažko ovplyvní alebo je tu aj druhá možnosť, ktorá je využívaná v západných krajinách, a to zvýšenie miery prerozdelenia verejných zdrojov medzi občanov. Západné krajiny dosahujú vyššie hodnoty Giniho koeficientu pred sociálnymi transfermi a viac sa zameriavajú na druhotné rozdelenie dôchodkov v spoločnosti, pričom po sociálnych transferoch dosahujú nižšiu mieru variability a väčšina krajín sa nachádza v blízkosti priemeru. Doteraz sme sa zameriavali na vplyv sociálnych transferov na zníženie Giniho koeficientu, teraz sa zameriame na vplyv sociálnych transferov na Mieru rizika chudoby.

Graf 14: Rozdiel Miery rizika chudoby pred sociálnymi transfermi (vrátane dôchodkov) a Miery rizika chudoby po sociálnych transferoch v krajinách Európskej únie za roky 2019 a 2016

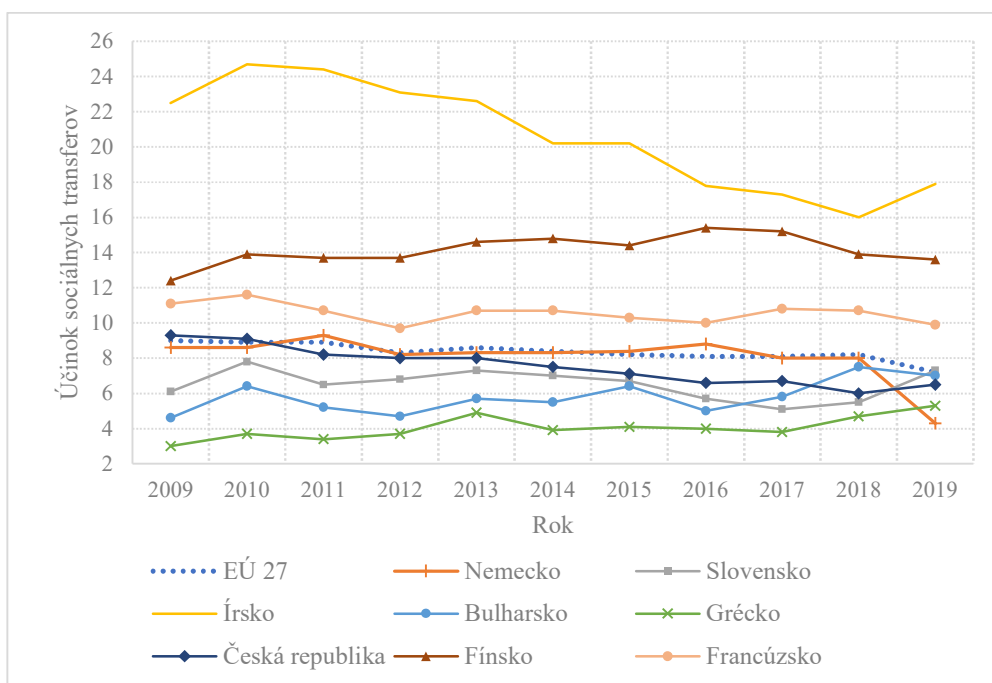

Zdroj: Eurostat, vlastné spracovanie.

Môžeme vidieť, že pri rozdieli Miery rizika chudoby je situácia iná, ako pri Giniho koeficiente. V tomto ukazovateli dominuje Írsko, kde dokonca nastal nárast medzi rokmi 2016 a 2019. Naopak najhoršou krajinou je Rumunsko. Nad priemerom EÚ 27 sa nachádza šesťnásť krajín, pričom pod priemerom sa nachádza zvyšných jedenásť krajín. Môžeme

vidieť, že pri tomto ukazovateli je situácia úplne iná a väčšina krajín sa nachádza nad priemerom EÚ 27. Pri tomto ukazovateli sa nad priemer dostalo aj šesť krajín východnej Európy. Pod priemerom sa nachádzajú zvyšné štyri krajiny východnej Európy a sedem krajín západnej Európy. Ďalej môžeme pozorovať aj trojročné zmeny v ukazovateli, pričom najzaujímavejšie zmeny nastali v Maďarsku a Nemecku. V Nemecku došlo k poklesu z hodnoty 8,8 na hodnotu 4,3, čo predstavuje zmenu o viac ako 50%. V Maďarsku došlo k poklesu z hodnoty 11,3 na hodnotu 7,7, čo predstavuje pokles o viac ako 40%. Môžeme vidieť obrovský rozdiel Giniho koeficientu a Miery rizika chudoby na rozdelení krajín. Tak ako pri ostatných ukazovateľoch, budeme sa zaoberať vývojom tohto ukazovateľa pre našich osem krajín. Desaťročný vývoj tohto ukazovateľa môžeme vidieť na grafe nižšie.

Graf 15: Vývoj účinku sociálnych transferov (Miera rizika chudoby) po sociálnych transferoch 8 krajín EÚ medzi rokmi 2009-2019

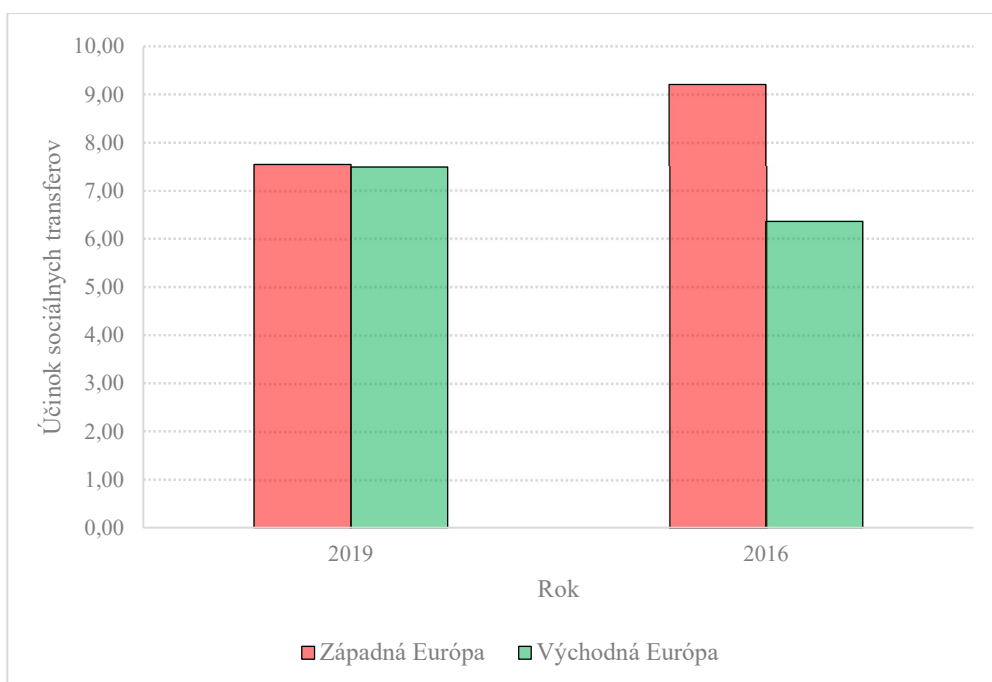

Zdroj: Eurostat, vlastné spracovanie.

Môžeme vidieť, že väčšina sledovaných krajín sa na základe tohto ukazovateľa nachádza po priemerom EÚ 27. Prekvapujúce môže byť, že najhoršie vychádza z tohto ukazovateľa Grécko. Treba povedať, že Grécko dosahuje vysoké hodnoty Miery rizika, chudoby už pred sociálnymi transfermi a ako vidíme situácia sa výrazne nemení ani po sociálnych transferoch, keďže účinok sociálnych transferov nie je až taký vysoký. Grécko sa hýbe v pásme medzi hodnotami 2 až 6 pričom od roku 2009 až do roku 2019 tento ukazovateľ postupne stúpa a v roku 2019 dosahuje hodnotu 5,3. Druhou najhoršou krajinou je Bulharsko, ktoré sa pohybuje v pásme hodnôt 4 a 8, pričom medzi rokmi 2009 až 2016

táto hodnota fluktuuje okolo určitej hodnoty a po roku 2016 dochádza k rastu, pričom v roku 2019 sa Bulharsko približuje ku priemeru Európskej únie. Slovensko sa za dané obdobie pohybovalo medzi hodnotami 6 až 8, pričom sa pohybovalo podobne ako Bulharsko, avšak zlom nastal až v roku 2017, kedy znova dochádza k nárastu tohto ukazovateľa a v roku 2019 sa Slovensko prehuplo tesne nad priemer EÚ 27. Pri Nemecku môžeme vidieť zaujímavú situáciu, keď sa táto krajina medzi rokmi 2009 až 2018 pohybuje podobne, ako priemer EÚ 27, avšak po roku 2018 dochádza k zlomu a v roku 2019 sa Nemecko dostáva na úroveň 4,3. U Českej republiky je situácia iná. Tá sa v roku 2009 nachádzala nad priemerom Európskej únie a postupne dochádzalo k poklesu za dané obdobie. Nakoniec sa dostávame k štátom, ktoré sa nachádzajú nad priemerom Európskej únie. Prvým je Francúzsko, ktoré nezaznamenalo žiadny významnejší pohyb a za celé obdobie fluktovalo medzi hodnotami 8 a 12. Ďalšou krajinou je Fínsko, ktoré podobne, ako iné krajiny západnej Európy dosahuje vysoké hodnoty Miery rizika chudoby pred sociálnymi transfermi. Táto krajina vynakladá veľké úsilie na zmiernenie tejto nerovnosti. Ako môžeme vidieť pohybovalo sa medzi hodnotami 12 až 16, pričom do roku 2016 tento ukazovateľ stúpal a po tomto roku dochádza k jeho postupnému poklesu. Najvyššie hodnoty tohto ukazovateľa dosahovalo Írsko, ktoré zaznamenalo aj najvyššiu hodnotu tohto ukazovateľa v roku 2019. Môžeme vidieť, že po roku 2010 dochádzalo k poklesu až do roku 2018, kedy došlo k medziročnému nárastu tohto ukazovateľa. Na grafe nižšie môžeme vidieť porovnanie západnej a východnej Európy. Ako pri rozdieli Giniho koeficientu, aj pri tomto ukazovateli skúmame roky 2016 a 2019, pričom sme znova využili vážené priemery na základe HDP. V roku 2016 môžeme vidieť markantný rozdiel medzi západnou a východnou Európou. Západná Európa dosahuje v tomto období priemer 9,2, zatiaľ čo východná Európa hodnotu priemeru 6,4. Predstavuje to rozdiel o 2,8, čo teda predstavuje rozdiel o viac ako 30% v porovnaní so západnou Európou. Ak sa pozrieme na rok 2019, výsledky sú tam oveľa zaujímavejšie. Môžeme vidieť, že obe časti sa celkovo vyrovnali, pričom východná Európa dosahuje hodnotu priemeru 7,5 a západná Európa 7,6. Medzi rokmi 2016 a 2019 došlo k nárastu priemeru vo východnej Európe o hodnotu 1,1, čo predstavuje nárast o 17%, zatiaľ čo v západných krajinách došlo k poklesu priemeru o hodnotu 1,7. V percentách pokles o 18%.

Graf 16: Porovnanie účinku sociálnych transferov (pomocou Miery rizika chudoby) západnej a východnej Európy v rokoch 2019 a 2016

Zdroj: Eurostat, vlastné spracovanie.

Medzi rokmi 2016 a 2019 došlo k nárastu priemeru vo východnej Európe o hodnotu 1,1, čo predstavuje nárast o 17%, zatiaľ čo v západných krajinách došlo k poklesu priemeru o hodnotu 1,7. V percentách pokles o 18%. V tomto období sa Európe ekonomicky darilo a mnohé krajiny využívali tento ekonomický rast na pokles sociálnych transferov pre jedincov nachádzajúcich sa v spodnej časti rozdelenia. Východné krajiny tento rast využili na väčšiu sociálnu a ekonomickú mobilitu a dorovnali sa tak priemeru západnej Európy. Komplexné výsledky získané pomocou kompozitného indikátora môžeme vidieť nižšie, pričom môžeme vidieť päť najlepších a najhorších krajín v Európskej únii za rok 2019, pričom stĺpec Ekonomická mobilita GK, predstavuje ekonomickú mobilitu meranú pomocou rozdielu Giniho koeficientu pred a po sociálnych transferoch a stĺpec Ekonomická mobilita MRCH predstavuje ekonomickú mobilitu vyjadrenú ako rozdiel v Miere rizika chudoby pred a po sociálnych transferoch, stĺpec zmena uvádza medziročnú zmenu kompozitného indikátora. Vidíme, že najlepšou krajinou na základe nášho kompozitného indikátora sa stalo Švédsko s hodnotou kompozitného indikátora 0,7757. Za touto krajinou sa umiestnili štyri krajiny, všetky zo západnej Európy a konkrétne sú to Írsko, Fínsko, Rakúsko a Dánsko. Na opačnom konci, posledné skončilo Lotyšsko s hodnotou kompozitného indikátora 0,0993.

Tabuľka 2: Najlepšie a najhoršie krajiny Európskej únie na základe kompozitného indikátoru ekonomickej mobility (Giniho koeficientu, Miery rizika chudoby) za rok 2019

Najlepších 5 krajín na základe ekonomickej mobility za rok 2019					
Rank	Krajina	Ekonomická mobilita GK	Ekonomická mobilita MRCH	Kompozitný indikátor	Zmena
1	Švédsko	29,7	11,8	0,7757	=
2	Írsko	18,8	17,9	0,6831	▲ 1
3	Fínsko	22,5	13,6	0,6326	▼ 1
4	Rakúsko	20,1	12,9	0,5371	▲ 5
5	Dánsko	21,1	11,2	0,5037	▲ 1
Najhorších 5 krajín na základe ekonomickej mobility za rok 2019					
Rank	Krajina	Ekonomická mobilita GK	Ekonomická mobilita MRCH	Kompozitný indikátor	Zmena
23	Rumunsko	17,3	4,3	0,1395	▼ 2
24	Malta	14,9	6,1	0,1359	▼ 4
25	Bulharsko	13,7	7,0	0,1341	▼ 6
26	Taliansko	15,1	5,1	0,1050	=
27	Lotyšsko	12,5	7,0	0,0993	=

Zdroj: Eurostat, vlastné spracovanie.

Medzi piatimi najhoršími krajinami sa nachádzajú tri krajiny východnej Európy a to Rumunsko, Bulharsko a Lotyšsko a dve krajiny západnej Európy a to Taliansko a Malta. Ak sa pozrieme na medziročné zmeny, môžeme vidieť, že prvé a posledné miesto sa medziročne nemenilo. Írsko a Fínsko si vymenili pozície a Rakúsko pokročilo o päť priečok, zatiaľ čo Dánsko pokročilo o jednu priečku. Na druhej strane spektra si Rumunsko pohoršilo o dve priečky, Malta o štyri priečky a Bulharsko zaznamenalo najhorší prepád a to o šesť priečok. Taliansko nezaznamenalo medziročnú zmenu.

V tejto časti sme sa bližšie pozreli na ekonomickú mobilitu a schopnosť jedincov dostávať sa do lepších príjmových skupín pomocou sociálnych transferov. V poslednej časti sa budeme venovať rovnosti príležitostí. Pozrieme aj na to, ako štát môže byť nápomocný pri zlepšovaní príležitostí.

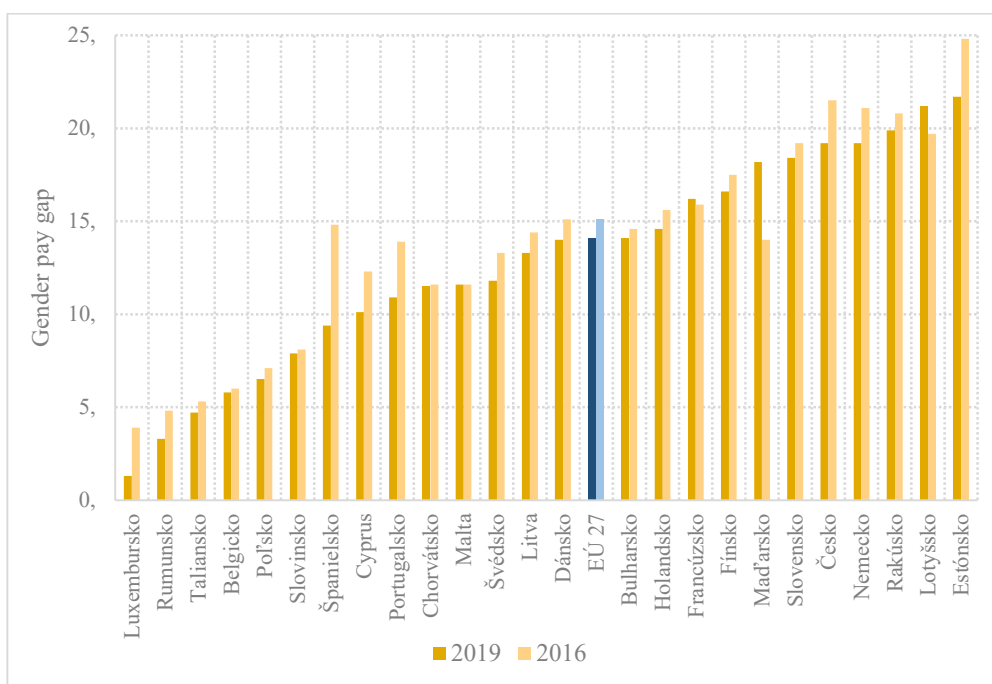
3.3 Rovnosť príležitostí

V poslednej časti zhodnotenia výsledkov práce sa zameriame na rovnosť príležitostí. Ako sme spomínali, šance jedinca uspieť sú výsledkom jeho snahy, okolností a do určitej miery aj šťastia. My sa budeme bližšie zaoberať okolnosťami a tým, ako konkrétne môžu štáty vplývať na jedincov, respektíve zlepšovať ich šancu v spoločnosti a v konečnom dôsledku aj ich šancu na úspech. Zameriavať sa budeme najmä na problémové oblasti a na kvantitatívne ukazovatele, ktoré nám pomôžu lepšie porovnávať krajiny navzájom.

3.3.1 Diskriminácia na základe pohlavia

V tejto časti za bližšie zameriame na diskrimináciu na základe pohlavia. Je to jedna z najbežnejších foriem diskriminácie. Ženy patria medzi zraniteľné skupiny spoločnosti, čo sa prejavuje aj ich viacnásobnou diskrimináciou na trhu. Sú diskriminované na trhu formou nižšej mzdy, vyššej nezamestnanosti, či nižšieho dôchodku. My na našu analýzu budeme využívať ukazovateľ Gender pay gap. Gender pay gap je ukazovateľ, ktorý sa uvádza v percentách a je definovaný, ako pomer rozdielu mužského a ženského platu k mužskému platu. My na našu analýzu budeme vychádzať z hrubých hodinových miezd, pričom skúmame tieto konkrétne odvetvia: priemysel, stavebníctvo a služby (nezahrňujúce verejnú správu, obranu a povinnú sociálnu ochranu) (Eurostat).

Graf 17: Gender pay gap v krajinách Európskej únie za roky 2019 a 2016

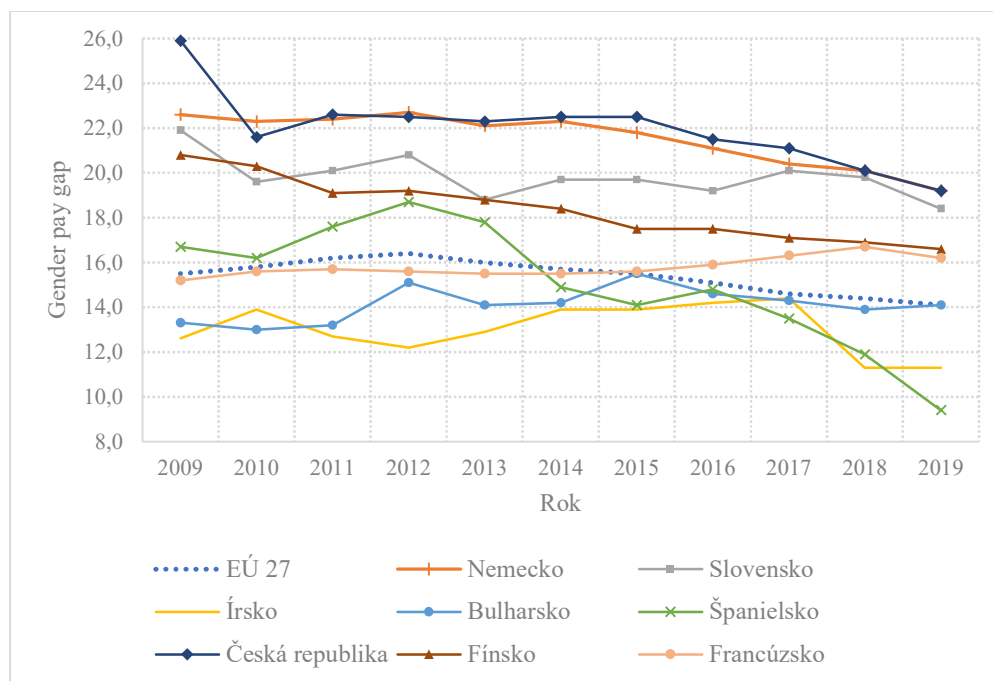

Zdroj: Eurostat, vlastné spracovanie.

Môžeme vidieť, že Luxembursko sa stalo najlepším štátom Európskej únie, či už za rok 2016 alebo za rok 2019, pričom v roku 2019 dosiahlo úroveň 1,3%. Či už na príklade Luxemburska, ale aj na iných štátoch môžeme vidieť, že u väčšiny štátov medzi rokmi 2016 a 2019 došlo k poklesu tohto ukazovateľa, čo vnímame pozitívne a môžeme v tom vidieť určitú formu trendu, avšak tomu sa budeme viac venovať neskôr v analýze časových radov za jednotlivé štáty. Priemer EÚ 27 sa za rok 2019 nachádza na úrovni 14,1, čo považujeme za stále vysoké číslo. Pod priemerom EÚ 27 sa nachádza štrnásť krajín, čo predstavuje väčšinu, zatiaľ čo nad priemerom Európskej únie sa nachádza jedenásť krajín. Ani pri tomto

ukazovateli nepanuje jednoznačné rozdelenie podľa regiónov a pod priemerom sa nachádza päť krajín východnej Európy a deväť krajín západnej Európy a nad priemerom sa nachádza šesť krajín východnej Európy a päť krajín západnej Európy. Najhoršími na základe tohto ukazovateľa sa stali pobaltské štáty Estónsko a Lotyšsko, ktorých hodnota sa nachádza nad úrovňou 20%. Pri mnohých západných krajinách by sme sa domnievali, že dosahujú nižšiu hodnotu, avšak opak je pravdou. Dôležité pri tomto ukazovateli je nie len sledovať jednotlivé roky, ale aj sledovať trend a podľa toho určiť, ktorým smerom sa Európa vyvíja. Na obrázku nižšie môžeme vidieť vývoj ôsmich krajín medzi rokmi 2009-2019, pričom pri tomto ukazovateli je Grécko nahradené Španielskom a pre Írsko je hodnota za rok 2019 určená hodnotou za rok 2018.

Graf 18: Vývoj ukazovateľa Gender pay gap v 8 krajinách EÚ medzi rokmi 2009-2019

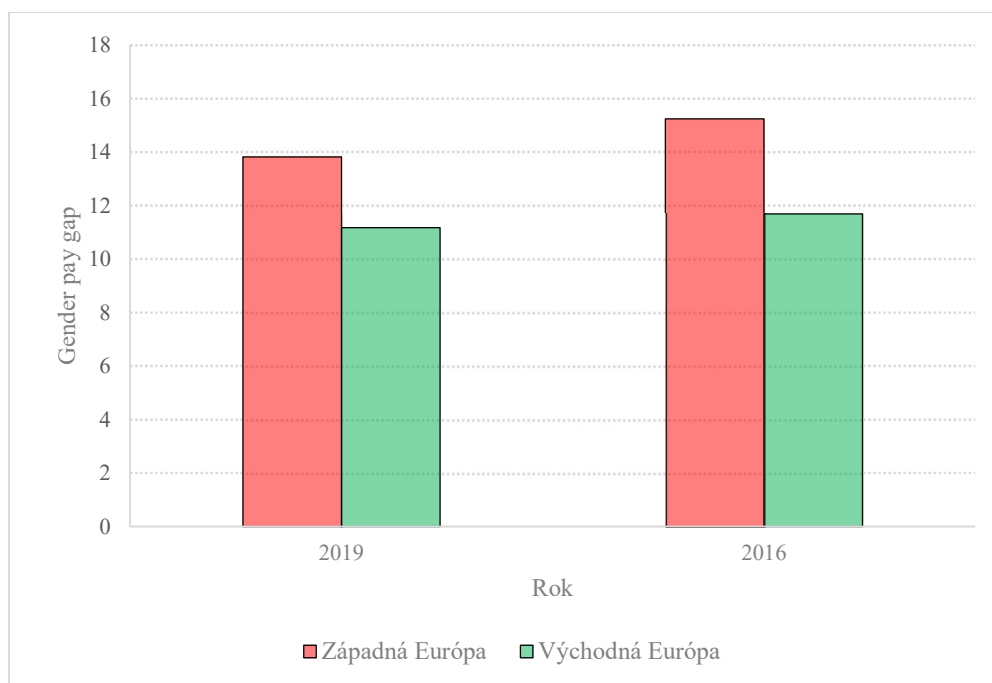

Zdroj: Eurostat, vlastné spracovanie.

Ako môžeme vidieť, Írsko sa za celé obdobie pohybovalo v pásme medzi hodnotou 10 až 16, pričom po roku 2017 dochádza k poklesu, ale nevieme úplne zhodnotiť celkový pokles, keďže nemáme hodnotu za rok 2019. Pod úrovňou priemeru sa nachádzalo aj Bulharsko, ktoré sa pohybovalo medzi hodnotou 12 a 16, avšak v tejto krajine sa postupne po rastoch a poklesoch hodnota ustálila na úrovni 14,1 v roku 2019, čím sa dotýka priemeru a je to vyššia hodnota oproti roku 2009, a to konkrétne 0,8 p.b. Pri Francúzsku bola situácia podobná, začínalo pod priemerom EÚ, avšak v roku 2015 sa dostalo nad úroveň Európskej únie a za celé obdobie môžeme sledovať nárast, pričom tento nárast sa nachádzal medzi

hodnotou 14 až 18. V Španielsku je situácia iná a my môžeme pozorovať dlhodobý pokles z počiatočnej hodnoty 16,7 až na úroveň 9,4, čo predstavuje pokles o 7,3 p.b. Pri Fínsku je zaujímavé, že škandinávská krajina sa dostala nad priemer Európskej únie, avšak aj tu vidíme aktívny pokles z hodnoty 20,8 na hodnotu 16,6. Ďalej sa zameriame na našu krajinu, ktorá sa pohybovala medzi hodnotami 22 a 18 a za celé obdobie dochádzalo k nárastom tohto ukazovateľa, avšak za dané obdobie taktiež došlo k poklesu a to z hodnoty 21,9 na 18,4. Nemecko môže taktiež predstavovať obrovské prekvapenie, keďže táto krajina sa za dané obdobie pohybovala medzi hodnotami 24 a 18 a až po roku 2014 sa jej podarilo dostať pod úroveň 20%, pričom v roku 2019 zaznamenalo hodnotu 19,2. Poslednou skúmanou krajinou je Česká republika, ktorá v roku 2009 začala na hodnote 25,9, avšak po tomto období došlo k poklesu a Česká republika sa ďalej pohybovala, podobne ako Nemecko, a v roku 2019 dosiahla rovnakú hodnotu, ako Nemecko.

Graf 19: Porovnanie Gender pay gapu v krajinách východnej a západnej Európy v rokoch 2019 a 2016

Zdroj: Eurostat, vlastné spracovanie.

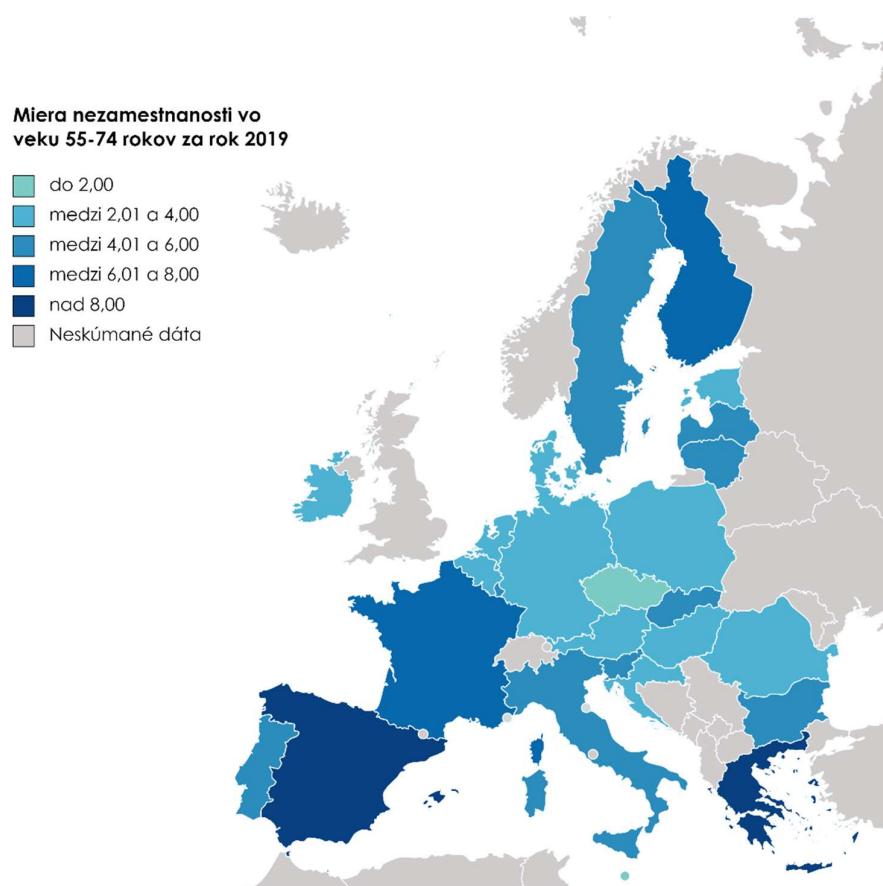
Na grafe vyššie môžeme vidieť vážený priemer dvoch skúmaných regiónov v Európe v rokoch 2019 a 2016. Vidíme, že východná Európa dosahuje lepšie výsledky v oboch rokoch, avšak západná Európa zaznamenala vyšší pokles medzi týmito obdobiami. Ak sa pozrieme bližšie na čísla, tak východná Európa dosahovala v roku 2016 hodnotu 11,7, zatiaľ čo západná Európa hodnotu 15,2. Ak sa pozrieme na rok 2019, vidíme pokles u oboch regiónov Európy. Východná Európa dosiahla hodnotu 11,2 a pokles o 0,5, čo predstavuje

pokles o 4%. Západná Európa dosiahla hodnotu 13,8. Táto hodnota je dôsledkom trojročného poklesu o 1,4 p.b., čo predstavuje pokles o 9%. Je dôležité sledovať tento ukazovateľ a jeho trend aj naďalej.

3.3.2 Diskriminácia na základe veku

V tejto časti sa budeme bližšie venovať diskriminácii na základe veku a konkrétne sa budeme zameriavať na ľudí v preddôchodkovom veku. Na obrázku nižšie už môžeme vidieť samostatnú nezamestnanosť v danej vekovej kategórii, pre štáty Európskej únie za daný rok. Tento ukazovateľ je počítaný v percentách a vypočítava sa ako pomer nezamestnaných ku celkovej pracovnej sile (Eurostat).

Obrázok 3: Miera nezamestnanosti vo veku 55-74 rokov v krajinách Európskej únie za rok 2019

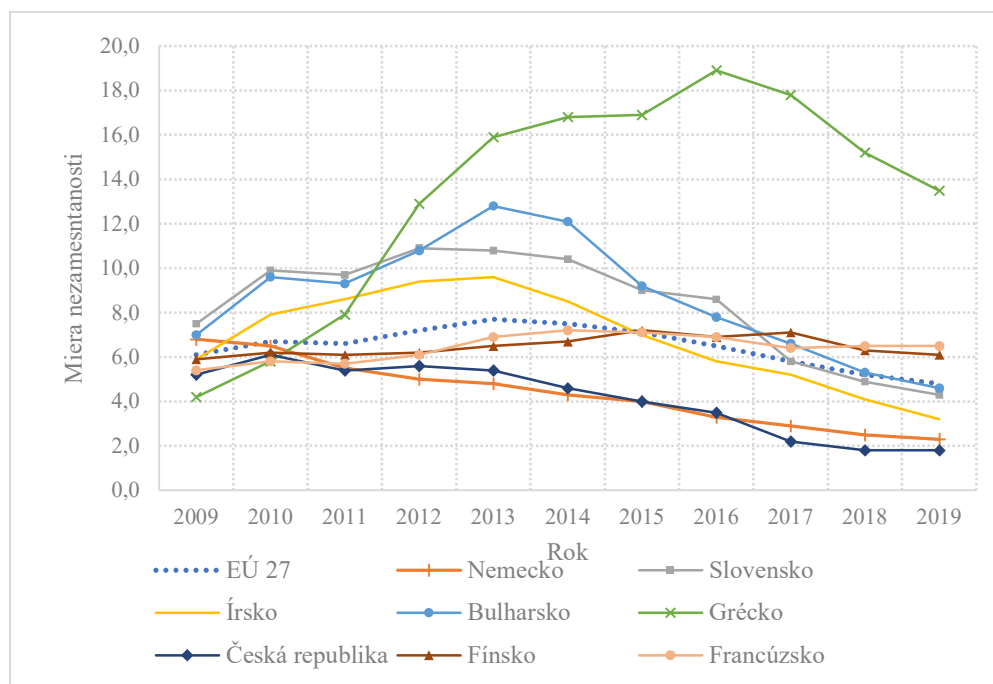

Zdroj: Eurostat, vlastné spracovanie pomocou mapchart.net.

Ako môžeme vidieť, do prvej kategórie 2% sa dostali len dva štáty, a to Česká republika a Malta. V druhej kategórii sa nachádza jedenásť štátov, čo predstavuje viac ako 40%, pričom do tejto kategórie patria štáty, ako Poľsko, Nemecko, Holandsko, Rakúsko, ale aj Estónsko, Rumunsko a iné. V nasledujúcej kategórii medzi 4,01 a 6,00% sa nachádza

desať krajín, pričom sa tu nachádzajú štáty, ako Taliansko Bulharsko, Slovinsko, Portugalsko, Slovensko a mnohé iné. Predposlednú kategóriu zastupujú dve krajiny, a to Francúzsko a Fínsko. V poslednej najhoršej kategórii sa nachádzajú dva južanské štáty a to Španielsko 12,3 a Grécko s hodnotou 13,5. Vidíme tak, že v Európe nájdeme vysokú variabilitu rôznych ukazovateľov. Teraz sa bližšie budeme venovať už konkrétnym štátom, a tomu ako sa im darilo medzi rokmi 2009-2019, keďže je veľmi dôležité sledovať vývoj tohto ukazovateľa v čase.

Graf 20: Vývoj Miery nezamestnanosti jedincov vo veku 55-74 rokov medzi rokmi 2009-2019

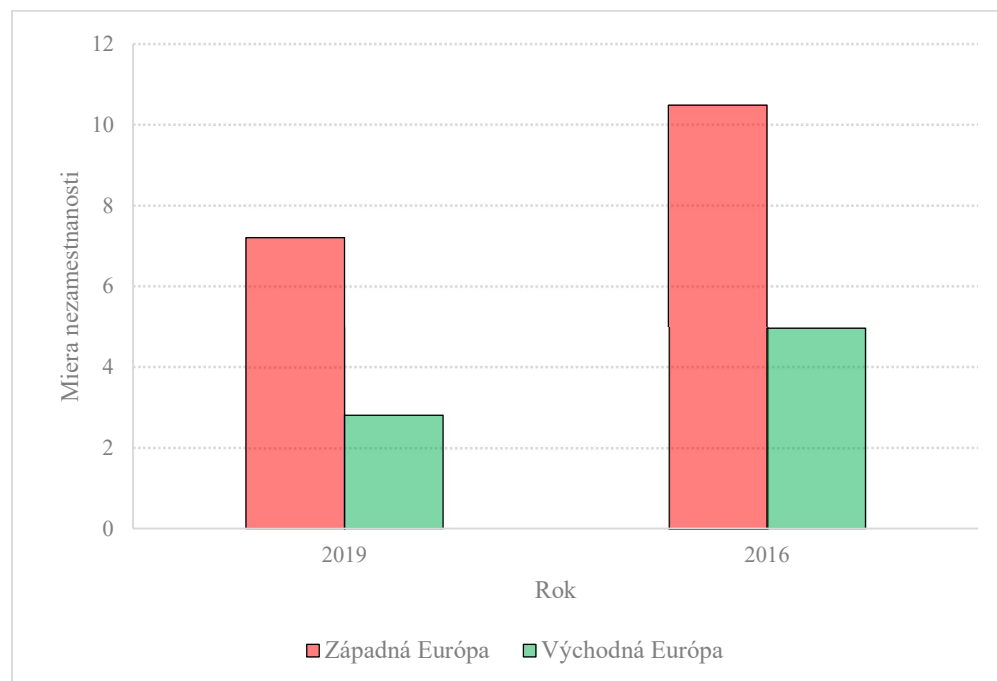

Zdroj: Eurostat, vlastné spracovanie.

Na grafe vyššie môžeme vidieť vývoj pre každú krajinu, ktoré sledujeme. Česká republika spolu s Nemeckom v tomto období klesala, pričom v roku 2009 dosahovalo Nemecko hodnotu 6,8 a Česká republika 5,2. V roku 2019 obe krajiny sa nachádzali hlboko pod priemerom Európskej únie, pričom Nemecko dosahovalo hodnotu 2,3 a Česká republika 1,8. Fínsko a Francúzsko sa v tomto období pohybovali približne rovnako, pričom ich hodnoty sa nachádzali medzi 4 a 8 percentami a môžeme vidieť, že za dané obdobie zaznamenali mierne stúpanie a po roku 2015 sa obe krajiny dostali na priemer EÚ 27. Zaujímavé je sledovať vývoj Írska, ktorému po svetovej kríze v roku 2009 začala stúpať nezamestnanosť v tejto vekovej skupine, avšak v roku 2013 nastal zlom a po tomto období dochádza k poklesu tohto ukazovateľa, pričom v roku 2015 dochádza k podľezeniu priemeru Európskej únie a v roku dosahuje hodnotu 3,2. Slovensko a Bulharsko sa taktiež v danom

období pohybovali rovnako, pričom medzi rokmi 2009-2013 dochádza k nárastu nezamestnanosti na Slovensku na hodnotu 10,8 a v Bulharsku na hodnotu 12,8, avšak po tomto roku dochádza k poklesu a obe krajiny sa postupne približovali k priemeru, pričom sa medzi rokmi 2018-2019 dostali pod túto hodnotu. Najhoršia situácia bola v Grécku, ktoré v roku 2009 dosahovalo najnižšiu nezamestnanosť spomedzi sledovaných štátov, avšak ich nezamestnanosť v sledovanom období raketovo rástla, pričom v roku 2016 dosiahlo svoj vrchol na čísle 18,9. Po tomto období došlo k poklesu a v roku 2019 zaznamenalo Grécko hodnotu 13,5, a využilo tak ekonomický rast v tomto období. Posledný ukazovateľ, ktorý sledujeme je porovnanie západnej a východnej Európy. Vážený priemer za roky 2016 a 2019 pre oba regióny môžeme vidieť nižšie.

Graf 21: Porovnanie Miery nezamestnanosti jedincov vo veku 55-74 rokov v západnej a východnej Európy v rokoch 2019 a 2016

Zdroj: Eurostat, vlastné spracovanie.

Čo si môžeme všimnúť pri oboch obdobiach je pokles, ktorý sa týka východnej aj západnej Európy. Druhá vec, ktorú hneď môžeme vidieť je markantný rozdiel medzi východnou a západnou Európou, či už v roku 2016 alebo v roku 2019. V roku 2016 dosahovala východná Európa priemernú nezamestnanosť vo vekovej skupine 55-74 rokov 5, čo je menej o viac ako 50% oproti západnej Európe, ktorá dosahovala priemernú hodnotu na úrovni 10,5. V roku 2019 východná Európa klesla na hodnotu 2,8, čo predstavuje pokles o 2,2 p.b., čo teda predstavuje pokles o 44%. Na druhej strane západná Európa klesla na úroveň 7,2, čo predstavuje pokles o 3,3 p.b., teda pokles o viac ako 31%. Vidíme, že

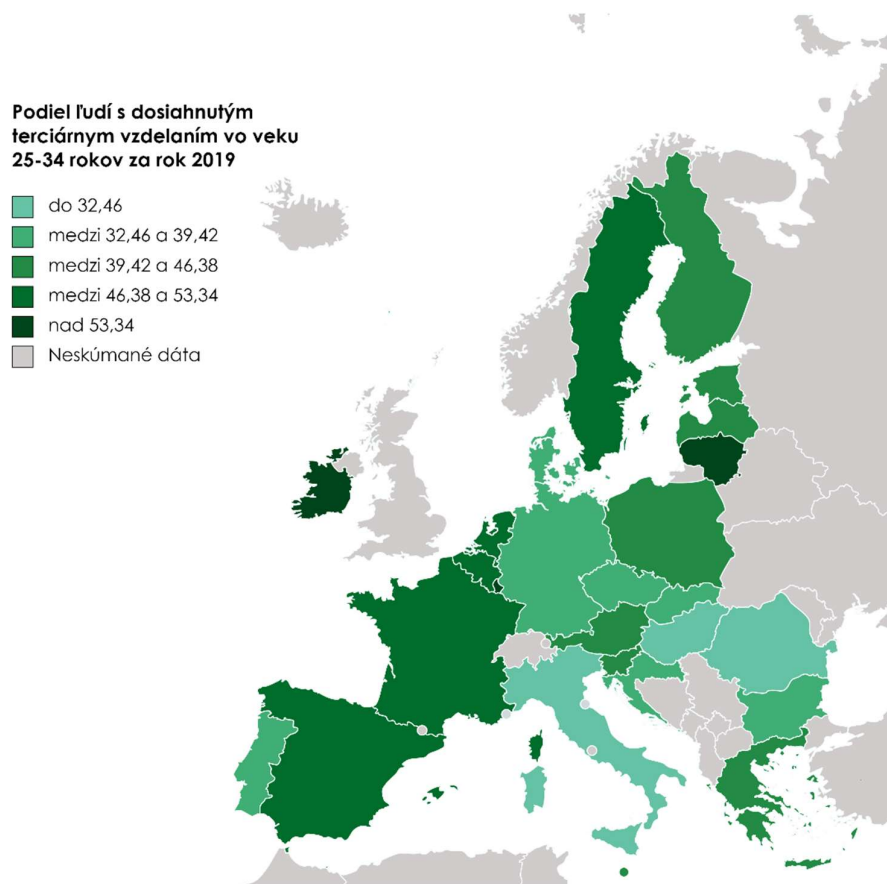
v západnej Európe došlo k nižšiemu poklesu a to znamená, že rozdiel medzi západnou a východnou Európou sa prehĺbil. Rozdiel činí 5 p.b., čo predstavuje takmer 70%.

3.3.3 Vzdelanie

V tejto časti sa budeme venovať vzdelaniu, keďže je to jeden z najdôležitejších nástrojov na dosiahnutie vyššieho príjmu. Stupeň vzdelania krajiny budeme skúmať pomocou podielu mladých ľudí (vo veku 25-34 rokov), ktorí úspešne absolvovali tretí stupeň vzdelania, to znamená univerzitu, vysokú školu, technický inštitút alebo iné formy terciárneho vzdelania. Ukazovateľ je uvádzaný v percentách.

Na obrázku nižšie môžeme vidieť výsledky za rok 2019 v krajinách Európskej únie (Eurostat).

Obrázok 4: Podiel ľudí s dosiahnutým terciárnym vzdelaním vo veku 25-34 rokov v krajinách Európskej únie za rok 2019

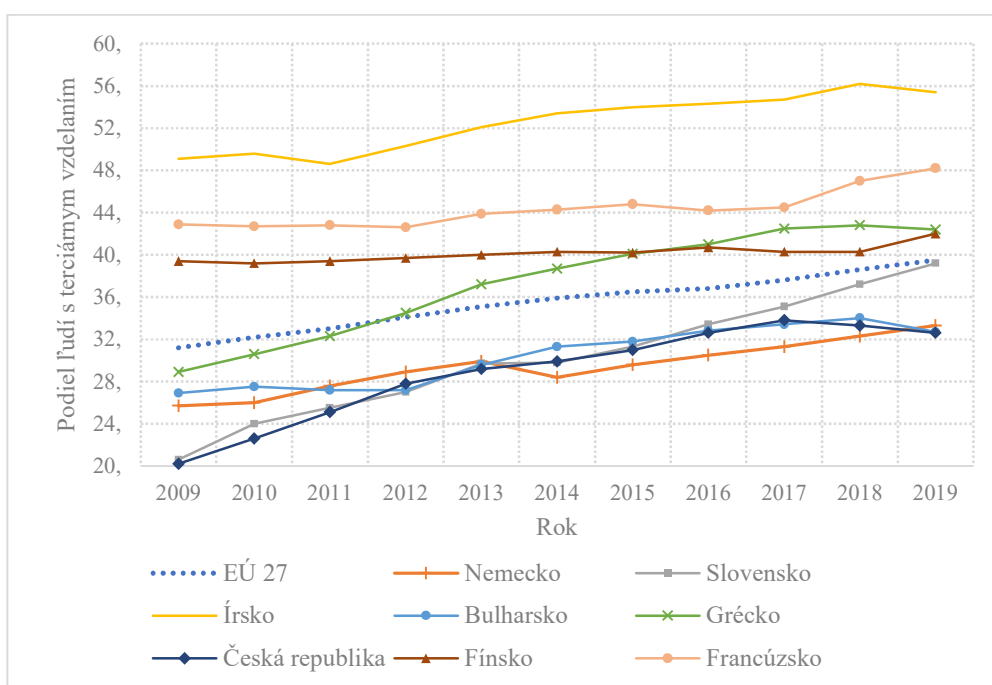

Zdroj: Eurostat, vlastné spracovanie pomocou mapchart.net.

Ako môžeme vidieť, do najnižšej kategórie sa dostali tri krajiny Maďarsko, Rumunsko a Taliansko. To znamená, že v týchto krajinách ani tretina mladých ľudí vo veku 25-34 rokov nevyštudovala tretí stupeň vzdelania. V druhej kategórii sa nachádza šesť

krajín, a to Nemecko, Česká republika, Chorvátsko, Portugalsko, Bulharsko a Slovensko. V ďalšej kategórii medzi 39,42 a 46,38 sa nachádza osem krajín, a to Fínsko, Estónsko, Lotyšsko, Poľsko, Rakúsko, Slovinsko, Grécko a Malta. V predposlednej kategórii sa nachádza šesť krajín, a to Španielsko, Francúzsko, Belgicko, Dánsko, Holandsko a Švédsko. V poslednej kategórii sa umiestnili štyri krajiny: Írsko, Cyprus, Litva a Luxembursko, pričom Cyprus dosiahol maximum a to niečo málo cez 60%. Môžeme vidieť, že rozdelenie je rovnomerné a okolo priemeru sa pohybuje väčšina krajín. Na grafe nižšie sme sa zamerali, ako aj pri iných ukazovateľoch, na vývoj tohto ukazovateľa pre rôzne krajiny v čase.

Graf 22: Vývoj Podielu ľudí s dosiahnutým terciárnym vzdelaním vo veku 25-34 rokov v ôsmich krajinách Európskej únie medzi rokmi 2009-2019

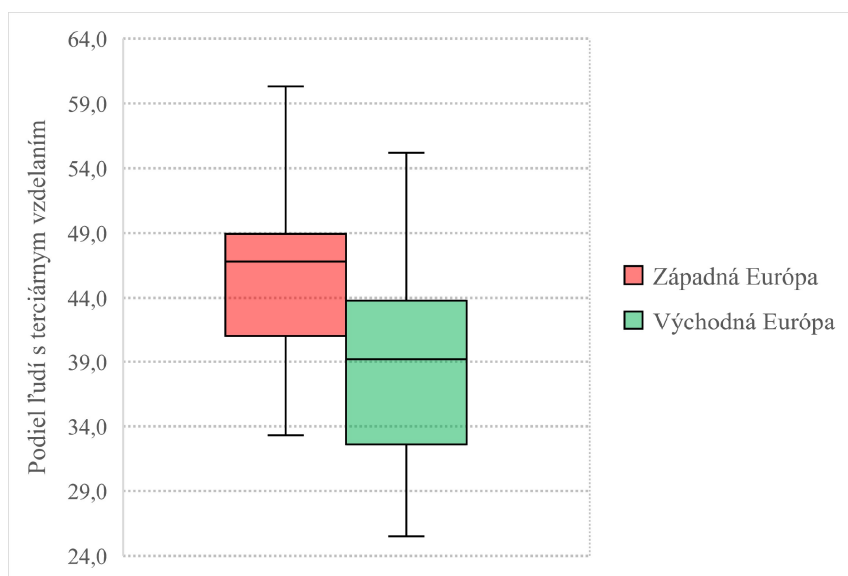

Zdroj: Eurostat, vlastné spracovanie.

Ako môžeme vidieť, najnižšiu hodnotu v roku 2009 dosahovala Česká republika, ktorá bola tesne nad hodnotou 20, avšak po tomto období začal tento ukazovateľ stúpať a v roku 2019 dosahoval 32,6, čo predstavuje nárast o 12,6 p.b.. Podobne začínalo aj Slovensko, avšak to zaznamenalo oveľa vyšší rast a v roku 2019 dosahovalo hodnotu 39,2, čo znamená, že sa nachádzalo o 0,3 p.b. nižšie oproti priemeru EÚ 27. Nemecko začínalo na hodnote 25,7 v roku 2009, pričom medzi rokmi 2013-2014 došlo k miernemu poklesu, ale po tomto roku Nemecko znova začalo rásť a dostalo sa nad úroveň Českej republiky a Bulharska v roku 2019. Bulharsko začínalo na hodnote 26,9 v roku 2009 pričom do roku 2012 klesalo a po tomto období nastal rast, pričom v roku 2019 zaznamenalo hodnotu 32,7. Ďalšou krajinou, ktorá zaznamenala významný rast bolo Grécko, ktoré v roku 2009 začínalo

na hodnote 28,9, pričom po roku 2011 sa dostalo nad priemer EÚ 27 a jeho rast sa zastavil hodnote 42,4. Naopak Fínsko v sledovanom období nezaznamenalo významný rast a za dané obdobie sa pohybovalo v rovnakom pásme medzi hodnotou 38 a 42, ktorú dosiahlo v roku 2019. Nad priemerom sa nachádza aj iná krajina a to Francúzsko, ktoré začínalo na hodnote 42,9 a postupne sa dostalo na hodnotu 48,2, čo predstavuje nárast o 5,3 p.b. Vysoko nad priemerom sa nachádzalo Írsko, ktoré začínalo na hodnote 49,1 a postupne po prvom poklese začalo taktiež rásť a v roku 2019 zaznamenalo hodnotu 55,4. Na grafe nižšie môžeme vidieť porovnanie regiónov za rok 2019.

Graf 23: Porovnanie Podielu ľudí s dosiahnutým terciárnym vzdelaním vo veku 25-34 rokov v západnej a východnej Európe za rok 2019

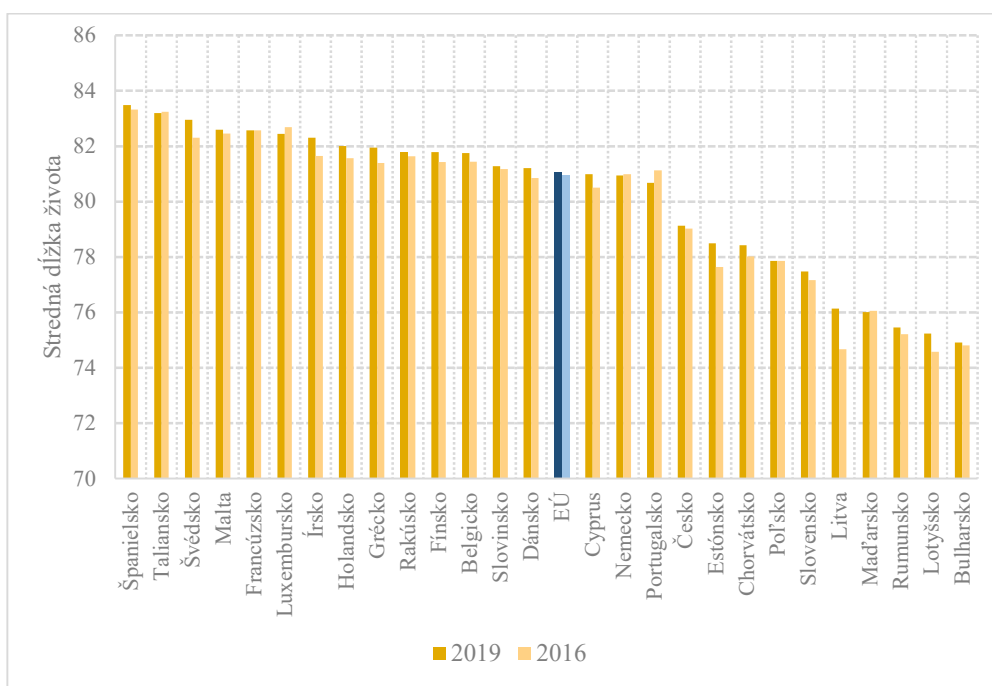
Zdroj: Eurostat, vlastné spracovanie.

Môžeme vidieť, že západná Európa je na tom lepšie a aj jej minimum sa nachádza nad prvým kvartilom východnej Európy. Maximum dosahuje Cyprus, ktorý má hodnotu 60,3, pričom 50% štátov sa nachádza medzi hodnotami 41,0 a 48,9 a medián je na úrovni 46,8. Pri východnej Európe znova vidíme vyššiu variabilitu. Minimum sa nachádza na hodnote 25,5 a maximum sa nachádza na úrovni 55,2. Prvý kvartil sa nachádza na úrovni 32,6 a tretí na úrovni 43,8 a medzi týmito hodnotami sa nachádza 50% všetkých hodnôt východnej Európy a nad hodnotou 43,8 sa nachádza zvyšných 25% hodnôt. Vidíme, že západná Európa dosahuje lepšie hodnoty v oblasti vzdelania, čo je dôležitým predpokladom na zvýšenie príjmu a v konečnom dôsledku aj na zvýšenie rovnosti príležitostí.

3.3.4 Zdravie

V tejto časti sa budeme venovať zdraviu, keďže aj to má vplyv na plnohodnotný život jedinca. Ak jedinec netrpí žiadnymi chorobami alebo inými problémami so zdravím, výrazne mu to môže zlepšiť vyhliadky na trhu práce, a tým zvýšiť aj jeho blahobyt. My budeme porovnávať túto mieru pomocou Strednej dĺžky života. Stredná dĺžka života predstavuje priemerný počet rokov, ktorých sa jedinec, pravdepodobne, dožije za predpokladu, že podmienky pri jeho narodení sa počas života nebudú meniť. Tento ukazovateľ sa môže vypočítavať k rôznemu veku v živote, pričom my budeme vychádzať z výpočtu ku roku narodenia jedinca. Na obrázku nižšie môžeme vidieť údaje Svetovej banky za rok 2019 pre štáty Európskej únie, pričom tento ukazovateľ je udávaný v rokoch. (Svetová banka)

Graf 24: Stredná dĺžka života v krajinách Európskej únie za rok 2019 a 2016

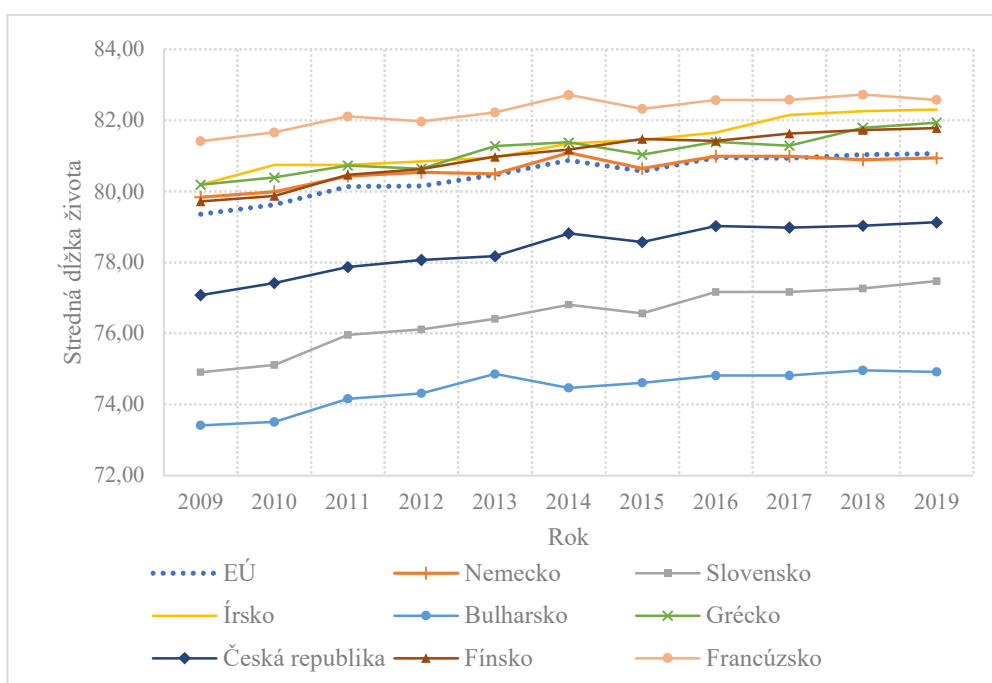

Zdroj: Svetová banka, vlastné spracovanie.

Môžeme vidieť nárast medzi rokmi 2016-2019, avšak nájdeme aj poklesy, napríklad pri Luxembursku a Portugalsku, ale aj pri iných krajinách. Maximum za rok 2019 dosiahlo Španielsko s hodnotou 83,5 a naopak minimum dosiahlo Bulharsko s hodnotou 74,9, to znamená, že medzi najlepším a najhorším štátom na základe tohto ukazovateľa je rozdiel takmer desať rokov. Priemer Európskej únie sa za rok 2019 nachádza na úrovni 81,1, pričom nad týmto priemerom sa nachádza štrnásť krajín, čo predstavuje tesnú väčšinu. Medzi týmito krajinami sa nachádza jediná krajina z východnej Európy a to Slovinsko s hodnotou 81,2. Pod priemerom Európskej únie sa nachádza trinásť krajín, to znamená okrem Slovinska

všetky krajiny východnej Európy a tri krajiny zo západnej Európy, a to Cyprus, Nemecko a Portugalsko, ktoré sa nachádzali tesne pod priemerom Európskej únie. Výrazný trojročný nárast môžeme vidieť pri Litve, ktorá vzrástla z hodnoty 74,7 na hodnotu 76,1, čo predstavuje nárast o 1,4 roka. Ďalší zaujímavý nárast predstavuje Estónsko, ktoré vzrástlo z hodnoty 77,6 na hodnotu 78,5, čo predstavuje nárast o 0,9 roka. Je dôležité podotknúť, že západné krajiny dosahujú vyššie hodnoty, čo je spôsobené rôznymi faktormi, a jedným z najvýznamnejších je kvalita zdravotníctva, ktorá je na vyššej úrovni, preto nemusíme zaznamenať až taký výrazný nárast, ako u iných krajín východnej Európy. Ďalej sa pozrieme na vývoj tohto ukazovateľa v nami vybraných krajinách medzi rokmi 2009-2019.

Graf 25: Vývoj strednej dĺžky života v ôsmich krajinách Európskej únie medzi rokmi 2009-2019

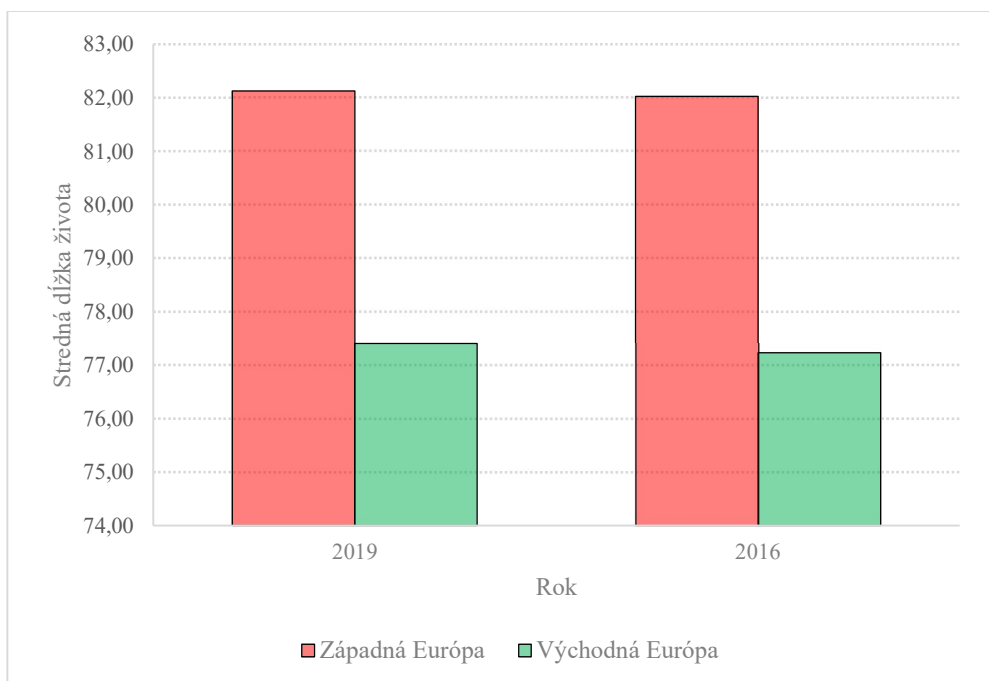

Zdroj: Svetová banka, vlastné spracovanie.

Vidíme, že medzi rokmi 2009-2019 vo všetkých nami sledovaných krajinách došlo k rastu tohto ukazovateľa. Najnižšie sa nachádza Bulharsko, ktoré začínalo v roku 2009 na hodnote 73,4 a táto hodnota rástla do roku 2013, potom nastal mierny pokles, ale po tomto období došlo k medziročnému poklesu, a od roku 2014 znova môžeme vidieť rast, pričom v roku 2019 zaznamenalo Bulharsko hodnotu 74,5 rokov. Nad Bulharskom sa nachádza Slovensko, ktoré dosahovalo v roku 2009 hodnotu 74,9, pričom po roku 2014 nastal mierny medziročný pokles, avšak po tomto období taktiež už vidíme rast a v roku 2019 dosahovalo Slovensko hodnotu 77,5, čo predstavuje nárast o 1,6 roka. Vyššie môžeme vidieť Českú republiku, ktorá sa pohybovala rovnako ako Slovensko, avšak začala na hodnote 77,1

a v roku 2019 dosahovalo hodnotu 79,1, čo predstavuje nárast o dva roky. Pri Nemecku vidíme taktiež nárast, avšak častejšie vidíme mierne poklesy, pričom Nemecko sa pohybuje podľa priemeru Európskej únie. Fínsko, Írsko a Grécko sa pohybujú približne rovnako a všetky tri krajiny sa nachádzajú nad priemerom Európskej únie. Fínsko začínalo na hodnote 79,7, pričom zaznamenalo nárast na hodnotu 81,7, čo predstavuje nárast o dva roky. Najvyššiu hodnotu z týchto krajín zaznamenalo v roku 2019 Írsko, ktoré dosiahlo hodnotu 82,3. Najvyššie sa nachádza Francúzsko, ktoré dosahovalo v roku 2009 hodnotu 81,4, a pohybovalo sa približne rovnakým smerom, ako Slovensko a Česká republika, pričom v roku 2019 Francúzsko dosahovalo hodnotu 82,6. Nižšie môžeme vidieť naše tradičné porovnanie vážených priemerov za roky 2019 a 2016 pre západnú a východnú Európu.

Graf 26: Porovnanie Strednej dĺžky života v západnej a východnej Európe v rokoch 2019 a 2016

Zdroj: Svetová banka, vlastné spracovanie.

Môžeme vidieť, že v oboch rokoch dominovala západná Európa, ktorá výrazne prevyšovala východnú Európu. Ak sa na to pozrieme bližšie, tak zistíme, že v roku 2016 dosahovala východná Európa hodnotu 77,2, zatiaľ čo západná Európa dosahuje hodnotu 82, čo predstavuje rozdiel takmer o 5 rokov. Ak sa pozrieme na rok 2019, môžeme vidieť, že východná Európa narástla na hodnotu 77,4, čo predstavuje nárast o 0,2, teda nárast o 3%. Pri západnej Európe taktiež môžeme pozorovať nárast a to z hodnoty 82 na hodnotu 82,1, čo predstavuje nárast o 0,1, teda nárast o 0,1%. V tomto zmysle sa rozdiel medzi týmito regiónmi znížil o 0,1, avšak aj naďalej môžeme vidieť výrazný rozdiel medzi krajinami

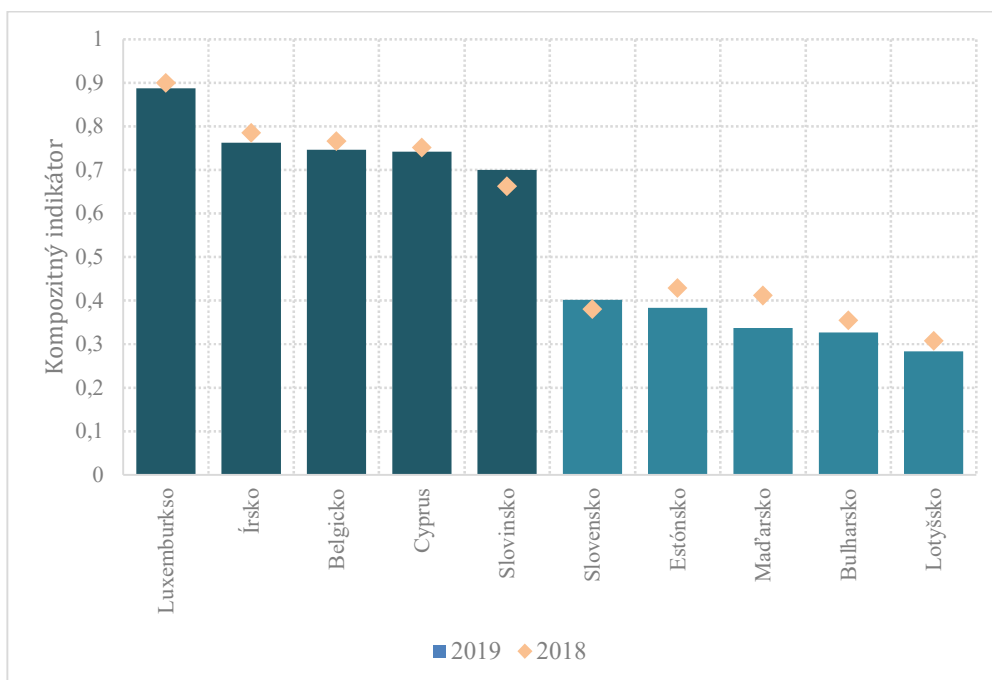
západnej Európy. Východná Európa v roku 2016 dosahovala 94,14% západnej Európy, zatiaľ čo v roku 2019 94,27%. Dôležité je aj povedať, že pre západnú Európu bude ťažšie naďalej zvyšovať tento ukazovateľ, avšak východná Európa má stále rezervy a potenciál na rast tohto ukazovateľa a tým šancu dobehnúť západnú Európu.

V poslednej časti sa zameriame na vyhodnotenie celkového kompozitného indikátora rovnosti príležitostí, a tak budeme skúmať rovnosť príležitostí v krajinách Európskej únie.

3.3.5 Celkové hodnotenie rovnosti príležitostí

Na grafe nižšie môžeme vidieť vyhodnotenie kompozitného indikátora rovnosti príležitostí piatich najlepších a najhorších krajín Európskej únie, pričom kompozitný indikátor je počítaný z ukazovateľov popisovaných vyššie, pričom všetky ukazovatele majú rovnakú váhu. Stĺpce reprezentujú rok 2019 a kosoštvorce reprezentujú rok 2018.

Graf 27: Najlepšie a najhoršie krajiny Európskej únie na základe kompozitného indikátora rovnosti príležitostí za rok 2019

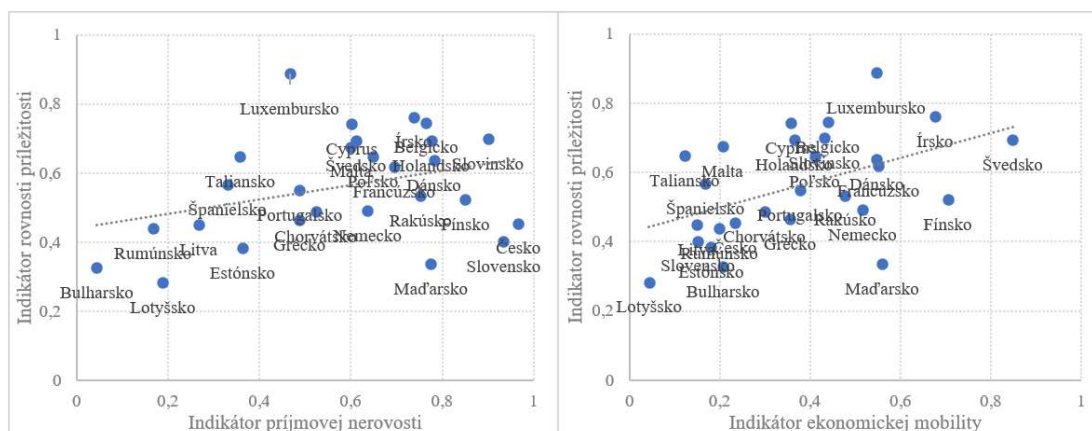
Zdroj: Svetová banka, Eurostat, vlastné spracovanie.

Ako môžeme vidieť, najlepšou krajinou na základe indikátora sa stalo Luxembursko a najhoršou Lotyšsko. Medzi päť najlepších krajín Európskej únie sa zaradili štyri krajiny západnej Európy, a to okrem Luxemburska aj Írsko, Belgicko, Cyprus a jediná krajina východnej Európy, a to Slovinsko. Najhoršie krajiny reprezentuje len východná Európa a to Slovensko, Estónsko, Maďarsko, Bulharsko a už spomínané Lotyšsko. Ak sa pozrieme na medzioroční zmenu, tak môžeme vidieť rôzne pohyby. Vidíme, že krajiny západnej Európy

zaznamenali medziročný pokles, pričom tento pokles zaznamenali aj krajiny východnej Európy, a to konkrétne Estónsko, Maďarsko, Bulharsko a Lotyšsko. Jedinými krajinami, ktoré zaznamenali nárast sú Slovinsko a Slovensko. Rozdiel medzi piatou najlepšou krajinou a piatou najhoršou krajinou predstavuje 0,3, čo predstavuje výrazný rozdiel, ak sa zamyslíme, že medzi týmito krajinami sa nachádza ďalších 17 krajín.

Nakoniec analyzujeme celkové hodnotenie, jednoduchou regresiou pomocou príjmovej nerovnosti a ekonomickej mobility štátu pomocou sociálnych transferov, pričom samotné regresie môžeme vidieť na obrázku nižšie, pričom oba modely sme tradične modelovali za rok 2019.

Obrázok 5: Jednoduchá regresia príjmovej nerovnosti a rovnosti príležitostí, ekonomickej mobility a rovnosti

Zdroj: Eurostat, Svetová banka, vlastné spracovanie

Oba modely sme modelovali našimi vypočítanými indikátormi, pričom ako závislú premennú sme určili indikátor rovnosti, respektíve nerovnosti príležitostí. Medzi príjmovou nerovnosťou a rovnosťou príležitostí sme našli koreláciu na úrovni 0,34, čo predstavuje slabú koreláciu. Zaujímavé je, že medzi ekonomickou mobilitou a rovnosťou príležitostí sme identifikovali silnejší vzťah a to na úrovni 0,48, čo predstavuje miernu koreláciu. Týmto sme dokázali, že medzi príjmovou nerovnosťou, respektíve ekonomickou mobilitou a rovnosťou príležitostí existuje vzťah. Je ťažké určiť, akým smerom sa tento vzťah ubera, či rovnosť príležitostí ovplyvňuje príjmovú nerovnosť alebo opačne. Na túto analýzu by sme potrebovali ďalšie skúmanie a komplexnejšie štatistické metódy, ale to nebolo cieľom práce.

Bližšiemu využitiu a porovnania s hospodárskou praxou sa venujeme v diskusii.

4 Diskusia

V predchádzajúcej časti sme sa bližšie venovali štatistickým výpočtom a analýze štatistických údajov. V tejto časti sa viac zameriame na analýzu týchto čísel a budeme skúmať vhodné nástroje hospodárskej politiky, a zároveň porovnávať naše výsledky so závermi iných autorov.

Pri našom hodnotení budeme porovnávať zvlášť jednotlivé ukazovatele, a zároveň budeme sledovať ich vzťah k iným ukazovateľom. V prvej časti sme sa venovali problematike príjmovej nerovnosti, ktorú sme skúmali pomocou Giniho koeficientu a Miery rizika chudoby. Je zaujímavé, že pri oboch ukazovateľoch najlepšiu a najhoršiu krajinu zastupujú krajiny východnej Európy, čo poukazuje na vysokú variabilitu. Naopak západná Európa dosahovala nižšiu variabilitu a hodnoty sa pohybovali okolo priemeru Európskej únie. Príčin príjmovej nerovnosti môže byť mnoho, ako sme spomínali už v prvej časti, pričom v každej ekonomike to môže byť inak. Medzi dôležité dôvody príjmovej nerovnosti môžu patriť globalizácia, nové technológie, nezamestnanosť, nedostatočná ekonomická mobilita a iné dôvody, ktoré sme si už spomínali. Pre štát je dôležité identifikovať tieto dôvody a zamerať sa na ne. Pri hlbšej analýze západnej a východnej Európy by sme identifikovali rôzne príčiny nerovnosti. Je dôležité spomenúť, že externé zdroje nerovnosti, ako globalizácia a technologické inovácie, samotná krajina nevie ovplyvniť, avšak môže sa zamerať na interné zdroje, akými sú nezamestnanosť, ekonomická mobilita, poprípade minimálna mzda, ktoré ovplyvniť vie. Vhodne nastavená minimálna mzda by mohla slúžiť ako vhodný nástroj riešenia príjmovej nerovnosti, pričom k podobným záverom dospel aj Litwin (2015), ktorý tvrdí, že ak by sa v mnohých krajinách OECD zvýšila minimálna mzda o nízku sumu mohlo by to mať vplyv na zníženie príjmovej nerovnosti, avšak ako spomína autor, dôležitý je nárast reálnej minimálnej mzdy. K podobnému záveru dospela aj Militaru s Kol. (2019), ktorá skúmala Rumunsko, pričom dodala, že zvyšovanie minimálnej mzdy má taktiež pozitívny vplyv na mzdy žien, keďže mnohokrát oni patria k nízkoпрíjmovým pracovníkom. Ďalším účinným nástrojom na riešenie príjmovej nerovnosti je hľadať a riešiť problémy nezamestnanosti, ktoré vo väčšej miere trápia južne štáty Európskej únie. Tu môže nastať problém z dôvodu celkovej neefektívnosti ekonomiky alebo nedostatočnej kvalifikácie zamestnancov, preto vhodným riešením by mohlo byť hľadanie a odstraňovanie bariér, zamestnávanie ľudí na trhu práce alebo aj celoživotné vzdelávanie, ktoré by zvyšovalo šance jedincov zamestnať sa aj vo vyššom veku. Dôležitým fenoménom, ktorý môže byť jedným z dôvodov príjmovej nerovnosti a to najmä v krajinách východnej Európy

je, respektíve bola, transformácia ekonomiky z plánovanej na trhovú a nárast privatizácie, ktorá mohla vytvoriť veľmi majetnú vrstvu a chudobnú vrstvu, pričom príjmová nerovnosť môže len reflektovať priepasť medzi týmito dvoma extrémami príjmového rozdelenia. Tento fenomén sa dá dobre modelovať pomocou ukazovateľa S80/S20, ktorý sme taktiež spomínali, pričom na základe tohto ukazovateľa medzi najhoršie krajiny môžeme zaradiť Bulharsko, Rumunsko, Litvu a Lotyšsko, čo potvrdzuje náš predpoklad, keďže v týchto štátoch dochádza aj k prehĺbovaniu príjmovej polarizácie. Príjmovú polarizáciu môžeme sledovať aj pomocou Miery rizika chudoby, pričom ju môžeme porovnávať s rastom ekonomiky a sledovať, či rast ekonomiky napomáha zníženiu Miery rizika chudoby. Ak dochádza k rastu ekonomiky a nedochádza k zníženiu Miery rizika chudoby môžeme hovoriť o nedostatočnom raste príjmov v najnižších úrovniach príjmového rozdelenia, čo je spojené aj s nedostatočným stimulom nízkopríjmových skupín.

Tento problém sa dá riešiť zvýšením ekonomickej mobility. Ako sme spomínali v prvej časti práce, existuje ekonomická mobilita medzi generáciami a vnútrogeneračná mobilita. My sme sa zameriavali hlavne na ekonomickú mobilitu štátu pomocou druhotného rozdelenia dôchodkov v ekonomike. Pri týchto ukazovateľoch dominovali znova štáty západnej Európy. Ak sa bližšie pozrieme zistíme, že štáty západnej Európy dosahujú vyššie hodnoty Giniho koeficientu už pred sociálnymi transfermi, čo naznačuje diverzitu trhu a to, že štát rieši dôležitú úlohu pri rozdeľovaní finančných prostriedkov. Môžeme si všimnúť, že mnohé štáty sa nesnažia stále dosiahnuť najnižšie miery nerovností, ale pohybujú sa okolo priemeru, čo môže súvisieť s tým, že sa zameriavajú aj na iné ekonomické ukazovatele a efektívnosť. Naopak iná situácia je vo východnej Európe, kde mnohokrát štáty ako Slovensko alebo Česká republika dosahujú nízku príjmovú nerovnosť už pred sociálnymi transfermi a pomocou týchto transferov sa dostávajú hlboko pod priemer Európskej únie. Pri týchto štátoch by bolo možno vhodné do určitej miery zvýšiť príjmovú nerovnosť pomocou zníženia sociálnych transferov alebo zvýšením príjmovej nerovnosti pred sociálnymi transfermi. Týmto krokom by v týchto štátoch mohlo dôjsť k vyššej efektívnosti a s ňou aj k mnohým benefitom pre štát a spoločnosť. Iná situácia je pri Bulharsku a iných štátoch, kde sociálne transfery nemusia byť dostatočné, alebo naopak, môže sa mnohokrát stať, že hoci druhotné rozdelenie dôchodkov je dostačujúce, nastávajú iné problémy ako nedostatočná adresnosť sociálnych transferov alebo korupcia. Na tento problém upozorňujú aj autori d'Agostino, Pieroni a Scarlato (2020), ktorí skúmali vzťah sociálnych transferov a príjmovej nerovnosti. Títo autori došli k záveru, že zvýšenie sociálnych transferov o jedno percento zníži príjmovú nerovnosť o pol percenta. Taktiež autori upozorňujú na fakt, ktorý sme

spomínali, že vysoká miera korupcie môže výrazne znižovať dopad sociálnych transferov na znižovanie príjmovej nerovnosti. Wang a Caminada (2011) taktiež skúmali rôzne krajiny sveta a dospeli k záveru, že redistribučný efekt sa líši od krajiny ku krajine a každá krajina si určuje daný systém podľa seba. Zároveň zistili, že sociálny účinok je rozdelený medzi dane a sociálne transfery. Dane majú účinok na zníženie príjmovej nerovnosti len 15%, zatiaľ, čo sociálne transfery zvyšných 85%. Tento fakt môže poukázať na to, že prílišne daňové zaťaženie a nevyužitý potenciál sociálnych transferov môžu mať koniec koncov kontraproduktívny dopad.

Presúvame sa na analýzu jednotlivých ukazovateľov príjmovej nerovnosti, ktoré sme si vybrali. Prvá oblasť, ktorú sme skúmali je diskriminácia na základe pohlavia. Mohli sme ju skúmať rôznymi spôsobmi, či už pomocou nezamestnanosti alebo mzdy, ktorú sme si aj vybrali. Pri tomto ukazovateli je zaujímavé, že východná Európa dosahuje lepšie výsledky oproti západnej Európe, čo môže byť spôsobené nižšími priemernými mzdami. Z tohto dôvodu ani rozdiely medzi mužmi a ženami nemusia byť výrazné. Ak sa pozrieme hlbšie na tento problém, zistíme, že mnohokrát slobodné ženy, rozvedené ženy alebo ženy starajúce sa o zverenú osobu nemusia dosahovať vysoké príjmy a môžu výrazne vplývať na príjmovú nerovnosť. Riešením štátu na znižovanie gender pay gapu, ale celkovo aj diskriminácie žien môže byť vhodná legislatíva, informačná kampaň a skorá edukácia.

Diskriminácia na základe veku bola druhá oblasť, na ktorú sme sa zameriavali, pričom sme sa zameriavali na nezamestnanosť starších ľudí, dosahujúcich vek 55-74 rokov. Na základe tohto ukazovateľa znova dopadli najhoršie južanské štáty Grécko a Španielsko. Pri skúmaní nezamestnanosti je veľmi dôležité sledovať, či je problém len v danej skupine obyvateľstva, alebo dané štáty dosahujú vysokú mieru nezamestnanosti vo všetkých vekových kategóriách. Na základe zdrojov z Eurostatu je zjavné, že obe krajiny, Grécko aj Španielsko, dosahujú vysokú aj celkovú nezamestnanosť, čo spôsobuje problémy v celej národnej ekonomike. Ak má ekonomika celkové problémy s nezamestnanosťou, je dôležité hľadať cesty na jej zefektívnenie a na zjednodušenie podmienok zamestnávania na trhu práce, ktoré brania zamestnávateľom zamestnávať nových pracovníkov. Niekedy môže nastať problém aj v platových podmienkach a v neadekvátne nastavenej minimálnej mzde, ktorá skôr odrádza zamestnávateľov zamestnávať nových ľudí. Pri pohľade na vekovú skupinu 55-74 rokov môže byť problémov mnoho, avšak môžu byť prepojené s problémami, ktoré sme spomínali vyššie, ako bariéry na trhu. Mnohokrát je to spôsobené naopak aj nedostatočnou ochranou týchto ľudí na trhu práce. Pri prílišnom uvoľnení podmienok trhu práce, mnohí zamestnávateľia môžu starších zamestnancov prepustiť a zamestnať mladších,

najmä ak sa jedna o nízkokvalifikovanú pracovnú silu. Negatívny vzťah medzi nezamestnanosťou a príjmovou nerovnosťou dokazujú mnohí autori, ako Mocan (1999), Janti (1994), Cardoso (1993), pričom vysoká nezamestnanosť môže mať následky nielen na efektivitu ekonomiky, ale aj na príjmovú nerovnosť. Pri pohľade na starších ľudí na trhu práce by mohla byť riešením zvýšená ochrana týchto ľudí aj pomocou zákonov, a taktiež by mohlo pomôcť, v dnešnej dobe čoraz viac populárne, celoživotné vzdelávanie, ktoré by týmto ľuďom pomohlo získavať vyššie vzdelanie, a taktiež by im pomohlo adaptovať sa na nové výzvy na trhu práce.

Ďalším ukazovateľom, ktorý sme sledovali bolo vzdelanie v danej krajine, pričom my sme sa zameriavali na vysokoškolské vzdelanie, ktoré môže byť predpokladom k dosiahnutiu lepšie plateného miesta a tým môže pomôcť dosahovať vyššie príjmy. Tento ukazovateľ sa zameriaval skôr na kvantitatívnu, ako kvalitatívnu stránku vzdelania v danej krajine. Pri tomto ukazovateli, podobne, ako pri iných ukazovateľoch, východná Európa dosahuje vysokú variabilitu, avšak západná Európa dosahuje lepšie čísla. Tento rozdiel môže byť spojený najmä s charakterom štátov pred rokom 1989, keďže v štátoch východnej Európy sa nekládol prílišný dôraz na vysokoškolské vzdelanie a jedinec si dokázal nájsť prácu aj s nižším vzdelaním. Z tohto dôvodu je veľmi dôležité sledovať trendy, a ako sme mohli vidieť, u väčšiny krajín má tento ukazovateľ rastúci trend. Tiež možnou námietkou mnohých mladých ľudí k ich negatívnemu postojú k vysokoškolskému vzdelaniu môže byť aj nekvalita školstva v danej krajine. Z tohto pohľadu je otázkou najmä na štát, ako chce túto problematiku riešiť. Jedným z možných riešení je zvýšenie výdavkov na školstvo a tvorba kampaní na podporu vzdelávania. Čo sa týka kvality vzdelávania, mnohokrát stačia len legislatívne zmeny napr. zvýšenie nárokov na akreditáciu, prehodnotenie kvantity, charakteru vyučovania a pod. Medzi odbornou verejnosťou sa názory na vzdelanie a jeho vplyv na znižovanie príjmovej nerovnosti rôznia. Jedným z dôvodov, ako spomína Mincer (1974) je, že v konečnom dôsledku ide o zvýšenie príjmu len ľuďom, ktorí majú vysokoškolské vzdelanie a tým sa prehĺbi priepasť medzi najvyššími a najnižšími príjmami, čo vedie znova k prehĺbeniu príjmovej nerovnosti. Iný zaver prezentovali (Glomm – Ravikumar, 2003), pričom tvrdia, že verejné školstvo v krátkom horizonte nevyrovnáva rozdiely, ale v dlhodobom naopak už áno, pričom dôležitou súčasťou je aj prístup rodičov k vzdelaniu a ich príjem ako spomínajú autori Glomm, Ravikumar, (2003), Zhu, Vural, (2013), pričom bohatšie rodiny mnohokrát viac dbajú na vzdelanie svojich detí. Naopak, ako uvádza štúdia (Coady – Dizioli, 2017) rozvoj vzdelania môže znížiť aj príjmovú nerovnosť,

najmä v rozvojových a rozvíjajúcich sa krajinách, a preto je dôležité sledovať aj vzdelanostnú nerovnosť v daných štátoch.

Posledný ukazovateľ, ktorému sa v našej práci venujeme je stredná dĺžka života, ktorou sme chceli analyzovať zdravie jedincov v daných krajinách, respektíve skúmať kvalitu zdravotníctva v daných krajinách. Tento ukazovateľ sa bežne používa na porovnanie krajín v oblasti zdravotníctva. Medzi rokmi 2009-2019 rástol vo všetkých krajinách Európskej únie, čo vnímame pozitívne. Ak sa však pozrieme na porovnanie východnej a západnej Európy, znova zistíme, že západná Európa obstála lepšie. Je to spôsobené charakterom zdravotníctva východných a západných krajín, keďže východné krajiny zdedili svoje zdravotníctvo po socializme. Dôležité je taktiež povedať, že lepšia zdravotná situácia súvisí mnohokrát s príjmom, a s tým, čo si jedinec môže dovoliť. Ďalšou možnosťou je analyzovanie chorôb, respektíve závislostí v danej krajine a pomocou kampaní, respektíve správnej behaviorálnej politiky správne nasmerovanie ľudí k lepšiemu životnému štýlu. Pri analýze štúdií zistíme, že medzi príjmovou nerovnosťou a zdravím existuje kauzálny vzťah (Pickett – Wilkinson, 2014). Ďalšou zaujímavosťou je taktiež, že v krajinách s vyššou príjmovou nerovnosťou trpia ľudia vo vyššej miere depresiou (Messias – Eaton – Grooms, 2011).

Môžeme vidieť, že pri analýze jednotlivých ukazovateľov a príjmovej nerovnosti môže byť vplyv rôzny, a to z takého pohľadu, že príjmová nerovnosť môže ovplyvňovať daný ukazovateľ, alebo naopak daný ukazovateľ ovplyvňuje príjmovú nerovnosť. Z tohto dôvodu môžeme vidieť, že ekonomika je prepojená a zmena jedného ukazovateľa alebo viacerých ukazovateľov má vplyv na iný ukazovateľ, respektíve ukazovatele. Zároveň je taktiež veľmi dôležité sledovať vývoj jednotlivých ukazovateľov v čase a ich trendy do budúcnosti. Pri zmene trendu, respektíve pri prudkom raste alebo poklese sú tieto pohyby mnohokrát dôsledkom politického a ekonomického rozhodnutia. Príkladom môže byť Írsko, ktoré nízkou korporátnou daňou prilákalo do svojho štátu mnoho nadnárodných spoločností, ktoré podporili výrazný ekonomický rast. V tomto období dochádza k poklesu sociálnych transferov, Miery rizika chudoby, nezamestnaností starších ľudí, ale aj Gender pay gapu. S určitosťou nevieme povedať, čo všetko malo vplyv na zmenu trendu týchto veličín, avšak pri skúmaní časových zmien tieto veličiny zasadiť do širšieho kontextu, a takto sledovať tieto ukazovatele. (Chapman, 2016)

A dostávame sa k samotnému skúmaniu súvislostí medzi sledovanými ukazovateľmi. V našej práci sme zistili slabú koreláciu medzi príjmovou nerovnosťou a rovnosťou príležitostí, a miernu koreláciu medzi ekonomickou mobilitou (sociálne

transfery) a rovnosťou príležitostí, pričom na príjmovú nerovnosť môžu pôsobiť aj iné ukazovatele, ktoré sme neidentifikovali. Kauzalitu medzi týmito ukazovateľmi nevieme potvrdiť, keďže sme nerobili hlbší výskum.. Príkladom narušenia kauzálnosti by mohol byť štát, ktorý výrazne zníži dane, čím môže zvýšiť príjmovú nerovnosť, ale na druhej strane zvýšiť rovnosť príležitostí (zníženie nezamestnanosti starších ľudí, zníženie gender pay gap).

Autori odborných článkov prišli taktiež k zaujímavým záverom. Brunori a kol. (2013) dospeli k záveru, že významný vplyv príjmovej nerovnosti nemožno pripísať rozdielnym snahám a zodpovednosti, ale naopak môžeme tieto faktory pripísať exogénnym faktorom, ako rasa, rodinné zázemie, pohlavie, miesto narodenia a iné. Taktiež došli k záveru, že medzi príjmovou nerovnosťou a nerovnosťou príležitostí existuje pozitívny vzťah. To znamená, že krajiny s vyššou príjmovou nerovnosťou dosahujú aj vyššiu mieru nerovnosti príležitostí. Brunori a kol. (2013) upozorňujú taktiež na problém medzigeneračnej mobility, na ktorú upozorňuje aj Corak (2013), pričom spomína, že medzigeneračná mobilita ešte viac prehľbuje príjmovú nerovnosť. Táto mobilita taktiež znižuje rovnosť príležitostí, keďže menej talentovaní jedinci vďaka svojej rodine môžu dosahovať lepšie príležitosti oproti chudobnejším jedincom. Aiyar a Ebeke (2019) dospeli k podobným záverom. Taktiež našli vzťah medzi príjmovou nerovnosťou a rovnosťou príležitostí. Títo autori taktiež dospeli k záveru, že zvyšovanie príjmovej nerovnosti má negatívny vplyv na ekonomický rast, a to najmä v krajinách s nízkou rovnosťou príležitostí. Aiyar a Ebeke taktiež navrhli tri kanály, ktoré môžu mať výrazný vplyv na príjmovú nerovnosť – nerovnaký prístup k vzdelaniu, nerovnaký prístup na trhu práce a nerovnaký prístup k financiám. Tieto kanály môžu pôsobiť samostatne alebo v kombinácii. Naopak Svetové ekonomické fórum (2020) skúma vplyv rovnosti príležitostí (sociálnej mobility) na zvyšovanie príjmovej nerovnosti. Upozorňujú na to, že absolútne zvýšenie príjmov vo všetkých príjmových skupinách nemusí mať vplyv na zníženie príjmovej nerovnosti. Autori tejto publikácie taktiež odkazujú na budúcnosť, kde bude hrať veľkú rolu zapojenie sa, čo najväčšej skupiny ľudí do štvrtej priemyselnej revolúcie a problém môže nastať najmä v krajinách s nízkou sociálnou mobilitou, v ktorých sa nerovnosti len prehľbia.

Záver

Náš svet sa mení rýchlo a dynamicky. Mnoho ľudí nedokáže zachytiť tieto zmeny, čo vedie k prehľbovaniu polarizácie spoločnosti. Polarizácia a s ňou spojená nerovnosť zasiahli každú z oblastí nášho života. Fenomén nerovnosti sa postupne stával čoraz viac diskutovanou témou a mnohí odborníci si začali uvedomovať naliehavosť riešenia tejto problematiky. V minulosti sa najväčší dôraz kládol na príjmovú nerovnosť, v dnešnej dobe sa pozeráme na danú problematiku viac globálne, vnímame nerovnosti v mnohých oblastiach, ako nerovnosť príležitostí, majetku, zdravia alebo vzdelania.

V našej práci sme sa zamerali na problematiku príjmovej nerovnosti, ekonomickej mobility a rovnosti príležitostí a navrhli sme vhodné hospodárske nástroje na ich zmiernenie. Pri skúmaní príjmovej nerovnosti sme si všimli, že najvyššie a najnižšie hodnoty príjmovej nerovnosti dosahujú štáty východnej Európy. Z tohto dôvodu západná Európa dosahovala nižšiu variabilitu v príjmovej nerovnosti a väčšina týchto krajín sa pohybuje okolo priemeru Európskej únie. Ako vhodné nástroje na zmiernenie príjmovej nerovnosti navrhujeme stimuly na zvýšenie zamestnanosti, vhodné nastavenie minimálnej mzdy a zvýšenie ekonomickej mobility štátu pomocou sociálnych transferov, ktorým sme sa venovali v druhej fáze nášho skúmania.

Najvyššiu ekonomickú mobilitu v Európskej únii dosahujú západné štáty ako Švédsko a Írsko, pričom najhoršiu dosahujú štáty východnej Európy. V našej práci sme poukázali na priamy vplyv sociálnych transferov na zmiernenie príjmovej nerovnosti a navrhli sme ich využitie aj na zmiernenie rovnosti príležitostí, ktorej sme sa venovali v poslednej fáze nášho skúmania. Najlepšie hodnoty znova dosahovali štáty západnej Európy. Tieto štáty s vyššou príjmovou nerovnosťou zvyčajne dosahovali aj nižšiu mieru rovnosti príležitostí. Na skúmanie rovnosti príležitostí sme využili štyri ukazovatele a nezamestnanosť sme považovali za najpodstatnejší determinant zvyšovania príjmovej nerovnosti.

Môžeme podotknúť, že príjmová nerovnosť, ekonomická mobilita a rovnosť príležitostí nie sú izolované problémy, ale navzájom sa ovplyvňujú, ako sme v našej práci potvrdili slabou koreláciou medzi príjmovou nerovnosťou a rovnosťou príležitostí alebo miernou koreláciou medzi ekonomickou mobilitou a rovnosťou príležitostí. K podobným záverom dospeli aj iní autori. Naše návrhy na riešenie je potrebné podrobiť ešte ďalšiemu výskumu rozšírenému o ďalšie ukazovatele aj o medzigeneračnú mobilitu, ktorá vplýva na rovnosť príležitostí.

Zoznam použitej literatúry

- [1] AIYAR, Shekhar – EBEKE, Christian. Inequality of Opportunity, Inequality of Income and Economic Growth. In *Working Paper No. 19/34* [online]. 2019. [cit. 2021-14-04]. Dostupné na: <https://www.imf.org/en/Publications/WP/Issues/2019/02/15/Inequality-of-Opportunity-Inequality-of-Income-and-Economic-Growth-465>
- [2] AMADEO, Kimberly. What Is Economic Mobility?. In *Inequality Briefing* [online]. 2022, [cit. 2021-16-10]. Dostupné na: <https://www.thebalance.com/economic-mobility-4163493>
- [3] ANDREW, Paul. On the Currency of Egalitarian Justice. In *MathsStart* [online]. The University of Adelaide, 2013. [cit. 2021-03-11]. Dostupné na: <https://www.adelaide.edu.au/mathlearning/ua/media/4/ms2-linear-book.pdf>
- [4] ARNESON, Richard. Equality and Equal Opportunity for Welfare. In *Philosophical Studies: An International Journal for Philosophy in the Analytic Tradition*. 1989, 56. vyd., č. 1, s. 77-93.
- [5] BRUNORI, Paolo – FERREIRA, Francisco – PERAGINE, Vito. Inequality of opportunity, income inequality and economic mobility: Some international comparisons. In *IZA Discussion Papers* [online]. 2013, č. 487. [cit. 2021-21-10]. Dostupné na: <https://www.econstor.eu/bitstream/10419/69406/1/735486352.pdf>
- [6] CARDOSO, Eliana. Cyclical variations of earnings inequality in Brazil. In *Brazilian Journal of Political Economy* [online]. 1993, 14. vyd., č. 4, s. 112-124. [cit. 2021-30-03]. Dostupné na: <https://centrodeeeconomiapolitica.org/repos/index.php/journal/article/view/1350/1336>
- [7] CFI. What is Social Mobility? [online].[cit. 2021-21-10]. Dostupné na: <https://corporatefinanceinstitute.com/resources/knowledge/other/social-mobility/>
- [8] COADY, David – DIZIOLI, Allan. Income Inequality and Education Revisited : Persistence, Endogeneity, and Heterogeneity. In *Working Paper No. 17/126* [online]. 2017. [cit. 2021-02-04]. Dostupné na: <https://www.imf.org/en/Publications/WP/Issues/2017/05/26/Income-Inequality-and-Education-Revisited-Persistence-Endogeneity-and-Heterogeneity-44854>
- [9] COHEN, Gerald Allan. On the Currency of Egalitarian Justice. In *Ethics* [online]. 1989, 99. vyd., č. 4, s. 906-944. [cit. 2021-16-10]. Dostupné na: <https://www.mit.edu/~shaslang/mprg/GACohenCEJ.pdf>

- [10] CORAK, Miles. Income Inequality, Equality of Opportunity, and Intergenerational Mobility. In *Journal of Economic Perspectives* [online]. 2013, 27. vyd., č. 3, s. 79-102. [cit. 2021-14-04]. Dostupné na: <https://pubs.aeaweb.org/doi/pdfplus/10.1257/jep.27.3.79>
- [11] D'AGOSTINO, Giorgio – PIERONI, Luca, – SCARLATO, Margherita. Social transfers and income inequality in OECD countries. In *Structural Change and Economic Dynamics* [online]. 2020, 52. vyd., s. 313-327. [cit. 2021-25-03]. Dostupné na: <https://www.sciencedirect.com/science/article/abs/pii/S0954349X19302565>
- [12] DWORKIN, Ronald. What is Equality? Part 1: Equality of Welfare. In *Philosophy & Public Affairs*. 1981, 10. vyd., č. 3, s. 185-246.
- [13] EURÓPSKA KOMISIA. Tematický informačný prehľad európskeho semestra. *Riešenie problému nerovností*. [online]. 2017. [cit. 2021-02-10]. Dostupné na: https://ec.europa.eu/info/sites/default/files/file_import/europeansemester_thematic-factsheet_addressing-inequalities_sk.pdf
- [14] EUROSTAT. Glossary:Equivalised disposable income. [online].[cit. 2021-27-10]. Dostupné na: https://ec.europa.eu/eurostat/statistics/-explained/index.php?title=Glossary:Equivalised_disposable_income
- [15] EUROSTAT. Glossary:Gender pay gap (GPG) [online].[cit. 2022-28-01]. Dostupné na: [https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Glossary:Gender_pay_gap_\(GPG\)](https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Glossary:Gender_pay_gap_(GPG))
- [16] EUROSTAT. Glossary:Social transfers. [online].[cit. 2021-16-10]. Dostupné na: https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Glossary:Social_transfers
- [17] EUROSTAT. Unemployment by sex and age – annual data [online].[cit. 2022-30-03]. Dostupné na: https://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?dataset=une_rt_a&lang=en
- [18] EUROSTAT. EUROPEAN UNION STATISTICS ON INCOME AND LIVING CONDITIONS (EU-SILC). [online].[cit. 2021-27-10]. Dostupné na: <https://ec.europa.eu/eurostat/web/microdata/european-union-statistics-on-income-and-living-conditions>
- [19] EUROSTAT. Glossary:International standard classification of education (ISCED) [online].[cit. 2022-22-02]. Dostupné na: [https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Glossary:International_standard_classification_of_education_\(ISCED\)](https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Glossary:International_standard_classification_of_education_(ISCED))

- [20] EUROSTAT. Glossary:Unemployment [online].[cit. 2022-15-02]. Dostupné na: <https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Glossary:Unemployment>
- [21] GLOMM, Gerhard – RAVIKUMAR, B. Public education and income inequality. In *European Journal of Political Economy*. 2003, 19. vyd., č. 2, s. 289-300.
- [22] Glosár rodovej terminológie [online]. [cit. 2021-21-10]. Dostupné na: <http://glosar.aspekt.sk/default.aspx?smi=1&ami=1>
- [23] GUIDETTI, Giovanni – REHBEIN, Boike. Theoretical Approaches to Inequality in Economics and Sociology. In *Transcience* [online]. 2014, 5. vyd., č. 1. [cit. 2021-02-10]. ISSN 2191-1150. Dostupné na: https://www2.huberlin.de/transcience/Vol5_No1_2014_1_15.pdf
- [24] HAUGHTON, Jonathan – KHANDER, Shahidur Rahman. What Is Poverty and Why Measure It? In *Handbook on Poverty and Inequality* [online]. 1. vyd. Washington, DC: World Bank, 2009. s. 419. [cit. 2021-10-10]. ISBN 978-0-8213-7613-3. Dostupné na: <https://openknowledge.worldbank.org/bitstream/handle/10986/11985/9780821376133.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
- [25] HAYES, Adam. Linear Relationship Definition. In *Investopedia* [online]. 2021. [cit. 2021-03-11]. Dostupné na: <https://www.investopedia.com/terms/l/linearrelationship.asp>
- [26] HOLZNER, Mario. The Determinants of Income Polarization on the Household and Country Level across the EU. In *Working Papers* [online]. 2012, č. 93. [cit. 2021-14-10]. Dostupné na: <https://www.econstor.eu/bitstream/10419/203958/1/wiiw-wp-093.pdf>
- [27] CHAMBERS, John McKinley a kol. *Graphical Methods for Data Analysis*. Chapman and Hall/Cole Publishing Company, 1983. 395 s. ISBN 978-0412052712.
- [28] CHAPMAN, Ben. Ireland's economy grows 26.3% in 2015 as corporations flock to low tax rate. In *Independent* [online]. 2016 [cit. 2021-10-04]. Dostupné na: <https://www.independent.co.uk/news/business/news/ireland-s-economy-grows-26-3-in-2015-as-corporations-flock-to-low-tax-rate-a7133321.html>
- [29] International Labour Office. The business case for change[online]. Ženeva: ILO, 2019. 132 s. [cit. 2021-21-10]. ISBN 978-92-2-133168-1. Dostupné na: https://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/---dgreports/---dcomm/---publ/documents/publication/wcms_700953.pdf

- [30] JANTTI, Markus. A More Efficient Estimate of the Effects of Macroeconomic Activity on the Distribution of Income. In *The Review of Economics and Statistics* [online]. 1994, 76. vyd., č. 2, s. 372-378. [cit. 2021-30-03]. Dostupné na: <https://www.jstor.org/stable/2109895>
- [31] LITWIN, Benjamin. Do Living Wages alter the Effect of the Minimum Wage on Income Inequality?. In *The Gettysburg Economic Review* [online]. 2015, 8. vyd., č. 5, s. 45-62. [cit. 2021-25-03]. Dostupné na: <https://cupola.gettysburg.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1053&context=ger>
- [32] LORENZ, Max Otto. Methods of Measuring the Concentration of Wealth. In *Publications of the American Statistical Association* [online]. 1905, 9. vyd., č. 70., s. 209–219 [cit. 2021-12-10]. Dostupné na: <https://www.jstor.org/stable/2276207?seq=1>
- [33] MCKAY, Andrew. Income inequality and economic growth. In *Inequality Briefing* [online]. 2002, [cit. 2021-14-10]. Dostupné na: <https://cdn.odi.org/media/documents/3804.pdf>
- [34] MESSIAS, Erick – EATON, William – GROOMS, Amy. Economic Grand Rounds: Income Inequality and Depression Prevalence Across the United States: An Ecological Study. In *Psychiatric Services* [online]. 2011, 62. vyd., č. 7, s. 710-712. [cit. 2021-05-04]. Dostupné na: https://ps.psychiatryonline.org/doi/full/10.1176/ps.62.7.pss6207_0710
- [35] MILITARU, Eva a kol. Assessing Minimum Wage Policy Implications upon Income Inequalities. The Case of Romania. In *Sustainability* [online]. 2019, 11. vyd., č. 9, s. 1-20. [cit. 2021-25-03]. Dostupné na: https://econpapers.repec.org/article/gamjsusta/v_3a11_3ay_3a2019_3ai_3a9_3ap_3a2542-_3ad_3a227728.htm
- [36] MINCER, Jacob. *Schooling, Experience, and Earnings*. NBER, 1974. 152 s. ISBN 0-87014-265-8.
- [37] MOCAN, Naci. Structural Unemployment, Cyclical Unemployment, and Income Inequality. In *The Review of Economics and Statistics* [online]. 1999, 81. vyd., č. 1, s. 122-134. [cit. 2021-30-03]. Dostupné na: https://www.researchgate.net/publication/228304489_Disentangling_Income_Inequality_and_the_Redistributive_Effect_of_Social_Transfers_and_Taxes_in_36_LIS_Countries
- [38] OECD. A broken social elevator? How to promote social mobility [online]. 2018. [cit. 2021-21-10]. Dostupné na: <https://corporatefinanceinstitute.com/resources/knowledge/other/social-mobility/>

- [39] OECD. *Handbook on constructing composite indicators: methodology and user guide*. [online]. 2008. 158 s. [cit. 2021-03-11]. ISBN 978-92-64-04345-9. Dostupné na: <https://www.oecd.org/sdd/42495745.pdf>
- [40] OSN. What are the Sustainable Development Goals? [online]. Dostupné na: <https://www.undp.org/sustainable-development-goals>
- [41] PAUHOFOVÁ, Iveta. Aktuálne prístupy v skúmaní príjmovej polarizácie a nerovnosti na Slovensku. In *Working papers* [online]. 82. vyd. Bratislava: Ekonomický ústav SAV, 2016. s. 30. [cit. 2021-12-10]. ISSN 1337-5598. Dostupné na: https://ekonom.sav.sk/uploads/journals/329_wp_82_pauhofova_2016.pdf
- [42] PICKETT, Kate – WILKINSON, Richard Gerald. Income inequality and health: A causal review. In *Social Science & Medicine* [online]. 2015, 128. vyd., s. 316-326. [cit. 2021-05-04]. Dostupné na: <https://doi.org/10.1016/j.socscimed.2014.12.031>
- [43] PIETRUCHOVÁ, Oľga. *Príručka UPLATŇOVANIA ROVNOSTI PRÍLEŽITOSTÍ v projektoch spolufinancovaných EÚ* [online]. Bratislava: Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny, 2009. 80 s. [cit. 2021-21-10]. ISBN 978-0-674-43000-6. Dostupné na: <https://www.economy.gov.sk/uploads/files/DajhyxA.pdf>
- [44] PIKETTY, Thomas. *Capital in the Twenty-First Century*. Belknap Press, 2014. 640 s. ISBN 978-0-674-43000-6.
- [45] SVETOVÁ BANKA. Life expectancy at birth, total (years) [online]. [cit. 2022-10-03]. Dostupné na: <https://databank.worldbank.org/metadataglossary/world-development-indicators/series/SP.DYN.LE00.IN>
- [46] Úradný vestník Európskej únie C 321 E/37: 2006: Konsolidované znenie Zmluvy o založení Európskeho spoločenstva.
- [47] VESELOVSKÁ, Zuzana. Sociálne nerovnosti a možnosti ich merania. In *Geographia Cassoviensis* [online]. 2015, 9. vyd., č. 1, s. 69-79. [cit. 2021-14-10]. ISSN: 2454-0005. Dostupné na: https://uge-share.science.upjs.sk/webshared/GCass_web_files/articles/GC-2014-9-1/06Veselovska_tlac1a.pdf
- [48] VLAČUHA, Róbert – KOVÁČOVÁ, Yvona. EU SILC 2018 Indikátory chudoby a sociálneho vylúčenia [online]. Štatistický úrad Slovenskej republiky, 2019. s. 37. [cit. 2021-10-10]. ISBN 978-80-8121-695-4. Dostupné na: <https://openknowledge.worldbank.org/bitstream/handle/10986/11985/9780821376133.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

- [49] VÝBOŠŤOK, Ján - MICHÁLEK, Anton. Priestorová dimenzia príjmových nerovností: teória, koncepty a metódy. In *Geografický časopis* [online]. 2020, 72. vyd., s. 107–129. [cit. 2021-10-10]. ISSN 2453-8787. Dostupné na: https://www.researchgate.net/publication/342594415_Priestorova_dimenzia_prijmovych_nerovnosti_teoria_koncepty_a_metod
- [50] WANG, Chen – CAMINADA, Koen. Disentangling Income Inequality and the Redistributive Effect of Social Transfers and Taxes in 36 LIS Countries. In *SSRN Electronic Journal* [online]. 2011, [cit. 2021-30-03]. ISSN 1556-5068. Dostupné na: https://www.researchgate.net/publication/228304489_Disentangling_Income_Inequality_and_the_Redistributive_Effect_of_Social_Transfers_and_Taxes_in_36_LIS_Countries
- [51] World Economic Forum. The Global Social Mobility Report 2020 Equality, Opportunity and a New Economic Imperative [online]. Ženeva: WEF, 2020. 132 s. [cit. 2021-21-10]. ISBN 978-2-940631-05-6. Dostupné na: https://www3.weforum.org/docs/Global_Social_Mobility_Report.pdf
- [52] ZHU, Guozhong – VURAL, Gulfer. Inter-generational effect of parental time and its policy implications. In *Journal of Economic Dynamics and Control* [online]. 2013, 37. vyd., č. 9, s. 1833-1851. [cit. 2021-02-04]. Dostupné na: <https://doi.org/10.1016/j.jedc.2013.04.013>